

247912
Ezen iródalomtörténetünkben eddig
ismertetlen könyves az erdélyi
Museum könyvtárának ajándé-
kozta.

Holokerről 1874 oct. 1.

Kabó Károly

- Hányzil elől oximlajja, és
lőden Si = ghesen
2 levele.

Teljesen új példány Dr. Kis Áron adv.,
melyből a m. nemz. museumban,
amelyről ezen csonka példányt haszn.,
mással szegészítették.

Holokerről 1879. jún. 30.

628

Kabó Károly

AZ NEMES
 IEMZETES ES
 ITEZLŐ BORNEMIZA
 IHALYNAK, AZ FÖLSEGES
 ETHLEN GABRIELNEK MA
 ar Országának választot Királ-
 ínak, Erdély Országának Feje-
 lmének, és Székelyek Ispán-
 yának, Homonnay jószágának
 Praefectusának, mint idő akardó Vrá-
 nak és kedves Páironusának.

Az Atya Istentől Sz. Fiáért, kegyelmet, keze-
 seget és minden lelki segítség-
 keván.

AZT írja Plinius az me-
 hek felől, hogy az ő dol-
 gokban nem mind-
 ron járnak el, hanem az

Plin. liba
 n. cap.
 vi

PRÆFATIO.

az üdönek alkolmatossága mutat-
 tyá: így akar minémű dologban-
 is bizonyos üdöt, s-alkolmatossá-
 got kel keresni.. Éraszmus ismét
 azt mondgya az bafat7k felől,
 hogy drágáb és kedvesseb azért,
 hogy fokáig nem tátt: ezenkép-
 pen az mi hamar el múlik azt ked-
 vesben kel fognunk. Erre való
 képest mondotta tehát az pogánj
 bölcz-is Plautus: *Virtus est, ubi oc-
 casio admonet despicere*: Nagy jósa-
 gos tselekedet, az mikor az alkol-
 matosság mire int, arra gondot vi-
 selni. Az Tanitonak, is azért, no-
 ha egyéb dologban is, de főkép-
 pen az Tanitáfnak állapottyában
 alkolmatosságot, mit, holott,
 elött kellyen prædikállani
 igen meg kel látni, gon-

Érasmi.

Plaut.
perl.

Noha

Noha peniglen az Vr Isteñek
 fok ostori az bűnért naponként
 az embereken vadnak, kiváltkép-
 pen ez mostani üdőben, az mivel
 Isten régenten az Sidó népet fe-
 nyegette és büntette, az éhség,
 dög halál, fegyver, hol egyik hol
 másik, hol egy f-hol más részében
 Országunknak, ezekhez való ma-
 teriát szükség az Tanitónak ez
 mostani üdőben-is elő venni, az
 embereknek vigasztalásokra és
 tanuságokra.

Es noha az dög halál, hogy az
 többiről ne folyjak, nem törté-
 netből, hanem az Istennek rende-
 léséből áll az emberekre, továb-
 bis nem tart raytok csak az med-
 dig Isten akarja, az bölcz Plinius-
 nak és Erasmusnak ez előtt elő ho-
 zot irási szerént, én Christusnak

ez helyben lévõ méltatlan szolgálja, az alkalmatosságot meg gondolván, vöttem fel magyarázatnak okáért, az Samuel Propheta második könyvének, cap. 24. melyben Isten Davidnak az három ostor között, az éhség, dög-halál, fegyver közöt választást enged tenni, mellyek közzül választya az dög-halált, az mellyel Isten hetven ezer embereket ki visen az nép közzül, hogy így én-is, az én pástorságom alatt lévõ kistanyayjat, az Istennek ez mostani üdöben ilyen ostora alatt mint a dög-halál, melj ez mi segénj nemzetiségünkön most uralkodik, vigasztalljam, inczem, tanítsam az békefestüresre és hálá-adás-

gy penighlen ennek
halga-

halgatoja és Tanuloja, az több ke-
 vés halgatom között vóltkegyel-
 med Tibtelendő Vram és Patro-
 nusom, Istenhez és az ő bent igé-
 jéhez valo buzgoságból inditta-
 tot erre kegyelmed, hogy ez
 egy nyihány prædikatioknak ki-
 nyomtatásatul költséget ne bán-
 nya: melyben követte kegyel-
 med az Lacædemonbelieknek a-
 maz Agasicles nevű Királyát, ki-
 nek mikoron mondaná egy em-
 ber, hogy czodálkoznék elmé-
 jén, hogy olyan buzgo vólna az
 tanuságnak kívánálában, s-megh
 sem fogadná mellé Tanitojul a-
 maz bölcz, tudos Philophanest,
 így felel neki Agasicles, s-mond:

Forum ego volo esse discipulus quo-
rum sum & filius. Azoknak a-
 karok én Tanitványa lenni, az

Erasmus
 ex Plat
 in

kinek vagyok fia-is. Fő tudós
 bölcz embereket talált volna ke-
 gyelmed-is, kiknek prædikatio-
 joknak kinyomtatására ez kevés
 költséget fordithatta volna ke-
 gyelmed: de mivel hogy ebben
 énnékem, mintegy fiam volt ke-
 gyelmed, Tanítványom-is u-
 gyan ebben akart lenni.

Ebben peniglen nem annjira
 nézte és tekintette kegyelmed az
 maga hasznát, hogy az kegyelmed
 hire neve ez által terjedne, holot
 az kegyelmednek keresztényisége-
 ben, hitben vallásában való alha-
 tatosságának terjedve vagyon,
 jóllehet ez-is az okban való alha-
 tatosságának bizonyos jele, mert
 segét nem fánni az Isten tíf-
 tál, nem kiczin jószág, sőt
 nagy kegyesség, az

pietas penigh azt mondgya Sene-
 Pál hogy *ad omnia utilis*, minde-
 nekre hasznos. Az pogány bölcz
 Cicero-is azt mondgya hogy *est*
omnium virtutum fundamentum,
 minden iofágos czelekedeteknek
 fundamentoma. Christus V-
 runk-is azt mondgya: *Qui-*
cunq;, *patrem, matrem, filios, pos-*
sessiones, divitias, supra me amat
non est me dignus. Valaki Atyját,
 Annyát, gyermekit, jószágát,
 gazdagfágát en nállamnál fellyeb-
 bereti, nem méltó az én hozzám:
 kegyelmed hogy fellyeb nem se-
 rette, megh mutatta ezzel, hogy
 azoktul, ez kevés költséget el bá-
 kaftván, ez kis munkának ki-
 nyomtatására fordította, hogy
 így azoknak-is Istennek több java-
 it, sőt üdvösséget örök életet fi-
 rezhessen.

Mondom azért, hogy abban kegyelmed nem annyira nézte az maga hasznát, mint, 1. az Isten tisztességének terjedését. 2. ebben ez helyben lévő kistsin gyülekezetnek hasznát. 3. sok egy-egyű kereszttyén atyánkfainak, lelkipástoroknak, Tanítóknak, azok által ismét az halgatoknak-is épületit. 4. hogy ez kis munkát olvasván, egyéb rendbéli emberek-is, akár Vri, Nemes, akár köz renden lévők legyenek, az Istennek ilyen ostorát ha mikor az dögh-halált érzik, magokon, Országokon, Városokon, falujokon, házok népén, mint ilyen segény egy-egyű Tanítotul, tanulmány meg: miczoda ez ostornak kint van, hanem innen legyen, kitől bármelyik megadgyoné vagy ne? és mi-

és miképpen, s-hogy hogy czen-
desedgyék le, mellyet az David
példájából, ez kis irásoczkát fi-
gyelmetelen olvasván megh ért-
hetnek.

Hogy penigh kegyelmed, én
hozzám, méltatlan solgájához és
Caplányához ilyen jó akarattyát
ebben mutatta, és mutattya, mit
adgyak kegyelmednek ezért, nin-
czen, hanem csak háláadovólto-
mat, és Istenbéli imátságomat.

Az Vr Isten ő bent felsége
kegyelmedet sok ektendőkigh él-
tesse, tartsa megh minden hoz-
zá tartozokkal egyetemben :
hogy mind kegyelmed , s-mind
az kegyelmed maradékja, ez

Amar nagy Constantinus Prae
Sitor gy nagy Caronis fides
at venter Epimachi fides
Fogaz. m. b. r. ill. fidi. m. m. t. v. g. j.
W. Casp. r. alle. f. h. a. i. z. p. l. l. a. r.
m. b. r. f. m. i. f. l. a. t. t. e. m. h. u. i. t. t. h. u. i.
v. a. n. t. e. a. r. f. a. l. l. e. g. i. n. f. e. r. a. m. e. n. t.
i. l. l. r. e. g. o. d. a. t. i. l. l. e. m. i. m. e. h. a. t. d. o. g. a. t. p.

Schwarz nagy fides

Caronis fides gy nagy Caronis fides

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Epimachi fides hon fides fides
Lum fides gum Caronis fides fides
fides fides fides fides fides
M. u. i. t. h. o. v. e. l. y. e. d. i. c. i. t. m. i. n. e. l. p. o. r. t.
m. i. n. u. i. t.

A Z S A M V.
E L P R O P H E T A
M A S O D I K K Ö N Y V E -
N E K H V S Z O N N E G Y E D I K R E -
S Z E N E K , P R A E D I K A T I O K
szerént való magyarázattja, mely-
ben David inkább akar Isten-
től döghalállal büntetet-
ni, hogy nem ellenfeg

kezőben esni.

2. Samuel. 24. v. 12. Es fel gerjede
az Isten haragja, &c.

AZ SZENT BERN-
hard Doctor eggjüt Bernhar.
deconsia
dec. 165
irásában így áll: *Quam*
dives est Deus in misericordia,
quam magnificus in iustitia,
quam munificus in gratia, Do-
mine Deus noster, non est qui similis sit tibi: Mu-
erator copiosissime, remunerator equissime, li-

berator pijsimé, gratis respicit humiles, iusté iudicas nocentes, misericorditer etiam salvat peccatores. Az az, mely gazdag az Vr Isten, az irgalmasságban, mely nagyságos az igazságban, mely adakozó az kegyelemben, Vram mi Istenünk, ninczen ki hasonlatos legyen te hozzád. mindennél aifandékosob vagy, mindennél adakozob, igazab megh ízeob, kegyeseb szabadító: ingyen tekintez az alazatosokra, igazán itiled az vétkeseket, irgalmason szabadítod és tartod megh az bűnösöket. Mely mondasába az Szent Bernhard Doctör, az Istennek tulajdonágát bőséggel megh íeleni, minemő, az többi közt azt mondgya, hogy oly igaz, hogy megh íe itili az embereket, sőt ugyan meghis bűnösöket az bűnért, de ísmér irgalmassága arra visí, hogy azokat, kik bűnöket megh íszenek, megh íánnyák, poenitentiát tartanak, azokom könyörüllyön, bűnöket meg bocsássa, irgalmasságával elől vegye, megh tarcza, szabadítsa, idvőzicze. Ezt az ő íö vólíat, irgalmasságát íeleni ő magais, az Vr Isten, mikor így íöl: *Nolo mortem peccatorum, sed ut convertatur et vivat.* Nem akarom az bűnösnek halálát, de hogy megh íerien és éllyen. Ezt az ő tulajdonágát, irgalmasságát mutatá megh az Davidonis, mert mikoron David az népet meg íamlaltattavólta, Isten megh íaranyván dógh halállal veté megh igazságából

gából, de ismét, mikor David bűnét megh
ismerte volna, szanta volna, poenitentia tartot
volna, irgalmasságából az büntetést megh
vőtte Isten, s: el vőve az népről, mint ezt, az
Samuel Propheta ez jelen való caputban,
mellyet az időnek mi vőlására nézve, magya
rázatnak okaiért elő vőttünk.

De hogy ez Caputnak magyarázatya
világosb értelemmel legyen, sommáziát elő
bőr lássuk megh, az után részét, harmadszor
minemő tanulságunk adanassanak itt előnk
ben azokat samlállyunk elő.

Sommázia ez: **Az Samuel Propheta,**
ez Caputban jeleníti megh Davidnak bűnét,
tudni illik, az Isten népének Ioab által való
megh samlalását, mellyen Isten megh ha
ragat, az népet megh büntette, de mikoron
David poenitentia tartot volna, Istenis meg
kegyelmezett, és az büntetést el vőtte.

Részei négy vagyon: I. Davidnak
bűnéről emlékezik, mellyel Istent David ha
ragra gerieztette. II. Davidnak poenitens
siát jeleníti megh, mert vőtte elében hogy
nagyot vétkezett. III. Az büntetésnek mód
gyát, mellyel Isten büntette, tudni illik, dőgh
halállal. IV. Miképpen állott le Isten ha
ragja, és kegyelmezett megh az népnek, el

vénen rola az dõgh halálról emlékeznek.

Itt immár az igikei kellene elõ vennünk de minnek elõtte azt czelekednek, lassuk megh szeriõ Atyámfiai.

Mittanullyunk megh ez som- mából?

Jollehet, sok lép hafinos tanuságokkal rakva ez Caput, mellyek közzül, ez uiánis az hivek, némeltyeket megh értheinek, de mind azon, mi most, ez sommának vilagosítására, ezeket tanullyuk.

Elõször: Mely igaz amaz mondása Sz.

Agostonnak: *Nullus sanctus & iustus caret peccato, eoq' bent és igazis, ninczen bün nélkül.*

Innen megh terzik, kíváltképpen ha valami külfõ nyavalya ellenek nem áll, és az bünitõl megh nem tartoztatya õket, mert az nyavalyák által, megh az bünitõlis sokszor meg tartoztatnak az emberek, és magokat megh alázzák. Példa erre David, õ maga, hogy

Psal. 51:

más példát ne hozzak elõ. David bent vala, de azért ugyan vétkes vólt, bün czelekedet, sõt megh fogantatásat, születésétis maga bünben mondgya lenni. Mikor õiet Saul kergeti vala, ott is az nyomoruság alatt, aláza megh magát, ugy fiának Absolonnak kergetése alattis, s akkor mondgya vala ez is: *Si Deo placuerit, restituet me in priorem dignitatem,*

1 Sam. 19

2 Sam. 15

&c. Ha az én Istenemnek terzik, az elõbbi

mélto-

méltóságban bé allat engemet, ha penigh
 azzí mondgya, nem kellez David, legyen az
 óakarattya. Sőt az nyomorúságok úrúvő,
 szenvedőveis tesik az embereket, úgy hogy,
 mikor ártathának gonosz akaroioknak is,
 ne árczanak, erre is David példa: Saulnak
 két ízben ártbaios vólna, meghis ólhette vólna
 őtet, akkor is mikor Saul fel felé menyén,
 ruháinak also részét el merizé, akkor is, mikor
 feje alól, éjjel dardáit és pohárát el vève, de
 nem czelekebbi, melyre nézve kénberittek
 Saulis ezt mondani: *Iustior es fili mi David me.*
 Igazab vagy hiam David én nálamnál. Ihon
 írmit czelekebbik. Mikor ellenségit megh
 gyézi, békeségben vagy on országá, órúl, s
 Isten ellen íhol, mely nagyon vét, az népet
 megh samlaltattya.

1 Sam. 24.

1 Sam. 26.

v. 12.

Miért kel ezt megtanulni?

L Az mi bűnösi természetünknek meg
 ismerése. indit minket az alázatosságra. Mert
 valahol az bűn vagy on, 1. ou minden idő
 ti lelki dologra való erőtlenység vagy on: *Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus*
 Dei. Az lelkes ember, nem foghattya megh
 az mí az Isten lelkéé. 2. Az hol az bűn vas
 gyon, ou az Isten akarattyaival az embernek
 akarattya ellenkézik: *Bonum quod Deus vult,*
non facio. Az mely íóti Isten akar, nem czele-
 kebbem. 3. Ahol az bűn vagy on, ou sefe-

1 Cor. 2.

v. 14.

Rom. 7.

v. 19.

- Pfal. 142
v. 2. Iem, rőttegés vagyok, mely ezt mondanyu:
Ne intres in iudicium cum seruo tuo Domine. Ne
állj iteleiben Vram az te szolgálóddal. Si ini-
quitates observaveris, quis stabit? Ha az mi bű-
neinket számlálod Vram, kiczoda alhas meg?
v. 3. Szintén olyan ám az ember, mint az Páva,
ki míg az ő lábát, nem látja, tollát, szárnyát
ki terieztvén, ezodálja magát: kevélykedik,
de ha lábát meg tekintti, rút, le ereszti tollait,
megh alázza magát: Így az emberis, míg
bűnös voltát esében nem viti, és azért bűniet-
és nem áll rírá, pipiskedik, kevélykedik,
de ha megh ismeri bűnös voltát, és azért ve-
reuetik, úgy veszi magát esében, úgy tud gon-
dolkodni bűnös volta felől, úgy tudgya ma-
gát le hunnyasztani, és megh alázní.

II. Az mi bűnös természetünknek íse-
mereti, indit arra, hogy senki idvösségét
magában ne keresse, mert valahol az bűn
vagyon, ott halál és kárhozat vagyon. nem
idvösségb. Ezért mondgya senni Pál: *Qui facit
peccatum, in die iudicij damnabitur.* Az ki
bűnt czelekezik, az iteleinek napján el kár-
hozik. *Stipendium enim peccati est mors,* mert
az bűnnek szolgálja, az halál. Az Moyses is
így szól: *Maledictus, qui contra voluntatem Dei
etiam semel peccat.* Atkozoi, az ki az Isten és
karánya ellen csak egyszer vétkezikis. Gon-
dold meg te hánsor vétkezel, idvözölzé hárs.

III. Az

III. Az mi bűnös természetünknek ismereti, indit az Isten kegyelméhez való folyamodásra, hogy tudni illik, az bűn miatt kétségbe ne esünk, hanem ismeriük az Isten kegyelmét helyeb valónak lenni az mi bűneinknél, és azt az mi üdvösségünknek külföldienek: Erről mondgya Iudás Apostol. is. *Expectamus ex misericordia Dei vitam aeternam.* Az Istennek irgalmasságából várjuk ugyan mond mi az örök életet.

Másodszor, innen megh tanulhanjuk, hogy noha Isten mindenféle bűnt bán, utál, és meg büntet: mindazonáltal, felette igen urállya, bánnya, és iszonyodik, az embernek magában való fel-fuszkodásról és kevélységetől, mellyet büntetetlen sem szenved el az emberekben. Ezért mondgya Szent Pál is, Gal. 5. hogy egy kevély ember sem bírhatja Isten országát. Szent Agoston is: *Superbia est omnium peccatorum initium finis et causa, quia non solum peccatum est superbia, sed etiam nullum peccatum potuit aut potest, aut poterit esse maius superbia.* Aug. in Epist. Az kevélység ugyan mond, minden bűnöknek kezdeti, vége és oka, mert nem csak bűn az kevélység, de ugyan, nem lehet, nem lehet, és iövendőben sem lében nagyobb vétek annál. David kevélységből ment arra hogy az népet megh fámlállya, mint az után arról többet fiollunk, ihon Isten ne

benvedé el, hanem meg bünteté. De kérde-
hetnéd:

Minémű dolgokból találhatik va-
laki kevélynek lenni?

I. Ha mi idő benned vagyon, vagy mivel
1 Cor. 4
v. 7
Bern. in
ser. in
gesur.
birt, azt magadnak itüled lenni: ezért mond-
gya sient Pál. *Ne gloriare, quia quod habes à
Deo accepisti.* Erre való képest az sient Bern-
hard Doctör-is az kevélyseghnek póklossagi
közé számllallya, *gloriari in possessionum pro-
prietate, diczekedni az iobágnak bírásával.*

II. Kevély vagy, ha, bátor ismeried az mid
Bern. de
dili Deo
vagyon, Istentől valónak lenni, de érdemed-
ét vagy méltóságodért adattatónak itüled.
*Magna superbia est et magnum dilectum gloria: in
in acceptis beneficijs tanquam proprijs,* azt
mondgya sient Bernhard-is: Nagy kevély-
ség, és nagy vétek, diczekedni az el vő iobá-
ban, ugy mint sajáttyában.

III. Kevély vagy, ha, azzal kérkedel,
diczekedel, avagy, azt magadnak iufaydos-
nitod, az mi ninczen. Erről mondgya Ihs
dorus: *Arrogantia est animi motus, quò quis
mauetur ad iactandum se habere, quò non habet.*
Az kérkedés, oly indulattya az bűnek, melye-
ből indittatik az ember kérkedni azzal, az
mi ninczen. Az kérkedés pedig az kevély-
ség.

Ihd. lib.
3ymol.

111

szegnek sikerének kerekei között számlálják
az bolcz Hugo Doctortul,

IV Kevély vagy, ha magadhoz képest
egyebeket semminek állítasz, meg utálod, mint
amaz Phariseus czelekedik vala az Publica-
nussal. Ezt is ugyan azon kevélyszegnek se-
kerének kerekei között számlálja azon bolcz
Hugo nevű Doctör. Vide Polyanteam in loco
superbia. Ennek az véteknek el távoztatására
intetvünk azer. iii. Miert? Először, mert
Isten paranczolja, Istennek bent igye töltya.
Ezert mondgya az bolcz: *Abominabilis cor*
tam Deo & coram hominibus superbia. Luc. 12.
Váltois mind Isten előt, s mind emberek előt az ke-
vélyszeg. Ismet, *Generationem superbam radicis*
extirpabit Dominus, az kevély nemzeisze-
get ki gyomlálja az Isten. Másodszor, az
magunk eredeti is indiczon erre, miczodak
vagyunk, földek földből vagyon eredetünk,
meg is kevélykedünk: *Cum fex, cum limus,* Eccl. 10.
in cinere turpissima sumus: Unde superbum nesci-
mus quando perimus. Az az, holot földek, Ya-
rok, sóprök, és rut állatok vagyunk, mert ke-
vélykedünk, ha nem tudgyuk mikor vesünk
el. Harmadszor, ne kevélykedgyünk, mert
az mi testünk férgeknek eledelében, bezzeg
rut állatá léhez. *Cur homo serpentum qui mox*
fitescit superbit. Eccl. 10.
Luthero,
Negyedszer, ott az földben
sem maratz meg, hanem ki kel onnan ionód.

felkel támadnod, elő kel állanod az ültő
 bironak sékí cseiben, holott még csak egy
 hivalkodó fiáról is számot adsz, sokkal inkább
 kevelységedről. Ötödökr, az példák is incze-
 nek az kevelységnék el hagyására: Mint iá-
 ra Nabugodonozor, ki mikor az ő palotájá-
 bol Babilont nézné, monda fel fuvalkodá-
 sából: *An non manus mea fundavit Babylonem*
 Nem én, nem az én kezem fundáltae Babilo-
 non Városit, mely fel fuvalkodást Isten ő bemi-
 ne meg bünteté, mert Orbánagabol ki őzé, és
 hét hónapig esenélkül lévén az barmokkal
 éhenarévék Senacherib is az ő kevelységo-
 ért meg büntetették, mert haza menvén az
 Reg. 19 hadból, az önnön saír fia által az ő bálvány
 Istenének Templomában ölelték meg.

Harmadökr; Az Davidnak példái-
 bol, az Istennek haragiának, és büntetésének
 poenitentia tartás által való el távoztatásáról
 intetünk itt. S az poenitentia tartás miben
 áll:

I. Az bűnnek igazán való ismeretiben;
 Melyre meherz. Ésötökr az Istennek törvénye-
 ből, melyben bé vagyon foglalván mit ki-
 van Isten mi tőlünk, és mit tilt, ha az mit ki-
 van azi nem czelekedtük, és az mit tilt, az el-
 len járunk, mindgyarást bűnt czelekedünk.
Másodökr, az bűnnek ismeretire jutunk, az
 nyomorúságokból, mellyek az bűnnek iural-

ma. Harmadszor, az lelki ismeretből.

II. All az poenitentia, az bűnnek meg
útlásában, és megh bánásában, az mint itt
David czelekedésik, bánnya hogy ilyen is a
karó és kegyes Istenét meg bánotta, melyről
idéb hátráb többet völkünk.

III. All az poenitentia, az Isten kegyel-
mének obayásában, melyről bizonyosla és
Isten minkei, az Isten ígérése im ez: *Nolo mor-
tem peccatoris, sub ut convertatur & vivat*: Nem
akarom az bűnösnek halálát, hanem hogy
meg térjen és éljen. *Si peccata vestra fuerint* Ezec. 18
soccinum, faciam ut nix albescant. Ha az ti bű-
neitek olyanok lesznek mint az veres bár-
sony, én czelekedem hogy olyan fehérek les-
gyenek mint az hó. Esa 44

IV. All az poeniten-
tia, az hűbéli engedelmesseggben, mely azt
kívánja, hogy az mit Isten paranczol és
hogy annak örömeit, idő sivel, hűbéli enged-
elmességgünk mutatjuk, annak enged-
gyünk, azt czelekedgyük, bátor az mi okos
úgunkal ellenkezzék is, testünknek nehéz-
nek tessék is. Ha ezeket czelekedésük, el hide-
gyük minden kétség nélkül, hogy miképpen
David ki úé az Angyalnak kezéből az fegy-
vert, ne ölné az Jerusalembelieket, és megh
bűnük az dög halál: ezenképpen mi is, az I-
stennak haragját le állíthatjuk, az bűntestét,
dög halált, fegyvert, éhséget, mely gyakran
együtt jár, el távoztathatunk: mert az mint

Aug lib. *ſent Agoſton mondgya: Pœnitentia langvos
de pœn. res sanat, lepores curat, & mortuos ſuscitat: ſan-
nitatem auget, gratiam conſecrat, claudis grefſum,
aridis copiam, cœcis reſtituit viſum, vitia fugat,
virtutes exornat, mentem munit & roborat. Az
pœnitentia ugy-mond, az betegſégeket
meg gyógyítja, poklokat meg ſűti, es ha-
lottakat támaszt: az egéſſéget neveli, az ke-
gyelmet meg ſarítja: az ſántáknak járást, ſás-
razoknak bőſéget, vakoknak látást ad: az
véteket el űzi, az iofágos czelekedeteket ékes-
ſíti, az elmét megh környékdzi és erőſſíti.
Illyen fok ercse vagyon ám az igaz pœnitentia-
jának. Melyre ſegéllyen minket az mi
kegyelmeſ Iſtenünk & Fiáért, SZ.
Lelkénck általa, Amen.*

MASODIK PRÆDICATIO.

Vers. 12. *Es fel gerjede az Jehovanak haragja, az Jfrael ellen. &c.*

MELTO dicziretre, a-
maz Archias Tarentinus
nak mondása, y Isten felől azt
olvassuk, hogy mikoron az
maioriára, dolgosára
negh haragut volna, így
holloí néki: *Iam te inquit, caderem, nisi iratus
esset.* Most tégedet meg vernék, ha még
nem haragutam volna. Ha ez emberi indu-
lással lévén, ezt mondója, és magát haragiá-
ban az büntetéstől meg tartoztatta, az mint
jelenti ő maga savában: sokkal inkább az I-
sten felől ezt mondhatjuk, hogy nem min-
denkor bünteti meg haragiában, ugy az
mint érdemlenék, az embereket, hanem, az
az ő haragját irgalmasságával el fedezi: *It. ia
nóha meg haragúik az Iehova mint az Sa-
muel jelenti, és bünteti is az népet, mindaz*

Hieronj.
super Io-
el. Prop.

gonálatl irgalmasságát: is meg mutatja, mint arról ez után szólunk. Sommáia ez Caputnak részeivel mi legyen, lásd ez előt való predicatióban, most kezdgyünk az igikhez.

Text. Es fel geriede az Iehovának haragja. &c.

Első része ez Caputnak, melyben az Davidnak vétkeit ientli meg, mi lőt legyen ez, hogy az népet megh fámláltat: Lássuk azért:

I. Vétkezetté David ebben, hogy meg fámláltatta az népet?

II. Kiczoda indította Davidot arra, Istené vagy az ördög, mert in azt mondgya hogy, Isten indította, másul ismét az ördög?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Vétkezetté David az népnek megh fámláltatásában?

Azt mondhatnád keresztyén ember, hogy nem vétkezet, mert ugymond, az ió Pástorinak rífti, hogy az ő juhainak fámlát tudgya, isméri őket, az ió czelédes ember házanépének: így az ió Fiedelemhez illik, seregének fámlát tudni, hogy ha, mikoron ellensége találkozik, tudhassa, menyí fámlú néppel indulhat ellene; Moysést is olvassuk hogy meg fámláltta az népet. Exod. 30.

vétkezett
David az

De mind azon által, ha megh gondoljuk

PRAEDICATIO.

lyuk, vétekezé David III. Miért? 1. Mert fámlaltá
 az ő kevélyiségből czelekedte, az Isten népé tarban.
 nek sokaságában akart ő diczekedni, kevély- I.
 kedni. 2. Mert ellenfégi ellen, az sokasá- II.
 gan akarta bizodalmaát vetni, ez is penigh III.
 mely nagy vétek legyen, meg h terzik az Pro- IV.
 pheta mondásból, holott azí mondgya: Jerem. 17
 maledictus qui spem ponit in homine, átkozot, Jerem. 17
 az ki reménységét veti emberben. 3. Mert III.
 Isten ő maga azí mondotta vala, hogy az A- IV.
 brahámnak maradéki meg h fámlálhatatlá- Cro. 27
 nok lennének, ő penig ez mondá: ellen akart IV.
 czelekedni. 4. ő maga is David, kértér IV.
 vallya meg, hogy vétekezé ebben, Isten is azí IV.
 mondgya hogy nem terzik neki ez dologh: IV.
 Gad Propheta is hozzá megyen, azí mond- IV.
 gyá neki hogy nagy véteket czelekedet: Ioab IV.
 Hertzeg, és az több Hadnagyok is veszik es- IV.
 zékbe hogy bűn ez, I-azért iniik hogy ne IV.
 czelekedgye. 5. Az Moysesnél Isteniől V.
 meg vagyon tiltatva, hogy az nép meg h ne V.
 fámlaltassék, hanem csak akkor, mikor min Exod. 30
 dennek fel kel vala az semisiclust, az az, huš Exod. 30
 huš pēnšit sőtől az sanctuariumban, hogy az Exod. 30
 Israele czapás ne következnék. 6. Vgyan VI.
 azon Moyses írásában, Isten azí paranczolta VI.
 vala, hogy huš estendősöket fámlálnának Num. 3
 meg, ő penigh az kisín gyermekeket, és vő Num. 3
 reg embereket is meg fámláltatta, kik nem Num. 3
 alának alkolmarosok az hadakozásra.

Mind

Mind ezekből meg tessék tehát hogy véteket David itt, az népnek meg bűmláltatásába.

K. Mi végre czelekedte David ezt?

- Nem íleni meg az Propheta, és nincsen ezen írás arról: mindazonáltal bizonyos okokból, azt vehetjük eszünkbe, hogy David ezt czelekedte azért 1. hogy az ő tartományában, ióságában, akarta mindennek állapotját, ióságát tudni, mint legyen, ki mivel bír. 2. Akarta mindennek nevet tudni. 3. Mindenekre, kinek kinek az mint érteke volna adót akart fel vetni, melynek megadásában, ha az nép engedelen volt volna, arra való volt Ioab mellet az sereg, hogy azokat meg bűniette volna.

Miczoda itt az tanufagh?

- Mely helyes és igaz, az S. Ambrus Doctornak mondása, ki így szól: *Proclivis et mutabilis est in utrumq; humana conditio, ut quocunq; intenderit, eò vergat, vel ad studia virtutum, vel ad illecebras delictorum.* Haylando és váltózó mind két felé az emberi állapot, úgy hogy valamelyre igyekezik oda hajol, vagy az iósági czelekedetre, vagy az vétekre: nyilván van nagyon: Mert az kiket az Istennek lelkével vezérel, igazgat, annak igyekeznek engedelmeskedni.

Ambros.
I^o de Io.
seph.

gedni, azok az iofagos czelkedetekben győ-
nyörködnek: de ennek vakmerőképpen re-
ductálnak némellyek, ſz az oka, hogy ſo-
han oly vétekben esnek, mellyel az Iſtennek
haragiát, nem csak magok ellen, hanem e-
gész vároſok, faluiok, ſőt Orſágok Nemzete-
ſégek ellen is büntetésre fel gerieſtük: Ha pé-
da kel erre, ihon David, ki miſh az Iſtennek
lelkétől bírataték iól lön az dologh, de mi-
heli annak ellene reluctala, és az ő teſti indu-
latyát követe, im látod, az egész Izrael népe
ellen fel geriezté Iſtennek haragiát büntetés-
re. Czak eddigh az előről.

II. Kicsoda indította Davidot er- re az népnek ſám láttatására?

Az Samuel Propheta azt mondgya itt,
hogy az Iſten haragia indította őtet erre fel.
De máſut iſmét az ördöghnek tulajdonita-
nik ez dologh. S: iöllehet völt Davidban is
valami oly kívánſágh, mely őtet erre inditot-
ta, mind azon által az írái ugy ſól gyakorra,
hogy Iſten tévelji az embereket. Eſaiás pa-
raliolkodik hogy Iſten tévellette legyen meg
őket. Iofue is azt mondgya, hogy Iſten ke-
menjette megh az Chanaanæufokat, ne en-
gednének az Sidoknak. Szent Pál is azt
mondgya, hogy Iſten boczái tévelygeſt az
emberekre, hogy az igazſágnak ne engedgye-
nek, ſ: mondanád:

Isten tehát oka az bűnnek?

Nem ő: 1. Ezért, mert az ő természetével ellenkezik az bűn, ki merő igazság. 2. Mert megh bünteti, ha penigh oka volna, győnyörködnék abban, s akarná, megh nem büntetné, mert nem illenék hozzá, nem férné hozzá, hogy az mit akar, azt tiltsa, és megh büntetné, mint az bűnt. Valami penigh Istentől származik, Istentől vagyon, valami ő akar, mind idő, bent, és macula nélkül való az. Kérdehné:

Miképpen mondattatik tehát itt Davidot fel indítani az népnek megfájlaltatására, mely bűn és véték?

Isten indítja fel

Davidot, úgy, mert, mikor volt volna Istennek

I. hatalma, ereje, hogy őtet, enél megh tartoztassa, megh fogja, nem czelekezi, mint példának okáért: Mikoron te hajóban ül, az vízben fel, más valaki az paron állana, megh nem segítene, látnák mint egy okának lenni az te veszedelmednek, de nem oka azért. Így látja Isten Davidban ezt az indulatot, de nem fogja megh tölle őtet, de ugyan

II. nem oka azért. Másodszor, mondattatik Davidot erre indítani, mikor az kegyelmét megh

Exemplum

megh vonna tölle, mellyet ha tölle meg nem
vont volna, így el nem eset volna. Példá-
nak okáért: Mikor egy rosszaság ház as-
lól el ütőd az ostopor, mely annélkül is, ha el
nem ütötted volna alola is, el omlot volna,
te vagyé az oka el omlásának? nem te. Így
ha Isten is, az ő kegyelmének ostopát el ves-
si az embertől, úgy mint saiatyát, s el esik,
nem Isten az oka, mert az ember maga go-
nosságból esik el. Harmadsor, Isten az bű-
nöket úgy igazgatta az bűnösökben is, hogy
gyakorta csak azt czelekefik, az mellyert I-
sten megh akarja őket büntetni, mint David
az paraszalagot titkon czelekefik, de Isten
azt mondgya: En inditom fel Absolont,
hogy az te tebelegid deh bűnös látomást gonos-
súllyen. Sommat: Mindenüi bűn, az bűn,
de annak Isten nem oka, holot penigh az I-
stennék gondgya viselése alól semmi ki nem
rekezerik, ez csak arra való, hogy az Istent-
nek bölcz tanácsát megh ismeriük, azért I-
stent áldgyuk, magasztaljuk, hogy nem mint
azt fölőüeb disputáljuk, arról fölőüeb vis-
galodgyunk.

K. Mi-képpen lehet azon egy
czelekedet Istené, s-ördögeis?

F. Vgyan azon egy dolgot Isten is
czelekefik, s-ördög is, de külömb külömb
végre. Davidot az ördögh inditva fel az
B 2 népnek

Verbi Jua

III.

nepnek megh sámlálatafára, hogy Isten ha-
 ragiában eycze, és el veséllé, mind őret, és
 mind az népet. Isten penigh ez végre in-
 diuya fel, és engedi meg, hogy mind David
 és mind az nép, megh ismeriék magokat, és
 az Isten kegyelmét ohayczák, és váriák. Lás-
 todé, hogy az mi ő magában bűn volna, I-
 sten íb végre fordínya. Ide tartozik az Chris-
 tus halála-is, kit, mind Isten, az őrdőgh, és
 mind az Sidó népek akarának, de Isten az
 zoknak akaratyokat ióra fordínya. Mi les-
 het nagyob vétek, az Christus megh sebitésé-
 nél, de Isten azt az emberi nemzeteinek megh
 váltofára fordítá. Nagy vétek vala, hogy
Iosephet az ő Atyafiai el adák, de Isten azt
 megh engede, hogy az után Ioseph, az ő A-
 tyafainak és nemzeiségének, az bűkségh, és
 drágaságh ideien lenne táplálóia és éitetőie.
 Nagy vétek, hogy Nabugodonozor, az I-
 sten népet rabollya és pusztínya, de ebből I-
 sten íbt hozza ki, mert Nabugodonozor az
 rabok által iura az Istennek ismeretire.

exempla

Mors
Christi.
Act. 4.

Ioseph.
Gen. 32.
42. 43.

Miczoda itt az tanufágh?

Mely bölcz és hatalmas legyen az Isten,
 kí megh az mi, mí elouünk gonoznak látat-
 nak lenni-is, ióra tudgya fordítani, innen
 megh tanulhatyuk. Erre nézve mondgya
 Szent Pál; fel kiáltván: *O profunditas divina sa-
 pientia*: Oh Isteni bölczelégnek mélységes
 kaszdag.

kazdaglaga. Soha te Auyámfia az bűnből
egyebet ki nem tudnál hozni, hanem csak
kárhozatot, de ihon Isten az Davidnak bű-
néből iőt hoz ki, tudni illik, az bűnből való
meghérést.

II. Innen meg tanulhanyuk, hogy az I-
sten előt ninczen semmi titokban, mindent
lát, mindent tud, mindent ért ő fent felsége,
senki semmit ő előtte el nem reythet, ezért
mondá David Isten felől, *heg'renes & corda
scrutatur, siveket veseket vizsgál.* Erről fent
Agoston is: *Deus totus oculus est, quia omnia
videt, totus manus est, quia omnia operatur: totus
pes est, quia ubiq; adest.* Az Isten egészen
mind sóm, mert mindenőt lát, egészen mind-
kéz, mert mindenőt megczelekefik; *Cogésa*
len mind láb, mert mindenőt ielen vagyón.
Ihon David mit czelekefik, azt tudgya hogy
nem lánya, nem tudgya senki dolgát, siniten
mint az paráznaóságban és gyilkosságban,
ugy ebben is: de látodé lánya Isten, s tudgya,
nem is fienvedi el néki, hanem meg bünteti,
nem csak magát, hanem az egész népet. Ne
ügyekezzed hát czelekedettedet bűnödöt tit-
kolni, fedezni, ragadni, mert ugy vagyón,
hogy emberek előtt egy ideig el titkolhatod,
de Isten előt soha sem, még az iyuk is ki van-
karia mint sokiak mondani: *Nullum enim est
occultum quod non revelabitur.* Azí mondgya
Christus Vrunk ő maga. *Vagy mezon vagy*

azért, vagy erdőben, Varasón, falun, bentől, jámborul, igazanon, igazán élly, mert rád néz az Isten, lát, és el nem szenved mit czelekedel bűnietelen. Annakfelette, lelked ismereti háborgat, vádol, az bűnerti, nagyobb penigh az Isten lelked ismeretnél is. Haromadfiór, az Istennek Angyali is, környülötted állanak, lányák mit czelekedesed. Na, három itt az bizonyfag, Isten kívül felsőbb éi nagyobb nem lehet: Lelked ismereti mely *injar mille testu*, ezer tanú helyet vagyon. Az Istennek Angyali, három tanú által penig az ember meg ölettek. Meg oltalmazuk tehát Szerető Atyamfia magunkat, az bűntől, (az menyire lehet) mert noha David fient, úgy mint, ki egész életében sok psalmusokat énekelt Istennek, mindazonáltal vétségében ihon mely nagy véteket czelekedék, mellyert Isteniől meg büntettek, és sok ezer emberek misatta meg ölettek. Isten-féle, kegyes, fient életű legyen tehát az Magistratus mely után halgat, és függ az közönséges nép, ha Istennek kedves akar lenni. Mert az mint fient Pál mondgya, Istennek job kedveskedni hogy nem mint embereknek. Kevés ez mostani údóban, ki amaz jámbor Fridericus Imperatornak példáiát követné, ki felől az írják, hogy mikor kérdeutének: *Qui nam sibi essent charissimi?* Kik volnának ő előtte legkedvesebek? az feleli: *Qui inquit, me non mas-*

III.

Quibus nem se.

Gal. 1

Aen. Sil.
libr. 4.
commēt.
in rege
Aas Al.
phon.

is, quam ipsum Deum timent. amantq;. Az kik
 ugymond, nem engemet inkább, mint az Isten
 sicut felik és szeretik. Kérdhetnéd:

S. minémű vétkei voltak az nép
 nek mellyekért büntettetik?

Az Irás, nevezet szerint nem emlekezik
 arról, minémű vétekért büntette legyen Isten
 azokat: mind azon által, nem volt ez oknél-
 kül. Némelylek azt ítik, hogy az mely
 vétekért Saul és Absolon ideiben czeleked-
 tenek, azokért büntette, de ez nem lehet helye,
 mert azokért még akkor meg büntettek,
 Némelylek mondják, hogy Saba Királyt
 követték az ő hűtlenességében, s azért: de ez
 sem bizonyos. Némelylek, hogy az sok ite-
 kos bűnökért büntette volna Isten. Némel-
 yle, hogy az drágaság után Isten az népnek
 böltséget adott volna, és azzal, az nép tobzo-
 dással él, melyből David-is Bersabéval való
 paráznaságra indította és azért büntettetett.
 De erről egyikről sem emlekezik az Pro-
 phétia, hanem csak az Davidnak czelekedés-
 éről, úgy mint, az népnek meg hámláltatásá-
 saról, és azt mondja az Prophétia, hogy
 azért bocsátotta Isten az népre, az dőgh has-
 lalt:

Miczoda itt az tanúság?

Csak ez, hogy noha gyakoris az kö-
 zös:

HARMADIK

Handwritten text in the top margin, including the word 'HARMADIK' and various notes.

REDICATIO
Vers. 34, 56, Es monda Joab az Kir
7, 8, 9. *Handwritten text below the main title.*

GAZ ES HELYES

Dmondai ez, Quod quisq; per
alium facit, ipsemet videtur fa-
cere. Az ki mit más által
czelekezik, ő maga láthatik
is czelekedni, bátor ugyan
csak közönleges ember legyen is. Az fő-
rendek, Vrak penig ugyan tellyesleggel más
főle által fiokták akarauyokat végben vinni.
Davidis így czelekezik ez népnek meg sáms
lálásában, mellyet Joab által visen végbe:
Kiczoda indította legyen penig erre fel ötet,
és ha vétkesné David ebben, vagy nem, ez
előtt való tanuságunkból rövideden elő sáms
lálhatod: annak utánna ilyen kérdést tá-
maszhatz: Lassuk azért immár,

Handwritten text at the bottom of the page, including the word 'Nem'.

Miczoda elmével, és mint vötte,
 loab, és az több Hadnagyok,
 ezt az Davidnak paranczo-
 lattját, az népnek megh
 bámlálása felől ?

Okos és éfeter ember az loab Hertzegh,
 látta hogy David kevélysegből inditatik
 erre hogy az népet meg bámlálta, s felette is
 gen is vagyon azon, hogy ebben az bándék-
 ban őret meg tartoztassa, ettől az igyekezeti
 ról vissz állassa, mind az több környülötte, va-
 ló Hadnagyokkal azon vagyon. De hiában
 munkálkodnak azon, mert ők bologák, Da-
 vid pedig Vr. Király, s nem akariák Vrok
 paranczolatnyát el mulatni, maga látják
 hogy nem is következik belőle, ilyenek ám
 az bologák, hogy az nem is, és híván dolog-
 ban is örömet engednek Vroknak.

Hogypediglen, ez bándékban Davidot
 hátra állathassa, ezt loab Hertzeg úgy czele-
 kezi, hogy 1. Davidnak és az ő Országának
 Istentől minden ior kíván, sokasfá megh
 ugmond, az Isten az te népedet, hogy így is
 etebe venné David, hogy loab, nem enge-
 deulenségből, nem akarná czelekedni, az
 mit paranczolna, de hogy látná Isten ellen
 való dolognak lenni. 2. Bizonyos argumen-
 tomok-

PRÆDICATIO.

ismokkal akarja Davidot ebben repellálni,
 vissza állítani, megharcoltatni: mert noha
 nyilván nem maga loab, de azért fávából
 David részebe vehette volna, hogy loab azt ak
 arja mondani, hogy David ezt az népnek
 fámláltatásai kevélységből czelekefi. Az ke
 gyes és Istenfélő embernek penigh az kevély
 ségtől idegennek kel lenni, mert nagy vétke,
 meg is bünteti Isten érette. Annakfelette,
 holott tudná loab, hogy David az ő czeleke
 deinek bizonyos okai nem adhatná, kérdi
 tőlle, miért czelekedni paranczolja azt?
 Mert ha azt mondta volna David, azt akar
 rom tudni, ha birodalmam alatt valőké
 mindnyáian, azt felelhette volna loab, ex 1.
 Paral 21. hogy ezek mind bolgaid. Tovább
 bá, ezt is mondhatta volna, ha ezt czeleke
 ded Vram David, Istennek büntetése fáal az
 Izsraele melyben nem kel örülnöd: azért ez
 ügyekezetiől fáanyél meg. Kérdhetéd:

Honnan tudta ezt loab, hogy az
 David az népet megh fámlal
 tattya, Istennek büntetése
 fáal az népre?

Az Moyzes könyvéből, holott az Pro. 1. 26. ja
 pheta nyilván mondgya hogy büntetés fáal
 az népre az meg fámláltatásból, hogy penig
 az ne

az ne lenne paranczollya Isten, hogy mind
den, mind szegény, mind gazdag, az fel
clust, odni illik, az husz husz pénz fel vigye
az sanctuariumban, sakkor kel vala megh
fámlálni az népet. Holott azért lánya Ioab
Istentől más modot paranczoltatni az népe
nek fámlaltatásban, hogy nem mint David
kivánná, abban munkálkodik hogy Davi
dot ebben megh tartoztassa. Io vala Ioab
nak az ő ügyekezeti, de semmit sem fog, ha
nem ugyan végbe viszi David akaranyát,
meg fámlaltatja az népet.

Miczdát tanolj itt meg?

Ez lelkéből felere lép háno: tanulá
gok ionek ki, de mi ezeket lássuk.

I. Lárod, Ioab, mely főmő: másnak bü
nének meg látásban, az magáit pedig nem
látja, maga, mayd nagyobb véket látatik ő
ezelekedni, holott magánál iobbakat es vité
zebbeket ölete meg, mordályfaggal, Abner
és Amasa Hadnagyokat. Ilyetienek vagyunk
ám mindnyáian, az mint Christus Vranki
mondgya: hogy az fálkát másnak semében
igen meg látjuk, az magunk semében pe
nig az gerendát nem vessük esőnkbe: Nos
ha gyakoria nagyobb vékeket ezelekedünk
mi másnál, de annak látásban vakokká tesszük
még magunkat, s másokban kisebbeket meg

Utinék es feddünk. Non videmus mantice quod
 intergo est. Innen vagyon hogy az gyilkos
 az paráznái feddi, az parázna az tésegeft. és
 így az többi is: mert az mint Plato mond-
 gyá: *πᾶσι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐμπεριφιλῶς*. Omnis homo
 sibi met amicus, minden ember barátja ma-
 gának. Felelte igen hasznos és szükséges tehát
 másoktól való intetvételünk és feddveté-
 lünk, hogy inkább magunkat esünkbe vegyük, és
 az bűn gonosztól meg tartozzunk. Ha pe-
 nigh egyéb emberektől intetnénk szükséges,
 sokkal inkább az tanítóktól, mert Isten azokat
 örökül intette, az kiknek ugyan paranczol-
 ta is hogy az mi bűneinkben minket megh
 fedgyenek. Ne zogoldgyunk tehát, és ne
 haragudgyunk, ne is támadgyunk fel ellé-
 nek, ha minket bűneinkért megh feddenek.

II. Az Istennek lelke, tanusagul itt, aztia
 tónkben adgya: Mily legyen az oka, hogy
 gyakorra, az mi taniasunk intésünk, és fed-
 désünk mások elő, hasonlatlan? Ez, mert
 sokszor vagyon az, hogy azoknál, kiket fed-
 dünk vagy intünk, nagyobb vétkeink, avagy
 hasonlok vadnak, amaz mondás szerént. *Aut
 sumus, aut fuimus, aut possumus, esse quod hic est.*
 Non loab melly fő két embereket ölet megh,
 Abneri és Amasár, mely mayd nagyobbak
 zik az David vétkeínél, és ez az oka, hogy
 sem fog előtte intése: mert az Davidnak bi-

ve meg sebesedet vala Ioabnak czelekedetivel. Miért az nevelségre, ha ki az sárban fertezik, s még is azt vádollya, ha kinek valami kicsin moczok vagyon az orizáján.

Leo Bizantius.

Leo Bizantius, mikor egy görbe háju ember, semének saydalmas voltaival vádolna, mond Leo Bizantius néki. *Tu mihi humanum vitium opprobrafti, cum tu nervefim in tergo gestis.* Te énnékem az embereknek közönséges erőtelenfegeteket veted sememre, holott te hátadban viseled az véteket, avagy nevelséget. Így mikor az rébséges az lopót, vagy az lopót az paráznát feddi, hasonló feleletei várhat, mert avagy az ő véteket veheti semére, avagy ha azt nem czelekedési is, hasonlatlan lében intése.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Miért kel ezt meg érteni?

Ennekokáért, hogy ha ki másf akar inteni, feddeni, magát először ismerie meg, és úgy bollyon más erkölcsének vizsgálására: mert, *Turpe est Doctori cum culpa redarguit ipsum.* Rui dolog ha ki másf tanit, int, abban az véteknék lenni. Ezt applicalharod szabharod, mind Tanitokra, Fejedelmekre, Atyákra Anyákra, Házi gazdákra &c.

Cato.

III. Ioabnak esetit tanulhatyuk itt meg, mert noha David is nagyot vétekezik Isten ellen, de bizony Ioab is nem kicsint vétekezik: Mert noha tudgya, hogy Isten meg haragúik

ingőzik az népnek megfiámlálásaért, s ímí Davidot azzal, de gyengeden ímí, és ugyan ed meggyen azért, enged Davidnak, inkább hogy nem Istennek, s megfiámlállya az népért. Mondhatnád:

Talám azt gondolta Ioab, hogy, ha ő azt nem czelekebi-is, mindazon által véghez víbi David azt, más által-is?

Vgyan nem kellett volna ő neki ezt semmilyképpen czelekedni, mert ioab Istennek engedni hogy nem embernek ísmert, úgy kel az Császári meg adnunk, hogy azonközben az mi Istené azt is meg adnunk. Lám, mákor David azt paranczolta vala Ioabnak, hogy az ő fiait Absolont meg ne öllye mikor őket kergetné, nem fogadá akkor havár, ha nem nyíllal megfióvé, ísmét halálra vágdalapátá: *Ita is finitén* úgy nem kel vala engedni havának, hofott láta hogy nem iora ímí, és nem io követezik belőlle. Nem kelám mi czelekedik, vagy mond, hanem az mit Isten paranczol, mint az bölcz mondgya: *Non quod hic aut ille fecerit faciendum imitandumque.* De ez ám az embereknek természetek, hogy nem örömeft elnének ki urok kedvéből, erre való képest, akar mit paranczollyanak vagy

io vagy

Prophet
 Ió vagy gonoszi, megh czelekefik. Czak az
 oltárig vagy kötelei uroknak engedni, míg
 az Isten törvényét által nem hágia paranczo
 lantya, es lelked ismereti is meg nem serődik,
 de kevélen gondolkodnak most erről.

IV. Ioab, mint hogy tanácsosza vala
 Davidnak, iol czelekedie hogy David ellen
 szolli. Ebből ez az tanusag, ha ki az Vr
 sten, valakinek tanácsoszává téfen, soha Vr
 rához való hízeltedéből az mi nem ió, az
 ne iavallya, helt annak ne adgyon, hanem az
 ő Vrán, ha lehetőséges inkább anul tanác
 sával el igyekezzék vonni, sokkal inkább ez
 az tanitonak istü hivatallya, se Feiedelmét,
 se Vrán, sem közrendet hátról ne enged
 gyen ki menni, hanem mind ió sávával,
 mind lép intésével, mind seddésével dorgá
 lásával igyekezzék az ió határban tartoztat
 ni, az miképpen czelekedet Illyés es Michas
 Propheia, es amaz nagy Azarias Pap ki Vr
 zias Királynak mikor hivatallya kívül czele
 kefik vala ellene álla. Mert iay annak, az
 ki az gonoszi ionak, es az iót gonosznak mon
 gya.

V. Noha lánya es ismeri Ioab, hogy
 vétkezik David, nem iól czelekefik, mind
 azon által még is háromszor öt Vrának
 mondgya, es az ő Országának iót kíván. Ebből
 arra intetünk, hogy bátor az mi előünk
 íarók

1. Reg.
 2. Par 18
 3. Chro.
 4. Es 5.

PRAEDICATIO.

Írók vélekezzenek is, akar azok földes Va-
raink, akar Tanítóink legyenek, akar As-
nyánk, Anyánk, mind azon által, őket fiemés-
lyekben és iűstekben meg bűczűllyűk, Tűstes-
lettel illeűűk, ne bűllyunk, ne rűgalmazzuk, ne
űidalmazzuk, mert Iűten adta, Iűten rendelte
űket mi elűnkben. *Detraктор & lubens auidi-* Bern. in
tor, uterq; diabolum gestat in lingua. Mind az *sermo,*
rűgalmazó, mind az őrómetű halgató őrdűs-
gűi hordoz nyelve alatt.

VI. Noha Ioab űs az rűb Hadnagyok
elűggű iűtűk Davidot, hogy ne czelekedgye
azt, hogy az nűpet meg sűamláltaűű, de ugyan
nem vonattathatűk el sűndűkűűtű. Itűt azű ve-
hűnyűk űűűnkbe, hogy, ha Iűten az Vrak-
nak, Feiedelmeknek, sű rendeknek sűvűket
meg nem sűllya, meg nem kayta, az ő ma-
gok tanácsűt űs sűndűkűűt vűűűk vűűbe, ma-
gok vűűedelmekre, űs semmi őű iűűűűnek helye
nem adnak. Pűda iűűű David, ki semmi őű
iűűűűnek, őű tanácsűnak nem enged, mert Iű-
űten meg akarű bűűűűű. Pűda az Pharaoh,
kinek Iűten az ő maga űs nűpűnek bűűűűűűre
megű keműnyűű sűvűű. Nűnczen tehát ott
helye az engedelmeűűűnek, az hol Iűten az
embert meg akarű bűűűűű. Csak őűűű kel-
hűűű kűűű, hogy engedelmeűűűre hayűűa az
mi sűűűűűűű.

VII. Az holott loab azt mondgya: meg sokasága Isten az te népedet, mint amaz mondásnak igallagát erősíti, hol azt mondgya az

Prov. 14 bölcz: *Populi multitudo regis ornamentum.* az Királynak ékellége az népnek sokasága. Mert miczoda az Kiraly, az Fejedelem ha népe nem léhen: Am bátor legyenek erős várai, keritet Városi, sok pénze, gazdagfaga, de ha népe seregei, vitézi kik őtet halgassák, engedgyenek neki, fiavát fogadgyák, egyetsek legyenek, Ország Királyfaga megh nem állhat, hanem lehenek, de ha illyetén népe léhen, ugy állhat, ugy maradhat megh.

Innen vagyon hogy mikor Lycurgust kérde-

Plot. in lacru. nek, miért nem kerite néb bé az Vároft kő fallal, azt felelé, hogy: *Non caret manibus. Civitas, quia non lateribus sed viris curata est.* Vagyon

ugymond, fala, keritése az Városnak, mely nem teglából, hanem erős férfiakból áll. Ha-

sonló feleletét téhen Agellus Imperator is,

mikor ő tölle is kérdenék, miért hogy Spar-

ta Városai kő fallal bé nem kerite né? *Cives, inquit, armati & unanimes sunt moenia urbis:* Ez

Városnak keritése az benne való, fegyveres és eggyező férfiak. Nagy bép ajándéka és áldása Istennek, mikor valamely nemzetisége

meg sokasit: de ismét nagy büntetése, s háza az azon, mellyet megh kevelis el fogyaszt. I mondgya tehát Moysesnél, *Deus noster hodie*

PRAEDICATIO.

*hodie locupletavit vos, tanquam stellas Coeli. Az
mi lstenünk ma meg sokasított úitöket, mint
az Eghnek ezillagit. Ismét: Deus Patrum ves
strorum locupletet vos, az ti Atyáitoknak lste
ne sokasítson meg úitöket. Vr lsten mi ke
gyelmes lstenünk, ez mi ségény nemzetisé
gúnkról is fordicz el haragodat, ne fogyald
el eh séggel, dõgh halállal, es fegyverrel
Szent Fiadert az Vr Iesus Chris
tusdert, Amen.*

NEGYE

DIK

PRÆDICATIO.

1. Sam. 24. 10. Minekutanna megszama
Uram v. d. lalla volna David az nehet
sz. d. k. az i. d. v. 1. monda az t. v. d. l.
sz. d. k. az i. d. v. 1. monda az t. v. d. l.
sz. d. k. az i. d. v. 1. monda az t. v. d. l.

AZT mondgya Sz. A-
goston: *Penitentia a boleyi*
peccata indubitanter credimus.
Az poenitentia által hegy
az bűnök el törölhetnek két
fégg nélkül el hívők: Az kis
nek penigh bűne el törölhetik, annak az küls
ső és testi büntetése is megh könnyebb büntetik,
mint az gutta ütöt embernek példaiából meg
tetzik, kinek mikor azt mondia volna Chri-

Mat. 9

stus Vrunk: *Remissa sunt tibi peccata,* mind-
gyárást megh gyógyult, fel költ és házához
ment. Igy mi helyen David is poenitentis
át tart, az Isten haragja le czendeledik, és az
büntetés az népről el áll. Erről az David-
nak poenitentisaiáról bőll azért immár mostan
az Prophecia.

Texti

*Text: Minck utanna megszamlalta
volna David, &c.*

Ez Caputnak második része immár ez, melyben az mint mondám, Davidnak poenitentiája írtaatik meg: melynek magyarázata hogy világosabb legyen, imez két dolgot láttuk.

I. Honnan és miből indítatik David az poenitentiára?

II. Hány dologban és mellyekben áll David poenitentiája?

I. Honnan és miből indítatik David az poenitentiára?

Kettő vala Davidnak vétké, és ugyan nagy. Eggyik az kevélység, melyből indítatot az népnek számlálására, ez vétek mind Isten, és mind emberek előtt utálatos. Másik, mert David az népnek meg számlálásában, azt az conditio, mellyet Isten rendelt, vagy paranczolt volt, nem követte, hogy tudni illik, minden ember az számlálásakor, az husz husz pénzt az Templomban fel vigye. hanem, más módot követ ő ebben, mellyet Isten bán, meg is haragossik érte, látod. Mint hogy penigh vésti David ebben, hogy ilyen nagyot vétezik, mellyert Isten az népet meg is bünteti, mint idők há-

írás meghis hallod, ezt bányá, ebből tart
pœnitentiát.

Miczoda indittyá ōtet erre ?

Nem egyéb: hanem, az Istennek lelke: mert mi-helyen az Istennek lelke az embernek szívét megh illesi, mindigárst helyeltén az pœnitentiának az emberben: de valameddigh Isten lelke nem áll az emberekben, addigh az pœnitentiára nem vitétesik. Hallád keresztvén ember, ez előt is, mint munkálkodot Ioab abban, hogy Davidot az igyekezettől el vonnya, sēp argumētumokkal: 1. azimondgya: Isten áldása vagyon rajtad és Országodon, ne haragidz megh az Isteni. 2. Nagy szeretetrel vagyon hozzád, az Országban nem ez: ké a férfui, hanem az Asszonyállati rendis. melyet ezzel bizonyítottak, hogy az előt két ízben: is elődben mentek örülvén, s ezt mondták: *Percussit Saul mille, & David decem millia*, az Saul ezert vert megh az ellenféghben, de az David tízezert, nem kel azért ezzel magadiul őket el idegenitened. 3. Semmi igaz és bizonyos okát nem adhatod ez czeledetnek. 4. Az egész Országgra veszedelmert, büntetést hoz, melyben az idő Fejedelmek nem kel örülni, és gyönyörködni. De ez illyen argumentumokkal semmi-képen

pen sündekátul el nem vonathatik David
megh sem bánnya czelekedet, hanem, mi-
helyen az Isten lelke megh illelű bűvet, minde-
gyárást eűében vűsi, mely nagyot véret, és
ő magát, mind Isten, a-mind emberek
előtt vadolni kezdi.

Miczoda itt az tanufág?

Mint hogy az bölcz Remigius Doctor Remigius
nak mondala szerint: *Etiam viri electi, dum in
hac vita sunt, peccatum cavere non possunt* Még
az válaziot emberek is, migh ez világon él-
nek, az bűnt el nem távoztathatják. Nin-
czen is, *ki az mondhatná: Purum est cor* Prov. 30
meu i a peccato: Tűtű az én szívem az bűn-
iől. Sőt: ha *ki az mondana, hogy ninczen*
bűn benne, hazudna az, és magát megh
czalná. Mindnyáian bűnűsök vagyunk te-
hát, és az mint sicut Pál mondgya: Szűköl-
ködünk az Isten kegyelme nélkül. Szűk-
ségű há magunkat megh aláznunk, és ha
Isteni kegyelmet nyerni akariuk, az bűntes-
tűt, mellyet Isten az bűnűri réánk hozáit,
az éhűsűt, dűgh halált, fegyvert, meti most
mindenik rayra ez sűgűny magyar nemzet
sűgűn, hűl egyik, hűl másik, hűl eggyű,
hűl másut, rűlünk el távoztatni, az David
pűnitensűiát űkűrűl előnkben veivén, migh
tűrczunk pűnitensűiát, és el hűdgyűk min-

Anno
1622.

Aug. lib.
de pœn.

den kétség nélkül könyörül az Isten raytunk
mint az Sids népen: *Pœnitentia enim lan-*
grores sanat, leprosus mundat, gratiam confert,
mint az bölcz Agoston Doctör mondgya,
et peccata abolet: mert az pœnitentia, az bes-
teglögeket megh gyógyítja, az poklofokat
megh tisztítja, az kegyelmet megh nyeri,
és az bűnöket el törli.

*ut supra in fine
contilis pœnitent*

Verdo.

II: Miben és mellyekben áll Da- vidnak pœnitentiája?

Éz előt való harmadik prædikatióban
is emlékezünk az David pœnitentiáiáról vas-
tami rövideden, in bővebben kel róla állas-
lanok. All azért az ő pœnitentiája ezke-
ben,

I. Bűnéi ismeri megh, mert az bűntes-
tés alatt lelki ismereti vadollya őtet, nem es-
gyebért bűntetné, hanem az bűnért. Azért
mondgya az Propheta: *Percussit eum cor,*
megh illeté, ugy mond, avagy fel indítá ő-
tet az ő síve, ez az oka, hogy másut is panas-
solkodik az ő sívének saydalma felől, sőt
könyörögh, hogy nem csak ellenféggétől has-
badicza megh Isten őtet, hanem sívének,
lelki ismeretinek saydalmitul, rötégésetől is,
azért mondgya: *Sana me Domine, quoniam
contrita sunt ossa mea, et cor meum vulneratum
est:* Gyógicz megh engem Vram, mert az

Plal. 6.

Plal. 6.
vs. 3. 4.

én czontaim megh törötteuenek, és az én
 szívem megh sebefedet.

Miczdát tanulj itt megh?

Minémű tulajdofaga legyen az bűnnek,
 innen megh tanulhattyuk, ez hogy magát
 hog inkább az emberben furhassa felette igen
 hízalkezik, sűpnek, ionak magát mutatván:
 de ha bű serkeűhűtik, az embernek sűvűti, lele
 ki ismereti sűtegetű, sűdalmát indit, sűmo
 rufagor indit az embernek sűvében: kellé
 példat. Adam és Eva példat erre, miglen az
 Isten paranczolatjának ellene nem czeleke
 dének, miképpen hízalkezik az Sátán nekis
 ek iól tudod, az bűnnek sűp voliat cömmen
 dáln, de mihelyen az Isten vilalati czele
 czelekedének, látod lelked ismereti mint meg
 sebefedet, egyik az másiknak lelkek ismereti
 nek sűrdalásabol mit mondának *fugiamus*,
 sűssunk el ugymond, és az sűge bokorban
 reyték el magokat. Szintén olyan azért az
bűn, mint amaz Sirenes nevű tengeri hal kik
öveken felől sűp leányi formát vitelnek, alól
 penig hal formát, az írják felölle, hogy azok
 felette sűp énekléseket tésnek, kik az ő éne
 klésekkel az hajosokat nagy mesűse földről ma
 gokhoz vonnyák, kik mikoron el közelit
 nek, az hajokat el fordítják, el aluvatván ö
 ket sűp éneklésekkel, es így veszik el. Illyen

Dru. 2.

tulaydonlag azért az bűnös mert noha egy
 előben gyönyörködtek az emberek, de
 az után veszedelmei hoznak reáik, melyre
 való képest *mellitum venenum* mézes méregnek
 neveztehetik. Ezt kel tehát az igaz poeni-
 tentia tartó embernek meg ismerni, David
 példáját követvén, mert ha bűnös voltát nem
 ismeri, miről tud poenitentiat tartani. Kér-
 denéd:

Honnan juthat az ember bűné- nek ismeretire?

1. **Először**, az Isten törvényéből, mely meg-
 mutatja mit kel czelekedni és mit kel él had-
 ni. **Másodszor**, az nyomorúságokból, mely-
 lyek az bűnert boczástának az emberekre
 Harmadszor, az lelki ismeretnek furdalásar-
 ból: **Negyedszer**, az sok naponként való
 czuda ítételekből, mellyek által hív Isten az
 poenitentiára. **ötödször**, az Isten lelkének bel-
 ső indítáfaból, melynélkül az többi hasonra-
 lonok és hiába valók: Iez az oka hogy Da-
 vid könyörög, hogy Isten ő tölle, az ő fiens
 lelkét el ne vegye. Ha ez esközök által, Isten
 minket az bűnnek ismeretire nem vinne, és
 nem indítana, soha mi, az mi bűneinknek
 rure és istanyu voltát megh nem ismernők, és
 soha belőle ki nem tudnánk írni, s poeniten-
 tiat nem tudnánk tartani, és így örökké
 veszünk.

Mit tanulj itt?

Az bűnösökhöz való jó vörlés Istennek
 mely nagy legyen, azt tanulhatjuk itt meg,
 ki noha az embereket az bűnért meg bünteti,
 mind azon által először hirre adgya nekik a
 karáttyát, azért mondgya amaz Propheta: Amos 5.
*Non faciet Iehova quicquam, donec revidet servis
 suis decretum.* Nem iselekezik ugymond, az Ie-
 hova semmit, miglen az ő vegezési akarat-
 tyát fogainak meg nem jeleni.

Miért czelekezi ezt?

Ezért először, mert ha ki tenéked hirre
 adgya rád következendő nyavalyát, tud-
 gyad hogy jó akard az: Isten is így czele-
 kezik, ioda kívánnya tehát. Másodszor,
 hogy ne vádolhassad Istent, hogy űdöt az
 megh ítéltse nem adott volna. Harmadszor,
 hogy magadat ne menthesd tudatlanság-
 gal, hogy nem tudad, az nyomorúságnak
 ő büntetésnek rád következését.

II. Davidnak poenitentiája áll, az való
 bűntételben, mert meg vallya bűnét, *peccavi,* In con-
fessione.
inquit valde, Istenre igen vétekeztem, ugy-
 mond, nem kisebbini ám az ő vétéket, nem
 mondgya azt miezoda ez ugymond, az kit
 czelekedtem, kiczin véték ez, hanem meg ís-
 meri hogy nagy az véték, igen meg haragut
 Isten

Isten érette, és ennekokáért méltó az veszedelmre, ha Isten kegyelme elől nem vért.

Innen hát megh tanulhatjuk hogy, felelőse igen szükség az poenitentia tartásban az vallás-tétel, de nem az *auricularis* amaz sugogyonás, mellyet az ellenkező Atyafiak az Romaiak állatnak, melyben kívánnyák, hogy az ember, az Papnak, sugva minden bűnet, vagy rut, vagy törnyű, vagy nagy vagy kicsin, megh mondgya, melyről sem írásunk, sem paranczolatunk Istentől ninczen, hanem csak Istennek ő fenti felségének kel azt megh vallanunk, mint David czelekedék.

1. **Mért?** Először mert minden bűn ő ellene lévő.

2. **Mért?** Másodszor, mert, ő minden vétkeinket látja, ő előtt semmi ninczen titokban, holott síveket veséket vizsgál. *Psalm. 5.*

3. **Harmadszor,** mert csak ő bocsáthatja meg az bűnöket: *Math. 9. Mar. 2. Luc. 5.*

Vfuz cö-
feliönis
1. öh. 2.

Habna penigh ez vallás-tételnek mézős dal legyen, megh mondgya fenti Iános, mikor így szól: *Si confiteamur peccata, fidelis est iustus est Deus, ut remittat nobis.* Ha megh vallyuk, ugymond, az mi vétkeinket, igaz és hív az Isten, hogy megh bocsássa mi nekünk azokat: Erről mondgya az Poéta is:

*Dignior huic veniã est qui se peccasse fatetur,
Quam qui delicti se negat esse reum.*

PRAEDICATIO.

Méltob annak bűne: bocsánatya az ki megh
vallya bűnét, hogy nem az ki ragadgya. Sz.
Agoston is azt mondgya: *Cessat vindicta di-*
vina. si praecurrat confessio humana. Meg fűnik
ugymond, az Istennek bősű állása, ha az
ember vallás-tétele elől jár. Elég példá erre
David, kinek imé el tőrökének bűnei, es az
bűntétel is megh fűnik az vallás-tétel után.
Ezt pedig csak azok czelekefik, mint ez előt
mondok, kiker az Isten lelke meg áll. Mert
az hűtőden ember, nem hogy bűnét meg is-
merné, azt meg vallaná, s-azt utálván ohaya-
taná az Isten kegyelmét, de lőt titkollya, s-
dezi, ha az oldala czonyja kín ninczen.

Aug sup.
beati im-
maculati

III. All az ő *penitentiája*, az Isten ke-
gyelmének ohaytásában, mert ő nem élék két-
ségben, hanem folyamodik az Isten kegyel-
méhez, ezt mondván: *Aufer Domine iniqui-*
tem servi tui, ved el Vram az te bűlgádnak
átnokfagát: nem czelekefik hát úgy mint
Cain, ki az ő bűnét az Isten kegyelménél fels-
lyeb valónak ítéli vala. Kérdheind:

Contra
per
Abd. 9
Sic legit
et dicit

Miért nevezi és mondgya magát
az bűn alatt-is Isten bűlga-
gájának?

Két okáért. 1. Hogy ezzel az ő bűnét
nek nagy voltát meg mutassa, mellyet Isten el-
len

NEGYEDIK

2.
 Isten ezelekedet vala, kinek inkább szolgálni
 kellett volna. 2. Noha isteni ellen ezelekedet,
 mind azon által még is Isten szolgálának is-
 meri magát lenni, és lelkében vigasztalja
 magát, hogy Isten az ő bűnlelkét nem vonta
 még tellyességgel el tőle. Mert mikor az Sa-
 tán minket az bűnre vihet, rethorical ám ő
 akkor, s azt akarja velünk el hitetni, hogy I-
 stennek nem vagyunk szolgálai, mivel hogy ő-
 tet megh bánítottuk ellene ezelekediünk: de
 az ellen az hitek az Isten kegyel nével vigas-
 talhatják magokat, mely az mi bűneinknek
 fokaságát el fedezi, és el tőrli.

IV. Davidnak poenitentiája áll, az hit-
 béli engedelmességben, mely ebben foggh,
 hogy az mi Isten az ő bűn igjében hágy és
 paranczol, ahhoz hiból engedelmességünket
 mutatassuk, az szerint bűnül álljunk: mind ez-
 zek mig vltótanak ám az David poenitentiá-
 iában. Ilyen vala az Maria Magdolnának
 poenitentiája. Ilyen az Phariseusé. Ilyen az
 réklozo fié. Ilyen az bűn Peteré. Ilyennek
 kell lenni minden keresztyénének. Nem is-
 lyei én az hitődeneknek poenitentiáiok. Sőt
 ugyan ninczen is ő nállok az poenitentiá,
 mely ebből tetzik meg, hogy ők az ő bűnöket
 nem ismerik, nem is tésnek arról vallást, sőt
 az mi gonosságot ezelekediünk is iónak nevé-
 vel örömezt palástolják: ha pedig el nem tes-
 dezo

Luc. 7.
 Luc. 10
 Luc. 14
 Matt. 26.

*Différence
 de poen
 de b. p. s.
 am. s. r.
 s. p. s. r.*

PRAEDICATIO.

dezhetik is, de nem bántkodnak rajta, hanem inkább örömeit másra hárttyák, mint Adam Evara, Eva megh az ördögre hárttya vala : sem annak boczánauyat nem kéri, hanem inkább abban vakmerőképpen akarnak elő menni. Kiknek ezeketeketől es ársáfágoktól oltalmazzon megh minket az mi kegyelmes Istenünk, és adgyon meg térésre, s poeniteniára való indulatot és erőt Sz.

Fiaért az Vr Iesus Christusért Szent
Leikenek általa, Amen.

PRAEDICATIO.

Mostan immár ez idén való megh magyarozot igikben, harmadik része következik ez Capuinak, melynek először sommásan, az után részelt, harmadszor az tanulságosan lássuk.

Somma. Az Propheta íri immár azt jelentí meg, minémű büntetései büntene Isten az nepei Davidnak büntéierti megh. tudni illik. Dög halállal, úgy hogy, csak kevés ideig, úgy mint, harmad napig, hetven ezer ember holtanak meg.

Része ez izikkelnék három vagyon. *1.* Az Istennek Davidhoz való köveletge irattatik meg, melyben Isten Gád által megh ízesni, hogy az három ostor között egyikek várták el, melyikkel akarta az büntetene, elsőleggelé, dög halállalé, avagy segverrel. *2.* Az Davidnak, Isten köveletgére való felelet, melyben David, az három ostor között választat egyet, tudni illik, az Dög halálé. *3.* Az büntetelnék módgyái, és mi voltái jelentí megh.

Text. Es mikoron felköltí volna David reggel &c.

Ez Capuinak harmadik részének, első izikkele ez, melyben, az mint mondám, az Istennek Davidhoz való köveletge irattatik meg: holott ez izikkeleket lássuk.

I. Mikor és miczoda üdöben lében az követtség, és ki által?

II. Miczoda legyen az követtség?

III. Miképpen jár el az követés abban az követtségben?

I. Mikor, miczoda üdöben, és ki által lében az követtség?

Megh tetzik ez Czputnak izen eggyedik verséből, mert aze mondgya az Prophetia, hogy David reggel fel költ agyából, (akkor boczátona Isten Gad Prophetia hozzáia, honnan az ió hát ki, hogy Gad Prophetia az követ, ki által Isten izen Davidnak, nem valami közönfegy ember. Az üdö is megh mutatya magát, mert aze mondgya, hogy akkor volt, mikor David reggel fel költ: mert David éjfel az ő bűne felől ióródót, lelki íse mereit furdaltia, siraita bűnéit.

Honnan tetzik az meg?

I. Ebből, mert imé Isten megh inti diet jóvendő büntetése felől. 1. Mert felette igen nagy buzgofaggal könyörög Istennek megh háborodot elmével lévén, és eze mondgya: *Sana me Domine & libera, & in ira noli me percutere.* Gyogicz meg engem Vram és szabadicz megh, és haragodban ne büntes engemet.

met. Miért? I. Mert el hívádtam. Másodszor, mert irgalmas vagy: harmadszor, mert az halálban te róllag ninczen emlékezet: negyedszer, mert el fáradtam foházkodásomban: ötödször, mert az te haragod miatt tömöm meg homályosodot. Egész éizaka David így ohajta az Isten kegyelmét, így írta bűnéit, s ihor Isten megh halhanya, de ugy azért, hogy Gád Prophetat követtségön hozzá boczánya, és meg ízeni neki hogy az bűnert meg bűnert, noha az után irgalmaslagából meg fánya, és az bűnertést róllok el veli.

Miczo da itt az tanufág?

Holon Isten Gád Prophetat kit itt David *vidensenek*, az az David *israeliának* nevez. (mert az réghi údöben az Propheták ugy nevezetnek vala, holon az örökké való Isten, magat és akaranyát azoknak íeleni vala meg és azok által az embereknek az után) boczánya, küldi Davidhoz követtségön, és akaranyát az által íeleni meg. Innen azt tanul hanyuk megh, hogy ha Istennek akaranyát éreni akard, és az ismeretire s údvössgednek tudására akaró iutni, *videnséd* legyen neked is, az az. Prophetád, tanusod, ki tégedet tanuson, igazgasson. *Labis enim Sacerdotis custodiunt scientiam, & ex ore eius audies legem,* azt mondgya Isten az Prophetánál, az Pap-

Gradus nek aiaakai örízik az u. Jom int, és az ő fiás
 vitæ xt. ból hallyad az törvént. Erre való képeit, Sz.
 Rom. 10 Pál is négy gradust csinál, mellyen fel kel hős
 13 14 ni, menni az életre. Első ez, hogy legyen
 1 Gradus tanítod, kik légedet igazgástanak az üdvös
 ségre, az ige prædikálás által.

K. Nem üdvezithetnejé Isten tanitonélkül?

Nem az iu az kérdés, mit ezelekedhetik
 Isten, hanem, az mit akar, mert nem minde
 dent akar, az mit meg ezelekedhetnék, mint
 ezt is meg ezelekedhetné, hogy tanitonélkül
 is üdvözülhetné, mert nagyon az Isten igjés
 nek annyí ereje az miképpen, hogy az Sü
 dókat kenyérnélkül is az pusztában eltartha
 tá. De úgy akarja Isten, és úgy rendelte, hogy
 az ő bent igije prædikator által hirdetteflek,
 mely igikből hűsöt vegyenek az emberek, és
 úgy üdvözüllyenek. Igallaga ennek meg tet
 zik, mert az örökké való ő maga lön elsőben
 is prædikator az Paradicsomban, holott az
 ő fia fölül igéretet tön. Az után az ő fiat ren
 delé prædikatorrá. Az Patriarchákat, Pros
 phetákat, végzetre az Egyházi szolgákat,
 Erről mondgya Szent Pál: *Dedit alios Pro*
phetas, alios Doctores, alios Apostolos ad edificac
tionem Ecclesie Némellyeket adot Propheetas
 kat, némellyeket Doctoreskat, némellyeket

PRAEDICATIO.

Apostolokat, az Anyaszentegyháznak éppúgy
 leire. Hát ha fel akarék lépni az boldogságra
 legyen tanítod, ki által érezed az Isten ak
 karanyár. Második grádusa az üdvösségnek,
 hallani az igit, mert mi hána vagy on ha tan
 tud léfem. és nem praedikál. *Qui ex Deo est,*
verba Dei audit, azí mondgya Christus: az kí
 Isten:ól való, az Isten igjéi halgattya azí: Mert
 ha te nem halgatod, még az egheteket is Isten
 elined, az ó bent igjének halgatdívá téfii,
 azért mondgya az Prophétánál: *Præbete au*
tes earli. & audite verbum. Hayczsiok ide fú
 locket eghet, és halgassátok az igét. Harmad
 dik, az hit, mely az Isten igjének halgatásár
 ból származik, melynélkül senki Isten előtt
 kedves nem lehet. Negyedik, az Isten nevé
 nek segítségül való hívása: azért mondgya az
 Prophéta: *Qui invocaverit nomen Dei salvabi*
tur, az kí az Venak nevet segítségül hívja,
 meg tartatik. Látod Davidnak még az bán
 kiveésben is praedikatora vagy on, tenéked
 is azt kel hár czelekedned, hogy így az Isten
 akaranyár ^{szó}atul érvén, tudgyad azí követni,
 és így az Isten haragiár bűntelisével elávoás
 tani.

Másodszor, azt tanulmányuk meg innen,
 fő: intenciónk itt arra, hogy miképpen Da
 vid, mihelyen érti az Isten köveiséget Gád
 Prophétául, mindgyarást süveben fel indul,
 és az Isten Prophétáit meg h böczöllí: Így

Deut. 10
33

Hebr. 11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

mi-is az Isten emberis az anjúsokat, mivel
 hogy ő sient felségének kövefégét hordoz-
 zák, meg bóczdlyúk, hátra ne vessük, bátor
 ugyan valami oly fellel életben élne-is, nem
 az ő semélyére, mint az Isten kövefégére
 nézve, mert ő maga mondgya Christus Ve-
 runk: *Qui vos audit me audit, qui vos respicit, me
 respicit.* Az ki titeket halgat, engemet halgat,
 az ki titeket meg vét, engemet vét meg.

Harmadszor, hogy Davidot Isten, az ő
 súvének somorodot állapotjában, és sohász-
 kodásban meg halgattya, s mindgyházt kö-
 veit bóczánya hozzá és hozzá söl kövele ál-
 taliebből azt tanulhattuk meg, mely idő mely
 kegyes és irgalmas az Isten, ki az poenitentia
 tartó, és hozzá soházkodó bűnösöket nem
 sokra meg utálni, megh vetni, hanem inkább
 meg halgatni, és kedvében venni, mellyet
 ugyan esküvéfégvel is fogad Ezechielnél: *Vi-
 vo, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur &
 vivat.* Elek, nem akarom az bűnösnek halá-
 lán, de hogy meg térjen és éltyeg. Szent Ben-
 hard is erről mondgya: *Quam misericors est
 Deus, gratis respicit humiles, & misericorditer
 servat peccatores.* Mely irgalmas az Isten, ki
 ingyen tekin az alázatofokra, és irgalmason
 meg tartya az bűnösöket. Ha niha lauatiké
 halgatani bizonyos okokért segítségét, irgal-
 masságának ki teriesítését, mindazon újla-
 azt

Exec. 12

Bern. de
 confide.
 lib. 5.

III mondogya az Propheta: *Expecta, nam veni-
tendo veniet.* Váriád, meri el iöven el iö. Habac. 6
Ez hár nagy vígabálásara vagy on, az iöre-
delmes bívó, és meg ierő, büne meg sánó bü-
nőnek.

II. Miczoda, az Istennek David-
hoz, Gad által való követség?

Kilentz egész holnapigh, és huf napigh
vire vala David Ioab által végben az népe-
nek sámlálásai, és mind addig is efebén Da-
vid nem vevé magát, hanem ezt végben vi-
vén, ugy küldé Isten Gad Prophétái David-
hoz ezi mondván: *Vade & dic Davidi,* meny-
el, és mond meg Davidnak. Mit ezi hogy
az Isten megh akar büntetni ez ezeket ezi
éti. Mivel? Három dolgot ad én általam
Isten te elődben David Király, lássad ezek
közül melijket választod. Akarodé hogy
hét estendeigh éhséget becziálak az te Or-
szágodban, földedben néped között? Avagy
hogy három holnapigh az ellenfégh rabol-
lya földedet, népedet? Avagy, hogy har-
mad napigh dög hatal grassályon földed-
ben? Ez az Istennek Gad Propheta által
való követség Davidhoz, melyben büntet-
ést hirdet Isten Davidnak az bűnert, de
mind azon által ezi is egy, hogy ő magának
ad választást benne, melijket akarja, és meli-
jket akar bünteteni.

Mit kel itt meg tanulni?

Az Prophetának amaz mondásának, ho-
Amp 3. *lot azt mondgya: Non faciet lehora quicquam*
donec revelet servis suis decretum suum. Nem
 czelekedék az Iehova semmit, mighlen az ő
 decretomat, tanácsát, végezését, és akarattát
 szolgálainak meg nem jelenté. Ennek mon-
 dom az mondásnak igazsága teszük itt meg:
 mert ihon, látod itt, Isten Davidra haragbik,
 meg is akaria érette büntetni, de ihon első-
 ben követet, bocsát hozzája, meg iszeni
 akarattát néki. Így czelekedék az első vi-
 laggal is, minek előre az Viz özönt réaiok
 bocsátana, Noe az igazsághnak ki szolgálta
 idői bocsátana közikben, és ő általa akarattát
 hirdetteté. Így Sodomának, Gomorrhá-
 nak Lot Patriarcha által, Moyses által az Aeg-
 yptombelieknek véshedelmeket. Az Pro-
 pheták által az Sidóknak foglágokat. Így
 az Ierusalemnek romlását. *Nem* így czeles-
 kedék Isten mi velünk? Így, mert ő Isten
Nota. fölsége adot Tanúsokat, kik által hirdetteté az
 ő akarattát, mind irgalmassága, igazsága,
 bűn ellen való haragja, és iövendő büntetése
 felől, hog Isten ne vádolhassuk a mi véshedel-
 méneknek okának lenni, mert az míni ő ma-
Ofz 17 gmondgya: *Perditio ex te Israel: Te ma-*
 gadiul vagyon az véshedelem Izrael, hanem,
 hogy

hogy inkább esünkben vegyük magunkat,
 míg az büntetés el nem jő, réánk nem kö-
 zelt. addigh tarczunk penitentiát, térünk
 meg, engeszteljük Istenünket, mint David
 czelekedék. Kinek, fent Fiával, és fent
 Lelkével egyetemben adassék, dics-
 zősség, tisztesség, mind örök-
 rökkön örökké,
 Amen.

HATODIK

PRÆDICATIO.

1. Vers: 13. Mene annakokaert Gad

Davidhoz, es mondar: azt mond-

ta az Jeshova: Akarode?

AZT MONDGYA

az bölcz: *Sicut frigus*

nivis in die mesis, ita legatus

fidelis, qui misit illum, animam

ipsius requiescere facit: Mi-

keppen az hönak hidegse-
ge az aratában. ugy az hű és igaz követ, an-
nak felket, ki őtet el küldötte meg nyugonya.
Ezt mondásnak igazsága, megterzik, az
Gad Prophetának példaiából, kit az Ur Isten
Davidhoz követészen borzát, minék előtte,
oligra az hünert az népre borzátana.

Mikor és mely időben küldötte legyen
prignt Isten követet Davidhoz. és minémű
volt az követésge, ez elő: való prédikationk-
ban

PRAEDICATIO.

ban megh láthatod és rövideden elő fámlál-
hatod. Most immár imez egy kérdést la-
suk megh.

Miképpen jár el Gád Propheta az
követtségben ?

Vgy, hogy miképpen az jó követ, és
jólga, semmit sem el nem vesien, sem
hozza nem tesien, ahhoz, mit az Vra paranc-
szol, mond, és biz red, hanem minden fele-
lem nélkül azt megh mondgya, és ugy jár el
az követtségben, hogy valami országra ne
terien, mert az mint Christus Vrunkis mon-

gya : *Seruus sciens voluntatem Domini, et non
faciens, duplici poena puniendus* : Az mely
jólga, az ó Vranak akaranyai tudgya, nem
czeleketi, kezerte nagyobb büntetéste melió.

Vgy ez Gád Propheta is, mivel hogy nem
ember jólga, nem ember követre, hanem
istené igazán és hívén jár el az követtségben,
nem fel semmit Davidtul, noha Vra, Kirá-
ly, mert nagyobb az, ki őtet Davidhoz kü-
di, azért bátorlással el megyen, és az követ-
séget megh mondgya néki : Ezt mondgya
ugy mond, az Iehova Isten én általam néked
David Király, hogy, mivel őtet megh bán-
szolad, ő ellene czeleketél, megh akar bünté-
teni. Három ostora adgya elődben áltas-
lam, az éhséget, az dőgh halált, és az segye-
vert, ezek között eggyiket válassz el, valam-
me-

Luce. 17

HATODIK

melljüket akarod, mert eggjüknélkül nem hágy, hanem valamellyekkel megh büntet.

Itt ilyen ellenveitést támaszthatnád, s ezt mondhatnád :

Ellenve-
tes.

Szabadé embernek gonoszt vá-
lasztani? mert ezek közzül egyik
sem jó. Az éhség, drágaság nem
jó: mert azzal együt jár, elsős,
vagy fáz az idő, kö elsős, ragja. Az
had, fegyversem jó: mert az eg-
gyüt jár, vér ontással, praedával,
égetéssel. Az dögh halál sem jó:
mert az együt jár, méréggyel, ke-
levénnyel, sok betegségekkel.
Nem kellett volna azért Davidnak
eggjüket is választani, Istennek sem
kellett volna Davidnak eleiben il-
lyeneket vetni?

Felclet.

R. *Aristoteles in Rhetoricis ait: Leviori
mala si co firmatur cum maioribus rationem boni
habere, et sic eligi posse. Kiseb gonoszt az
nagyobbal ösve kel vetni, és az mellyik, az
ionak nevet inkább viseli az: kel választani. Itt
há ez három ostorat conferalod Istennek.*

mayd kissebnek látzik az dög halál az többi-
nel, és mayd az időnek neve is inkább illik arra,
mint ez után meg hallod, f azért aze válaiba
David.

Annakfelette ezek, az mellyeket David-
nak lsten itt eleiben véi Gád által, az mi néz
az disciplinára, az lenyiték, mely alá Da-
vidot akaria vetni nem gonosok, hanem, az
lstennek isületinek igallágoi czelekedeti, és
oly nyavalyák, s bűntetési nemei, mellyek
által lsten az népet, Daviddal egyetembe, az
bűnből való megh térésre tanítani és vinni a-
karia. Ezen értelemben érteni aze is, mis-
kor azt mondgya az Prophetá, hogy, *malum*
non est in Civitate quod Iehova non faciat. Amos 3
Nin-
zen ugymond, oly gonos az városban, mel-
lyet az Iehova nem czelekednek, oit is az go-
noson, nem egyéb, hanem az bűntetés erete-
tetik, mely az ember előtt gonosnak tezik,
de azért iavára szolgál. Harmadót, ezeket
lsten Davidnak proponállya, hogy ezzel
meg mutassa, hogy afféle bűntetéseknék ne-
mei, nem történetből, hanem lstennek akar-
mányából boczáttatnak az emberekre, ki ele-
len mivel hog vékezünk, akar azokkal bűn-
tetni bennünket.

Miczoda itt az tanuság?

I. Az bűnnek gyümölczei kiket nemz
ti terempt mellyek legyenek innen meg tet-
zik

zik tudni illik, az éhség, dög-halál, fegyver, faska, és egyéb efféle, mert ezekkel szokta Isten az ő ellene iáró népet megh büntetni. Nem akarodé tehát Aiyámfia házad népének éhel való halálat? Nem kívánodé ellenségh kezében való esései, rablásai? Nem akarodé hogy sok ideigh való betegségben gyótródgyék, kénlodgyék? Viallyad hát az bünt, avagy ha czelekededsis, mint hogy esei alávetted ember vagy, igyekezzél abból kiterni, és az büntetések meg bűnnek. Az miképpen hogy David-is, mind magánul, és mind az népről azzal bűnteté és terité el az büntetést.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Tanuljuk meg innen, hogy noha az ember peccatiénát iart, és Isten az emberrel meg békéllik: mind azon által, ez világi büntetések, nem mindenkor szokta Isten az emberekről tellyességel úgy el venni, hogy semmi büntetést ne boczána rája. David, mikor paráznaságban és gyilkosságban esék, akkor-is Nathán Prophéta által, bűne boczántatját hirdetteié Isten, mind azon által, telly büntetést-is boczára rája. Itt-is hiszi azt David hogy Isten bűnet megh boczátya, de azért, ihon, hallya hog megh akaria Isten büntetni telly bűnét. Kérdheind:

Miért

Miért bünteti Isten az hiveket
 idő szerént való büntetéssel, az-
 értè, hogy azok elegek legyenek
 az bűnért?

Nem azért, mert az bűnök való elégse-
 ges fizetés, és elég tetel csak az Christus érdemé,
 ninczen több annál. Hanem, az hivek,
 nyomorúsagh, és büntetés alá itt ez világon
 vevetnek azért, hogy mind ökö, s mind egyes-
 bek, megh ismeriék, hogy Isten bannya az
 bűn, és haragzik érete és nem is szenved el
 büntetésen. Annakfelelte, hogy mind az
 hivek, s mind egyesek, intetetlenek az
 bűnnek el távozására, mert azok az nyo-
 morúságok az bűnnek folgyai. Noha pedig
 az Isten, niha az hiveket idő szerént való bűn-
 tés alá szokta vetni az bűnért: de mind-
 azon által, az örökké való büntetés alól ki vé-
 ti őket. Ezért mondgya Ieremias által is az
 Isten: *Si quæ gens poenitentiam egerit, & ego
 poenitentiam ago de malo quod cogitaveram face-
 re eis.* Ha valamely nép poenitentias tart az
 ő gonoszságából, én is poenitentias tartok az
 gonoszsórol, melyet gondoltam való ő ellene:
 itt az gonoszon az büntetés érti, az örökké
 való, hogy tudni illik, há itt ez világon meg-
 bünteti is őket az bűnért, de ha poenitentias
 tart, az örökké való büntetés, mely ez világi-
 nál

Ieremi 18
 v. 4

nál sulyosabb és nehezebb, nem veti reá, hanem az alól ki veti és megh szabadítja, mint ezt az David példája meg bizonyítja, ki noha Isten itt ez világon meg bünteti, de azért, büne bocsánatát és kegyelmét hirdeti Gad Propheta által. Így czelekedék Nathan Propheta által is velle.

III. Tanuljuk meg, hogy valaki, az háfnoi tanácsot megh veti: nem fogadja, sok nyavalya és háboruság sokot arra következni és fállani, nem csak ő magára penig, hanem még másnak is azt. Iustinianus Imperator felől azt olvassuk, hogy ezen hat eszencia dő vőtt, mikor az birodalom reá fállott, és senkinek tanácsát elő nem vőtte, hanem csak az maga tanácsán állt, mellyel Roma Városának sok kárt iött. Ithon Davidnak is iő tanácsot ad vala Ioab, hogy ne fállalya meg az népet, de nem fogadá, s-im látod az egész népre mit hoz. Engedgy hát az iő tanácsnak ha kárt nem akaró vallani: mer

Aug. lib. *de doct. Consilium omne à Deo est, à quocunq; proficiscitur. Christi, tur.* Minden tanács Isteniől vagyon, akaitől származzék.

IV. Gad példájából intetnek itt, az Egyházi főlgák, az Tanítók, hogy, minő Királyoknak, Fejedelmeknek, és mindenkinek hízeltetésnélkül, az mi az igaz, megmondjuk, ki hirdessük. Így az Fejedelmek Királyok is, David példájából intetnek, hogy

hogy ha az Tanítóok őket, bűnökrol meg fedd-
 dik, fel ne indullyanak. Tanítóok ellen ne
 hódgyanak, látod David nem mondgya:
 Én Király vagyok, tenéked Patronusod, Va-
 rad, nem kellene így engemet feddened, ha
 nem el szenvedé, mint ha Isten ő maga fölles
 ha egy vérsi. Illyetén vala Theodosius Im-
 perator: is ki felől azt mondgya sicut Ambrosius
 Doctor: *Dilexi virum, qui arguentem magis, Ambrosius*
quam adulantem probaret. Szerettem úgy-
 mond, az embert, ki inkább berte és loval-
 loza azt, ki őtet meg feddette, hogy nem az
 ki hízelted. De kevés most, ez illyetén Ma-
 gistratus, sokkal keveseb az kösség közöt ez
 illyetén ember, csak fedgye meg most, mond-
 gyá ki az igazat, keves bizony tiéd adni
 Pap Vramon. Tudodé mint mond Christus:
Qui vos audit me audit, qui vos reiecit me reiecit:
 Az ki tióket halgat engemet hálgat, az ki tió-
 tet meg vét engemet vét meg. De vadnak né-
 mellyek, kik menik magokat, hazi mond-
 gyák: Ha az Tanító: is szintén olyan mint
 mint Vgy vagyon hogy kívantatnék, az
 mint sicut Pál mondgya, hogy *exemplar esset*
in sermone, vita & conversatione, mind beé-
 eben, éleében tükör volna, és semmi fesső-
 g benne ne találhatnék: de mint hogy ő: is,
 olyan romlandó földből való, eset alá vette-
 t lám betegségben, nem nézed azt, mie-
 t má legyen az Doctor, csak te veled tehes-
 E sen iál

fen jól, gyógyíthasson meg, jól gyakorta az
 ördögjól: is segítséget kérnek: az emberek:
 Igen bolond embernek tarthatod azt is, ha
 ki az vízben akar halni, és csak azt várná
 maga segítségére, szabadulására, az kiben
 semmi vétek nem volna. Így ha ki csak ad-
 tul akar tanítani, inteteni, az ki semmi,
 maculával, bűnnel megh nem ferteztetet,
 bolond az is.

V. Holott Gád Prophéta inté Davidot,
 hogy jól meg lássa mit ezdekedik, és mit fe-
 llyen, hogy az Istennek ki őtet el borzátot-
 ta választudgyon vinni: Innen arra inte-
 tünk, hogy úgy éljünk és úgy viseljük ma-
 gunkat, hogy Isten előt számot tudgyunk ad-
 ni az ősi hivatalunkból, mert az Isten az akar-
 ratyát nem csak hirdettei ám minékünk,
 hanem választ is kíván és vár tőlünk, azért
 mondgya fent Pál is: unusquisque rationem redd-
 det de seipso, minden ember számot ad magás-
 ról. Mikor? Avagy halála oráión, avagy
 mikor lelked ismereti vében téged Isten elei-
 ben, avagy az üller napián, mikor az Chri-
 stusnak ítélő síki eleiben állattatunk, az ho-
 lot nem kel semmi bizonyág, mert ott megh
 nyitatik, *liber divinae providentiae, & liber con-
 scientiae*, az Isten gondgya-viselésének, és az
 lelki ismeretnek könyve: akkor ez két köny-
 vekből meg *revocabatilan*, megh *hihatatlan*
 sententia mondattatik mind két felé, az hono-
 ran

nan sehoová nem appellálhatni. Az híveknek
 ez az sententia mondaiik: *Venite benedicti pa-* Matth. 23
tris mei: Ióvetek el én Anyámnak áldouái,
bíriatok az Örökös mely ünckiek megh kés-
szítei. Erről mondgya az mi idvözitónk:
Qui credit in me, habet vitam eternam: Az ki loh. 3
 hísen en bennem, örök élete vagyok, és az
 halálból nem megyen az kárhozatra. Az hi-
 teleneknek ez sententia mondaiik: *Discedite*
maledicti in ignem eternum: Tavozzatok el í-
rákozottak, az öröcké való idzre. Mely idzre
 íül örizzón és általmazzon megh minket, íőt
 az ó híveinek pronuncióltatot idvösségei sente-
 tentiának hallására, segíezen az mi ke-
 gyelmes Istenünk, **Sent Fiaéri, Sent**
Lelkének vezérlése által.
Amen.

HETEDIK PRÆDICATIO.

Vers: 14. És monda David az Gada-
nak: Minden felől elég szorongatás
sim vadnak, de jobb enneknek az Fos-
kovanak kezében esnem, *De c. Mor. vii
v. Galma. Magi. v. 10. v. 11. v. 12. v. 13. v. 14. v. 15. v. 16. v. 17. v. 18. v. 19. v. 20. v. 21. v. 22. v. 23. v. 24. v. 25. v. 26. v. 27. v. 28. v. 29. v. 30. v. 31. v. 32. v. 33. v. 34. v. 35. v. 36. v. 37. v. 38. v. 39. v. 40. v. 41. v. 42. v. 43. v. 44. v. 45. v. 46. v. 47. v. 48. v. 49. v. 50. v. 51. v. 52. v. 53. v. 54. v. 55. v. 56. v. 57. v. 58. v. 59. v. 60. v. 61. v. 62. v. 63. v. 64. v. 65. v. 66. v. 67. v. 68. v. 69. v. 70. v. 71. v. 72. v. 73. v. 74. v. 75. v. 76. v. 77. v. 78. v. 79. v. 80. v. 81. v. 82. v. 83. v. 84. v. 85. v. 86. v. 87. v. 88. v. 89. v. 90. v. 91. v. 92. v. 93. v. 94. v. 95. v. 96. v. 97. v. 98. v. 99. v. 100.*

LVASSUK HI-

storiákban, hogy,
Dionysius Aristippusnak
eleiben, vit három léleze-
ket, inivén ötöt, hogy azok
közzül eggjket, valamellyje-

ket akarná, választaná el magának. Aristip-
pus mind az harmát fogván az ayton ki vité,
és el boczátozza, mellyel jelenteni akarta,
hogy nehéz akar miben is az választás. Da-
vidnak is Isten harmásád eleiben, hogy az-
ok közzül válasszon, bizony ő neki is ne-
hez, mind azon által, mint hogy lánya, sem-
pen nem mehet el előtte, el választáya
eggji-

Laertius
lib. 7. c.
83.
Bruf lib.
2. cap. 31

eggyiker, válaszi adván Istennek az Gád által való izenésinek. In immár ez Capuinak harmadik részének második szikkele követi kezük, melyben az David megh selet Istennek, és az három ő eleiben vetteret ostorok lözzül el válaszi az eggyiker, úgy mint, az dög halált, s így áll: Minden felől elég borongatásim vadnak, vagy keferűségim, de job énekem az Iehovának kezében esnem, holott az dög halált nevezi Isten kezének. Lásuk azért:

I. Miért válasziya David az dög halált, nem az többit?

II. Miért nevezi azt Isten kezének?

I. Miért válasziya az dög halált?

Elsőör azért, mert David Fejedelem ember, Király vala, magát az ellenfégh elő, háza népével, és job hozzá tartozokkal váraiban, és erői házaiban bé zanolhata volna, de úgy az ő Országbeli nép eset volna az ellenfégh kezében rablagra. Az éhség ellenis, holott, mint Királynak elég kincze, pénze volt, ideghen országokban, élést szerzhetet volna, mint szintén, az Sidó Országban lévő drágaságh ideien, Aegyptusban. Oly bűntetésnek nemis válasziya azért David, mely, mind ő véle, s mind az közönséges néppel köz legyen, mivel hogy az vétekis késs vala: kevés most ez illyen Fejedelem, ki ezt czele-

kedne, most csak általmazással, és táplálással
magát, kevés gondgya az köz népre.

Másodszor, az dög halált választja ezért,
mert az ellenfégh, fegyver közőt, az Istennek
neve, az néppel egyetemben általmazással ha-
tot volna, az mint bokor lenni, hogy az győz-
ző fél, gyakorra az megh győzeteit fél, ált-
almazza, czufollja, neveit, Istenét, vallását
káromli. Ha penigh az drágaságh, éhségh
ideièn, idegen Országban kelltek, eledel ke-
resni menni is, hasonló általmát halhat az
ember, mert így szólhat az ideghen nemzeti:
Nem vadok úgy mond ti méltók csak az es-
ledeknek megh adószra, Isteniől, avagy nem
eléghez az ti Istennek táplálástokra, &c.
Oly büntetésnek nemét választja azért Da-
vid melyben. Sem az Istennek neve, sem az
nép ne általmazással.

Harmadszor, az dög halált választja,
mert David az hadaknak mi voltát eléggé
megh köstös vala, sőt az drágaságnak izi is
nem régen ment vala ki fájából, mellyel Isten
őket verte vala az Gibaonitákért. Mert más-
kor Saul az Nobbéli Papokat Doeg által
megh ölette vala, azokkal egyűt az Giba-
onitákatis megh öleté, mellyért Isten három
estendeiğh való drágasághot boczáta az Si-
dókra, mely akkor búdnék megh, mikor az
Saulnak

Saulnak két fia, kiket R. Spa nevű feleséghez
 szület vala, és őt unokái Merabátul valók fel az
 kazincának, kik az mint az Sids Doctorok *NOTA*
 írják, hét egész hónapig, Mariustól fogva
 Szeptemberig süggentenek az akafió sán.
 És mikor első kezdet volna élni, úgy vetete-
 tettenek le az akafió sáról, látván az Isten ha-
 ragját megh czendesüetnek lenni. Látod
 azért bertező atyamfia, mely kegyes, és keresi-
 nyen ember legyen az David, ki inkább akar
 Istennel számot vetni, hogy nem embereckel.
 Megh tezik az is, mely idő indulással és nagy
 ferszetel volt ő az néphez, kívül egyűt akar
 Istentől oltoroziáni és bünteteni.

Negyedhet, mert azt mondgya ő maga
 David itt ez helyen: *multe sunt misericordie*
tuæ, sokak az Istennek irgalmassági, mely I-
stennnek irgalmasságának nagy volta felől szól
 az David másutt is, mikor ezt mondgya: *Psal. 103.*
Quantum distat terra & cælum, mely mébbe az
 ég az földiül, olyan nagy az ő irgalmassága
 az őtet felőkhöz, és mely tavul vagyon az
 nap támadot Nap nyugottul, olyan mébbe
 veté az mi bűnünkét mi tőlünk: *Et quomodo*
miseretur pater filiorum, és az miképpen kő-
 nyörül az Anya ő fiain, úgy az Isten az őtet
 felőkön tud könyörülni.

K. Nem lehetne jé az Istennek ir-
 E 4 gal-

galmassága nyilván való, mikor
ellenfégtől szabadit, avagy az
éhségből?

F. Mikor ellenfégtől nyomorgatva
tünk, iöllehet Isten büntet akkor is, de ezköz
által czelekebbi. Mikor penigh dög halált
boczártánk, akkor önnön maga által vér
Isten. Nyilván való azért akkor az ő in
galmassága, mikor ő maga vér, hogy nem
mikor mások által. Miért nyilván való?

1. Mert akkor azt akarja megmutatni hogy
ő igaz, és gyűlöli az bünt. 1. Hogy az em
berek az ő bűnökön somorkodgyanak. 2.
Hogy egyebek is az ő bűnökön megh somo
rodván azzal is somorkodgyanak, és az Istennek
kegyelmét ohajczák. De mikor ő az em
berek sanyargatnak, akkor csak az magok
hasznát keresik nem egyebet. S-mondhatná:

Bizõnicz megh, hogy javunkat
keresi Isten mikor büntet?

Jeremiasnal Isten, mint az siralomról írt
könyvben sok beféddelel vagyon, sokféle
büntetéssel bünteti az ő híveit, de az monda
gya nem süből veri õket, hanem, abban ke
reli javunkat és hasznunkat, lásd meg az egész
1. caputot. Jer. 32. azt mondgya, hogy gyõ
nyerködik Isten, az velünk való iõ-tételben,
és az

212 **Ö** diezölleget akarja abban kí terléstien: miképpen azért, az Atya gyönyörködik mikor az ő szíval jól tehet, így az Isten is.

II. Miért nevezi David az dög-halált Isten kezének?

Ezért, mert az Isten az dög-haláltban, semmi emberi munkával, emberi eszközzel nem él, hanem csak ő maga által munkálkodik. Mert noha az fegyverben és hadakban is, sőt az drágaságban és éhségben is Isten munkálkodik, de azokban ő feltételei eszközzel, úgy mint az hadakozásban viúzek által, az drágaságban ismeri sokkor, főlvény embereknek általa, kik az gabonának és egyéb eledelnek az árát bókák fel venni és öregbiteni: de az dög-haláltban semmi effyélé nem találatik.

K. Miért nem akar David emberek által büntettetni, hanem Isten keze által.

I. Ezért, mert mikor Isten ő maga büntet, sokkal könnyeb, hogy nem mint mikor emberek: mert úgy csak Istennek suplicals, csak ő neki esedezel, könyörögü, az fegyver közöt peniglen, és az éhségben, mind Istennek, semind embereknek, és mindenkiktől váró segítségét, s-órtalmat.

II. Mert mikor Isten ő maga bünteti, csak az Istennek sanyaru kezét szenvedgyük, melyben iavunkat keresi, mint ez előtis is leniők: de mikor emberek által is büntetteünk, ott az embereknek is érezzük keménységeket, kik nem iavunkat, hanem veszedelmünket keresik.

III. Mert, gyakorta oly nagy, és ifonyb az ellenségnék rajtunk tőti gyalázattya, és bídalma, hogy sokkal könnyebben szenvednénk akár minémű hamar mulandó halált, hogy nem azoknak bídalmozásokat, mint ha ki tenéked azt mondáná: Ninczen néked Istened ki meg szabadiczon, bännád, és ha keresztényen ember vólnál, s volna módod benne, el sem szenvednéd. Nem ok nélkül mond

Aretius. gya tehát Aretius: *Miserum est sub eiusmodi feris habitare, ubi nec facultates, nec liberi, chara pignora, nec muliebris pudicitia tuta est.* Nyomorult dolog az olyan vadak (az az nép) közörlakni, holott, sem iofágával nem bír az ember, sem gyermekinek, leányinak, afifony népeknek semérmellességek nem bátorisága. Iay hát mi-nékünk magyaroknak, mert bizony mi-nékünk bíntien ugy vagyondolgunk, iofágunkkal, marháunkal nem bírunk, sok helyen, gyermekinknek, leányinknak, afifony népeinknek iofásagok meg nem maradhat: Melhán mondhanjuk hát az

Mich. 7. Michæas Prophetával: *Iram Domini portabo, quoniam*

FRAEDICATIO.

quoniam peccavi ipsi. Az Úrnak haragja vés-
 sellyem mert vétkeziem ő néki, mert, mind
 hűtünk, vallásunk, tudományunk, Istenünk
 ellen sok bűndel hallunk. Innen vagyon
 azért, hogy az Sidsók is azon könyörögnék
 vala az Istennek, hogy ő maga büntesse inkább
 hogy nem idegenek kezében adgya, mikor
 így szollanak: *Peccavimus Domine, fac tu nobis* Judic. 10
cum, pro ut bonum videtur in oculis tuis, tantum
modo libera nos. Vétkeziünk Úram, czele-
 kedgyél mi velünk, az mint iobnak terzik te-
 rlőted, csak hogy szabadíts meg minket mo-
 stan. Mondhatnád:

Mikor David azt mondgya,
 hogy inkább akar Isten kezébe es-
 ni hogy nem ember kezébe, ta-
 lám azt itili Davidt, hogy az em-
 berek Isten akarattya ellen árt-
 hatnak mi-nékünk?

Nem völt az David oly maga gondo-
 lalan, hogy olyan illetben lehetet volna I-
 sten fölöt, ugy mint, ki szent és Istenfölő Király
 vaja. Nem is mehet az elleniség tovább, az his-
 veken való kegyetlenységben, hanem csak az
 meddig Isten el bocsáttya, noha mikor őlk
 az hivenken kegyetlenkednek, más végre czele-
 kedgye,

lekefésik hogy nem, az mi végre Isten enged-
 nekik. Azert mondgya Zachariásnál is az
 Isten. *Ego iratus eram, ipse autem sic faciebat*
meum, ut eorum progressus in malum fieret. Er-
 meg haraguttam vala, ők pedig én velem
 úgy czelekedének vala, hogy az ő járások go-
 nosra lenne, az az: En őket, az én ostorom-
 mal, büntetésemmel pœnitentiára akarom
 vala vinni, de ők az én népemet el akarják
 vala vesíteni, nem hogy pœnitentiát tartanak-
 nak. Esaiásnál is: *Assur virga furoris* Iehova,
 az Assur, tudni illik Nabugodonozor az A-
 siriái fejedelem, Istennek haragiának vesé-
 sének mondatik, noha ő nem tud vala úgy
 felőle gondolkodni, hanem csak az ő gonosz
 indulatja teremt az Isten népének veséde-
 mére ügyekszik vala. Lárod azért teremtő-
 tyámsia, sokkal külömböző ám az Istennek
 tanácsa az emberekétől: de mind azon által
 Isten azoknak az ő kegyetlenségek alatt, és
 büntetésekkel akar minket az pœnitentiára
 és maga ismeretüre vinni. Job hát mint Da-
 vid Király itt magának kívánnya, Isten kezé-
 ben esni hogy nem mint emberek kezében,
 hogy így az Istennek kegyelme mi hozzánk
 emberekhez ündöklővé legyen. *Ve Isten*
mi Istenünk világos, és te ündöklővé, és
 deris fel mi rajunk is az te kegyelme-
 det Szent Fiadert az *Ve Iesus*
 Christulert, Amen.

Esa. 10

N Y O L
C Z A D I K
P R A E D I C A T I O

Uers. 15. Boczata annakokaert az
Jehova dög-balabt az nepre reggel-
töl fogva.

ELETTE igen igaz,
minn hogy Istennek lelke által
szollottanak az Prophéták,
az Amos Prophétia mondása ki így szól: Non faciet
Iehova quicquam donec re-
vellet decretum suum: Nem ezelekedik semmit
addig az Iehova, miglen az ő végezését, aka-
ratyát meg nem jelenti, meg nem nyilatkoztatja,
mellyet sok példákkal bizonyíthatunk,
de elég most ez Davidnak példája, ki
Istennek előtte Isten meg akarna verni,
meg akarna mind az néppel egyetembe büntetni,
akaratyát végezését hirtre adgya, meg jelenti,
sőt ugyan az büntetésnek nemét is, mellyel

Amos. 5.

70. 71. 72.

íyel akaria büntetni meg íeleni Gád Prophétá által, mint ez előt való tanuságunkban meg láthatod.

Iu immar, ez meg hallor igikben, ez hieftorianak harmadik részének, harmadik izikekde következik, melyben az Prophéta íol, az büntetéknek mi voltáról, miczoda büntetékkel büntette Isten az népet meg, az Davidsnak vétkéiért, dög-halállal tudni illik: hololálíuk ezeket.

I. Honnan származik az dög halál?

II. El meheté ember előtte avagy nem?

III. Meddig tartot ez az dög-halál, és mennyi számú embereket ölt meg?

I. Honnan származik az dög-halál?

Az Physicusok, az természet tudó bölcsek, az íaríyák hogy az dög halál, az áérsnek corruptióiából, az be sívo-éghnek, melyet az ember bé sív, és mellyel éll, annamég vesztegetteieséből, megromlásából származik. Nemelylek ísmét, az emberben való nedvelségeknek megí rothadásából mondígyák: De mind ezekből causaliter ok képen halál nem következik, ugy hogy, ezek volnának okai az embernek halálának, ha Isten nem akarná, mert mind az életet, í mind az halált Isten bírja, Isten Vra, Isten hatalmában

PRÆDICATIO.

an vagyon. Azért ita is, nem tulajdonos
 a az Prophéta, sem az emberben való nedv
 ellégeknék meg rothadásának, sem az áers
 k corruptiótatásának, hanem az Istennek,
 ezért mondgya hogy, *Immisit Deus pestem bo-*
scitatem, ugy mond, az Isten dõgh: halálát, mine
 hogy penigh Isten bozátotta, sem többem
 em kevesebben meg nem halhatnak az miá,
 hanem csak azok, az kiket, és menyit Isten
 kare, sem elõb sem utolban, hanem csak az
 kikor Isten akarta, mert semminémõ nyava
 sa, ostor, büntetés az embereken nem lehet,
 hanem Isten engedelmebõl és akaratyából,
 gondgyaviseletébõl. Ha az verebek el nem
 nek õ akaratyánélkül, sokkal inkább az em
 rek, az kiket Isten mindeneket terempiet.
 sem kármazik hát az dõgh: halál sem eredet
 nem vésen hát az czillagoktól, vagy az
 ernek corruptióiából, hanem az Istennek
 iletibõl.

Annakfelelte, oka az dõgh: halálnak az
 an, melynek iutalma az halál, és az Isten pa
 anczolatyának meg õegése, az elõ és más
 ik táblán lévõ paranczolatoknak által há
 asa, azért mondgya Isten õ maga is: *Si in*
ceptis meis non ambulaveris peste te consumam
nec ejciam à terra. Ha az én paranczola
 mban nem járandañ, dõgh: halállal emészte
 k megh tégedet, miglen ki gyomlállak ez
 ldról.

Tovább

Handwritten notes and references in the right margin, including:
 - 11/12
 - Jobb
 - 17. 7.
 - Math. 16
 - Rom 8. 10
 - Deut. 28.
 - 27. 27.
 - 2/10
 - 13. 13.
 - 13. 13.

Továbbá választást kel tenni az dög ha-
lálának végei között, az hűvekben, és az hű-
lenekben. Mert az hű-öleleken az dög ha-
lál büntetés, veszedelm, és az ő gonosz éle-
teknek iuralma. Az hűvekre penigh Isten be-
czátja, azért 1. hogy őket az bűnből fer-
kenise, és életeknek jobbitására incze, ez vi-
lágot vellek meg utaltassa, és az örök életet ki-
vántassa. 2. hogy őket következendő na-
gyob büntetéstől, (az lelkiöl és örökké va-
lótól) meg oltalmazza, és az ő ágyas házá-
czendelen nyugossa, az fel támadalig.

Miért kel ezeket értenünk?

Ezekokért, hogy miképpen egyéb fe-
le nyomorúságinkban, úgy az dög halálának
idején is csak Istenhez foházkodjunk, ő
hozzá esedezzünk, és bűneinkről őtet enged-
eltyük: mert miképpen egyéb fele büntetés-
eket, úgy az dög halál is ő czendésühet le.

II. El meheté ember az dög ha- lál előtt?

Az Patikárius Doktorok azt tanítják
hogy el mehet, ferre imez három dictiot ta-
llták, cito, procul, tardé, hamar, messze, távol.
Mely mondásokbá azt akariák jelenteni, hog-
mihelt az ember valami leleltánya az dög-
halálnak, mindigarásabbol az helyből el-
menne

nyen az ember, ott ne mulasson. *Procul,*
 messze mennyen penigh, az hóvá sága vagy
 illauya az dõgh halálnak el ne hasson. *Tardè,*
 honnan kelõn iõnjõn haza, mikoron immar
 ballya az ember, hogy megh fõnt az dõgh
 halál. Azi iulik azért, az az is vályyak né-
 mellyek, abban vadnak az értelemben, hogy
 ha ki el nem megyen az dõgh halál elõl, ma-
 gának és háza népének gijikosa léfien, sõt az
 Isten kisergeti, és az szabadulátnak esközés
 vályya megh.

Minemû argumentomokkal éllyenek *Argu.*
 penigh azok, kik aзи mondgyák, hogy el *mento-*
 mebecni az dõgh halál elõl, ics lállunk megh *mak.*
 azok közzül némellyeket.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Aзи mondgyák: Lám szabad az *I.*
 éhség elõl, az úz elõl, az ellenség elõl el
 menni, és nem kel aзи mondani hogy azoka-
 ban is megh óltalmazhat Isten, nem megyek
 elõtte el. Hát az dõgh halál elõl is szabad el
 menni.

F. Megh felel David itt õ maga, se
 mondgya: *Melius est in manus Dei incidere,*
quam hominum. Job Isten kezében esni, hogy
 nem ember kezében. Melybõl az iõ ki,
 hogy keztõ az Istennek oltora: az eggyik es-
 köz által való, ugymint, emberek által, vagy
 más által: másik láthatõ esköz nélküli való,
 õnnõn maga által. Mikor esköz által ver
 Isten

Isten, az előt el mehet ember, szabadit el menni, mikor Isten módot mutat benne, men akkor nem Isten előt láthatik futni, hanem az gonoz okozókat akarja elávoztatni, melyet ha nem czelekednek, Isten láthatnák kösíteni, mely felől mind paranczolatunk van gyon Istentől, s mind példánk. Deob Patriarcha az éhség mia Aegyptumban fut, melyet Propheta amaz Istentelen lezabellnek fe nyegatése előt el mene. Christus ő maga is Matt 2: Herodes előt Aegyptusban fut. Szent Pál Thessaloniában az kő falon erzekedik ki kösárban, s úgy szabaditá meg. S azért paranczolja ő maga is az Christus, hogy ha városban kergetnek, fussatok az más szabad. De ha, látható okoz nélkül magy keze által vér Isten, az minémű az dőgh halál, nem szabad el menni, s nem is mehet, melyről sem paranczolatunk, sem példánk sinczen. Sőt ha láthatik futni ez előt, inkább geretzi haragját Istennek magára hogy nem cogezténé. Mint fenién, te Atya lévén, ha bűncért szabad akarod verni, s el fut előted, inkább haragból hogy nem ha más által akarod verni, mert te Atya lévén, inkább tud az Atya könyörölni, megkönnyíteni, hogy nem más: Igy vagyon dőlga az embernek is Istenel az dőgh halálban.

II. Ez is forganyák és mondgyák:

Az Isten, ugymond, megh paranczolja ^{Lev}
 vól, hogy az poklos ember az városból ki ^{Nu}
 tekeztessék, mert az nyilván való, hogy az
 fihen ugy el ragadot illetéssel mint az fran-
 zsi, vagy ruh: Hasonlatosképpen az dõgh
 halális: Azért el kel elõtte menni.

F. Itt, azt kellene megh bizonyítani,
 hogy az dõgh halál olyan ragadó legyen,
 mint az ruh, vagy frantzu, mert az nyilván
 való, hogy illetéssel el ragad, de az is nyilván
 való, hogy az dõgh halál nem mindenkire
 ragad el, egy aránt, sokakra az kik az dõgõs
 lók körül forgodnak el nem ragad, hanem
 csak az kikre Isten rendelí: az kik penigh
 az elõt futnak, vagy urokban, vagy ahol meg
 tallanak, vagy mirigy, vagy egyéb nyavalya,
 talállyá, s megh halnak, az kik penig otthon
 maradnak, élnek: mert az dõgh halálnak
 oka, nem az külsõ éghben, hanem az em-
 bernek testében vagyon, mellyet mikor Isten
 megh indít az emberben: mindgyárást ha-
 lál következik. Némellyek azt is monde-
 gyák, hogy az embernek szabadtságában les-
 gyen az, ha el megyené az dõgh halál elõt,
 avagy ne, de, ez az velekedés innen vagyor
 hogy, nem tudgyák hová fordiczák magr
 kat, enní sok uilerek közöt.

K. S-Miczoda értelméd vagyonteneked ez felől?

F. Ez, az Isten irás szerint, hogy az Isten től rendeltetett halál elől, így az dögh halál elől is, ha Isten valakinek abban rendeltetett halálát, el nem mehet, hiábán tehát az elől futni. Bizonylag. Jeremiásnál azt mondta Isten: *Qui ad gladium, ad gladium: qui ad pestem, ad pestem: Az kiket én fegyverre rendelttem, az fegyverre mennyen: az kiket az dögh halálra, arra, az kiket az fogó ságra, oda mennyen.* Mondhatnád:

Ellenve-
tes.

Az fegyver elől sem mehet ember elől, ha Isten valakit arra rendelt, de azért ugyan sükség előtte el futni: Így az dögh halál elől is.

F. Külömbőség vagyont ezek között mert az fegyver elől való el menés, futás felől paranczolatunk vagyont, s példánkás, mint odéb fellyeb megitt bizonyítuk: de az dögh halál elől való futás felől eggyék sinczen, és az oka, hogy Dávid nem fut előtte, hanem inkább kívánnya azt, hogy nem mint mai felle büntetésnek nemével büntetteinek. Eggyet sem olvasunk az Istenek között hogy az elől buydostak és el futottak volna.

Vgyan

K. Ugyan semmi-képpen nem
űzhernejé az dög hálált el?

Sem ióriekkel, sem ióftóléssel, sem vas
tulissal, sem eggyik helyből másikban való
més eróssel, sem tórt ebeknek uizákra való kí
vonásával, sem egy, sem más efféle dolgoka
kal bizony el nem űzheted, el nem kerülhet
ed, hanem csak az miképpen David le czens
schente, ugy tedi.

Mit czelekedet ő?

1. Bűnet megh ismeri. 2. Megh vak
lyra hogy érdemelte az bűntelést. 3. Ma
ga Istent elót meg alázza. 4. Bűnéből Istet
nehöz tét. 5. Az istenit szeretetnek köve
iőte. 6. Az halottakat iűsítésgelen temeti.
7. Az Istennek iűsra sűből könyörög. 8.
Az dög hálált megh csendesedvén nem ad
gya magát az tobzodásnak, testi bátorlágna
nak, hanem az Arcuna sűűién, Olártépe
pítvén az Istennek áldozik, és így engedeli
az Istennek haragját. Így czelekedék Eze
chias Királyis az ő betegségekben magát meg
alázza: másodszor, az ő szívét jó lelki ismer
tetivel vigasztallja: harmadszor, az gyógyés
tás után hálált ad Istennek: negyedszer, fogá
dást tévesen ilyen módon: Lásán iárok élce
temnek minden idejében:

Mikelyezekből meghá-
tulni?

I. Mikoron, akar dög halál, akar más egyéb nyavalya, és halálnak neme következőzék rád, nem kel attul fölönneb megh rőttes ned, mint ha soha semmis affiól nem haleltólál volna. jóllehet az ember ne nőke, sem valami érzékenységh-nélkül való kö, hogy megh ne rőtten az halálul, ugy mint természetnek megh rontóitul, de mind azon által fölönneb való felelemben nem illik lenni. Miért? Ezért, mert Istennek tanaczából vagy az rayrad, ki mint hogy Vrad. Istened engedned kel néki. Annak fölönne, mert Iodra vagyon, mert az által megy az örök boldoghágra: Erről mondgya ő magais az Christus: Az ki hisen, ha meghal is örök életre megyen.

Ivan. 11.

II. Intettünk itt arra is, hogy mikor Isten bennünket akar dög-halál, s akar más halálnak neme által ki akar ez világból szellitani, ne ügyekezzünk azt, Istentől megh tiltasor ekközökkel el távozítani, futással, és iób effélékkel, hanem bizzuk Istent magunkat, ki iobban iudgya miözoda nekünk hástunkra való, és azt czelekebi mi velünk mint Iáival leányival. csak mi is bűnünkől ierünk és hidgyünk ő benne.

III. Ha

III. Ha mikor Isten halálunkat el hozza,
 és ki akarunk ez világból mulni, házunk ne-
 pének utánunk való maradványokra is gon-
 dunk legyen, mely úgy legyen, ha Testamentum
 nemot iésünk, az mint czelekedet Jacob Pa-
 triarcha, Ezechias Királynak is azoni parant-
 azola vala Isten. Az Testamentum tésiben
 pedig ezeket kel kövteni, 1. migh éfieden
 vagy. és az betegség mial felelté el nem ne-
 hezené addig legyen, ne terheld ozzal lelke-
 det ki mulásodnak oráin, hanem akkor in-
 kab legyen gondod lekednek údvöltségére és
 lliennek kezében való aianlásra. 2. Az Tes-
 tamentum mindenben egyezzen az Isten
 igjével, és kiválteppen tartozzék, s nézzen
 az Isten irgalmasságára, ha mezoóad vagy me-
 tendeld aze bárványozásra, se az földben ne
 teked. 3. Az igazság ellen ne legyen, ha
 nem kinek kinek az óvé meg adattalék, mert
 valamely Testamentum az igazsággal ellenke-
 zik, fel bontatik az. 4. Hogy házad népe
 rendezen maradhasson, tutori rendely néki,
 ha az ő iavokat el ne tekozollya, hanem in-
 kab háporítsa. 5. Miképpen életedben, úgy
 halálad oráin is az irgalmasságról meg em-
 lekezzél. és ha mi ioval Isten megh áldott, az
 jégényeknek, sűkölködőknek, tanuló ifiak-
 nak azokból sáfarkodgyal, hogy: mert az
 mondgya ám Hieronymus Doctor: Non me-

Hieron
 super E.
 pist. ad Á.
 Gal. 6.

mini me legisse, mala morte mortuum, quō libenter
 opera charitatis exercuit. Nem emlékezem re
 hogy olvastam volna, hogy gonosz halál
 lal holt volna megh, az ki jó kedvel az irgal
 masságot, aiyaféle szeretettel gyakorlotta. Ha
 lala után is gondot kel az keresztényen ember
 nek, az Ecclesiának épületire viselni: mely
 re adgyon erőt az mi kegyelmes Istenünk

Szent Fiának, Szent Lelkének
 általa, Amen.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

K I L E N
C Z E D I K
P R A E D I C A T I O.

Vers. 15 Boczata az Jehova, dögbe
bulalt az népre, reggeltől fogva az
elrendeltetett ideig, es meg halanak
hetven ezren, &c.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ BÖLCZ PHILIP Melánchtonnak irásában edgyűr ilyen mondást olvasunk: *Peccata seminis puniuntur in semine*, az magának véike, ugyan azon magban büntetetik meg. David emberi magból való, ő véikezik, imé ismét emberi magban az egész népben büntetetik. Amaz mondás is igen helyes. *Per que quis peccat per eadem punitur ipse*. Az ki miben véikezik ugyan abban is büntetetik. David az népnek sármát véi, meg sámláltatya loab által.

Imé Isten is sármát veté, meg sármát arya ez
 dög halál által. Honnan sármazik az dögök
 halál, és ha el meheti ember előtte, ez előt vas
 ló tanuságunkból sármalád elő rövidedni.
 Most ímez egy kérdést lálluk, mely az tieb
 hez tartozik.

Meddigh tartot ez az dögök halál,
 és menyi sármú emberek
 ölt megh?

Nem mindeneknek egy aránt való értele
 mek vagon ez felől. Iosephus Historicus
 azt írja, hog reggeltől fogva délig tartot ez az
 dögök halál, mikor így söl: Alij, inquit. re-
 pentē cum vehementibus doloribus, et amaro ge-
 mitu, animam relinquebant. Alij cum ipsi pas-
 sionibus marcescebant, adeo, ut neq; curam corpo-
 ribus exhibere, valerent, sed in ipso labore desice-
 rent. Alij autem repentinis tenebris eorum visum
 abripientibus suffocati protinus expirabant. Alij
 super mortuos quos sepeliebant, ipsi quoq; mori-
 bantur, imperfectas relinquentes sepulturas: In-
 eiciente i aq; pestifero langvore, ab hora matutina
 ad horam prandij consumpta sunt octoginta mille
 lia. az az, Nemellyek, ugymond hirtelen-
 sseggel, nag sáydalommal és keserű sajgással
 leikeket ki botzányák vala. Nemellyek az
 seuvedéssel eggyűt, megh sáradnak vala, ugy
 hogy testekre sem viselhetnek vala gondot,

hanem az dologh közösi el erőtlenedienek.
Nemellyeknek semek világa el veteitven
mulnak vala ki. Nemellyek félben hagyván
másoknak teherfégét meghalnak vala.

El kezdetetvén annakokáért az dőgh-halál,
reggeltől fogván délig, meg emésit nyolcz
van ezer embereket. Chaldaeus Paraphras
és abban vagyon az értelemben, hogy reg-
geltől fogva nap enyiféig tartot. Vadnak
állak-is, kik azt mondgyák hogy harmincz
hat oraig tartot, az elrendeliet három nap-
nak mellyet Isten fenyegete vala feleig, mert
három napban vagyon hetvenkét ora, ana-
nak fele harmincz-hat. Nemellyek ismét azt
mondyák hogy mind az egész harmincz
napig tartot. De ez az sententia nem marad hely-
ben, ha az igiket meg tekintjük.

Miért nem marad helyén?

1. Ezért, mert azt mondgya az Propheta,
hogy, *penituit Deum mali*, meg bánta Isten
hogy az nyolcz orofagot az bűnietést reátok
beczátta, ha penig mind az harmincz napig
tartot volna raytok nem állana így az irás.
Mert ha mind az harmincz nap, mellyet I-
sten meg mondatot vala Gid által bé tők volt
na, nem igyekezhetet volna tovább az An-
gyal, az népet verni, de azt mondgya az irás
hogy Jerusalemlre igyekezet, hát nem tők
tők bé az harmincz-nap. 3 Ha mind az har-
mincz

mađ nap bé től volna, nem mondandá az az írás, hogy Isten meg h iltoia az Angyal, hogy tovább ne mennyen: de meg illyá f az mondgya, *sufficit*, elég, hadgy beker nékik. Meghetzik tehát ezekből, hogy az Istenő büntetési harmad napi büntetése nem men végbe, hanem az Isten meg könyörült az népben irgalmasságból, és meg rövidítette az büntetést. Mondhatnád:

Ellenve-
tes 2.

Ha, ugymond, az Isten azt az büntetésre rendeltetet három napot meg rövidítötte, következik hog az Isten változó az ő tanácsában nem tökéletes, hogy az mit egybet el végez, máskor azt el bontya.

F. Az Istennek ígéreii és fenyegetési *conditio*val hával vadnak, tudni illik, ha az ember az bünből meg tér, meg bánnya, bánnya bünét, ígéri Isten az büntetést el venni: de ha meg h keményedik és az gonosságban el megyen fenyegeti büntetéssel: Nem Istenben vagy on azért az változás, hanem az emberekben. Mondhatnád:

zö akarat vagyon, ugy hogy, né-
mely akarattya változó, némely
állandó.

F. Tagadgyuk hogy az Istenben ellen-
kező akarat legyen: *Contradictionum lex est,*
ut circa idem subiectum, eodem modo se habens sit
et, alioquin non sunt res contradictorie. Az I-
sten akarja büntetni az meg keményülteket,
nem akarja az kik meg térnek. *Iu* immár
duo sunt subiecta, keuo az subiectum, mely az
Isten akarattya alá vetteket, *peccator obcecatus,*
meg vakult bűnös, *et peccator penitens,* meg
térő bűnös. Ninezen hát immár Istenben
contradictoria voluntas ellenkező akarat, mert
az mint az Canon tartva annak egy *subiectum*
környül kel lenni. Még is az mondhanád:

Hát ebből az következik, hogy III
az Istennek tanátfa fűg az embe-
reknek tanátfátul, ugy hogy, ha
az ember meg változtattya taná-
czát, Isten-is megh változtattya.

F. Nem következik: 1. Mert az Isten
íbl tudgya és ismeri, öröktül fogva kik megh
térndők az ő bűnökből. 2. ő ad erőt is az
megtéréshez. 1. Timoi 3. *Si forte det illis poe* 1 Tim. 3.
tentia

Rem. 9. *nitentiam.* 3. Csak azoknak ad arra erőt, az kiknek akaria, *quorum vult miseretur,* könyöről az kiken akar. Nem függök tehát Isten az emberektől, hanem inkább azok függenek Istentől.

Sommáza mind ezeknek. Valamit az Prophéták Isten nevével mi-nékünk embereknek hirdetnek, azok között némelleyek változhatatlanok, némelleyek hával valok: iolletet niha mégis lenyűlékie is Istennek változhatatlan, mert tökéletesen végben mennek. Jeremiásnál így szól Isten ő maga. *Si gens poenitentiam egerit, & ego poenitentiam agam de malo quod cogitaveram facere.* Ha az nemzetiség poenitentiát tart, én is poenitens vagyok az gonoszról, mellyet gondoltam vala czelekedni. Mely mondásai Istennek, az örökké való büntetésről, az kárhozattól kel erzeni, mellyet az poenitentia tartókról í véten az Isten, az üdö szerén, való büntetést pedig nem mindenkor. Példa David, ki az paráznaság után poenitentiát tart, mind a zón által Nathán által ugyan meg mondgya Isten neki, hogy az ő házául az segyvered nem távozik. Moyses és Aaron ellen az pusztában az Sidó néptámada, mikor somiu hoznak vala, kérelkedvén hogy az kősziklából víz nem adattathatnék, mely vétekben Moyses és Aaron: is rébesek valának, s noha poenitentiát tartának, mindazonáltal az bűn-

Jerem. 12

Nuz. 10

Erőteljes
szóval a házas domboni pld. (Luk. 11. 11-13)
a házas aff. d. 11. 11.

teljes mellyel Isten fenyegette vala, hogy az
Chanaan földében bé nem mennének raytok
szabadá.

Miért kelezeket érteni?

Ezer, hogy innen meg érülék, hogy az
mely harmad napi büntetés, az dög halál,
Isten az népre rendelt volt, ennek edgyik rész
be volt decretum, az az, el vegezet tanácsa Iste
Istennék, s be is tellyesedet, másik része volt,
conditionalis az az, hával való tudni illik ha
David peccatentái tart, mellyei mivel hogy
szelkekedet, az Isten az harmad napi fenyeget
jó büntetését meg rövidítette.

Hány és mennyi számu emberek hóltanak meg?

Iosephus Historicus azt írta hog nyolcz
van ezren hóltanak, de itt az Prophéta het
ven ezert mond, s inkább is kel heit adnunk
az Prophéta mondásának.

Iosephus
lib. 7 an-
tiq. jud.

S-Affonyállatok hóltanaké meg?

Azt mondhatjuk hogy hóltanak, de mi-
vel hogy azok az számlálásban nem vóltanak
sem az írás azokról nem emlekezik, az is
mondhatok hogy azoknak Isten kedvezet,
hogy így az bölcz Philop Melanctonnak

mondása szerint. *peccata seminis in semine puni-
antur*, hogy David-is az miben vétkezett ab-
ban büntetődnek.

K. Isten féldök, igazak holta-
naké?

Aug. de Ecclési. dogm. I. Az Szent Agoston Doctornak mon-
dása szerint: *Nullus sanctus ex iustus caret peccato*,
to, egy szent, s egy igaz sinifen bűnnélkül, ha
azért Isten az bűnért az igaz és Istenfélő em-
bereket is meg büntet, nem ezélekedik azok-
nak bossúságot mint Ieremiást és Danielt: az
hogy rabfag alá veté: így hát mondhatjuk
azt is hogy ebben az dög halálban is voltak
igaz Istenfélő emberek meg. mert az halál is
az bűnnek földgya.

Hebr. 9 II. Azok is halálra méltok voltak, mert
statutum est omnibus mori, elrendeltetett hogy
minden megh hallyon. 3. Isten ebben tanít
tanít akarta őket, hogy ha az öveiben megh
bünteti az bűnt. sokkal inkább az hitetlenek-
ben. 4. Hogy őket ez világból ki vivén. az
boldogságra vigye: nagy nyereségli hát az
híveknek az halál, mert ez által ez világból
nem különben mint egy éghő házból való-
Rom. 7 nának ki. *O me miserum quis me liberabit
hoc mortali corpore: Oh én szegény nyava-
lást. kiczoda szabadit engemet meg ez halál-
dórsztból, azt mondgya Szent Pál: Ez
meg*

PRAEDICATIO.

al vétetik le az Antichristusra. Ithon ívís, An-
gyala által bünteti Isten az népet. Vgy kel-
tét minékünk Atyámsia élnünk, hogy ő
eléghe az mi kegyelmes Istenünk őrizessen
inkáb Szent Angyalí által minket, hogy
mint büntetessen, kinek legyen di-
czőség, iisőség, mind ős-
rökkön örökké,
Amen.

G 2

TIZE

val u. f. d. e.
ot, is monda ar Angyalnak kiad uxor oli
ala: Elzyl
ymus had
l.

TIZEDIK
PRÆDICATIO.

Vers. 16. Es mikoron fel emelte
volna az Angyal az ő kezét Jerusa
lem ellen, &c. *hogy az ő kezét
Jerusalem ellen emelte volna*

Hebr 1

ZS ZENT PÁL
Apostal az Angya

lok felől, azt mondgya
hogy, sunt, *κατά φύσιν*
πνεύματα, Spiritus serviles,
fölgáló lelkek: mert az le
knek paranczolányát örömeft végben vi
fik, az mit mond nékiek, az hiveknek örö
zeseben, és az gonoskoknak büntetésében,
nagy idő kedvel megh czelekefik, mellyeknek
Igház volíát, az fiens írásból lok példákkal
megh bizonyíthatni, kiket én most elő nem
hozok. Ez fiens Pálnak mondásait erősi
az bölez Damascenusis, holot így föl: *Angelus est substantia intellectualis, semper mobilis, ar
bitrio libera, incorporea, Deo ministrans.* Az

An-

Angyal értelmes állat, mindenkor meggő, szabad akarátú, testi nélkül való. Istennek főleggi. Ithon utó, Davidra Isten meggő haragut, bűneit, veri az népet, nem má, hanem Angyala által, és immár tünien Jerusalemlő, vagyon, törét, segyverét kezében tartiya, és az Jerusalembelicket akarja bűneitni, de az Vr Isten meggő föllitya, és nem boczátya bándékában elő, mint ez elő bándékátot megk meggő mutatják: melynek magyarázatisiya, hogy világosab legyen, sommáit elő bór meggő jelentem, az után réseit, harmade bór az tanulságokat bándékom elő.

Sommáia csak ez. Megh jelentí az Propheta, mely ez Historiának, vagy ez Caputnak negyedik és utolsó része, mi képpen, és hogy hogy kegyelmezei Isten meggő Davidnak, és az népnek, és miképpen vőtte el róla bűntetést, mellyet immár az egész Sidósnagban anónra vitt vala, hogy tünien végüere Jerusalemet, ki Sidósnagnak seie vala, akarja vala verni, és Angyala által Davidnak bűneit czapdolni.

Réfe ez Caputnak utolsó tzikkelnek.

I Az Istennek az népen való könyőc sületelssége iráuatik meggő, miképpen tünien illik

Illik, mikor az Angyal tovább akarná az bűntetéseiben menni, megh szólítja Isten, hogy el hadgya az czapdozást, bűntetést.

II. Davidnak maga megh alazása és könyörgése.

III. Davidnak czelekedési, mi czelekedet legyen, minek utánna láttya, hogy Isten könyörül az népen, és el vésti az bűntetést róla.

Textus.

Es mikoron fel emelte volna az Angyal, &c.

Első része, ez utolsó szikkelnek, melyben megh iria az Prophéta az Istennek az népen való könyörületességét, miképpen tudni illik az Isten, az Angyal, ki az czapdosásban tovább akarná menni, tartoztatá megh az bűntetéstől, ugy hogy megh bánván, sőt az mint, az Prophéta mondgya, megh bánván, az népre boczástot ostrom, megh szólítja az Angyal, s azt mondgya: *Sufficit nunc, quiescere fac manum tuam*: Elég most tartoztatd megh az te kezedet: Mely igikben semmi homály és nehezleg ninczen. Lássuk azért mit tanullunk.

Tánufágh.

1. Miképpen hogy semmi sért bűntetésnek

telésnek neme az emberekre nem származik történeiből, hanem Isten boczátságából, mint odéb fellyeb szólottunk arról: ugy ismét, sem éhség, sem fegyver, dőgh halál, &c. el nem vésztetik, le nem száll, és nem czendeseedik, migh Isten nem akarja: Ihon látod, mind addigh veri, czapdosza, oly az Angyal az Sídókat, migh Isten megh nem szólítja, s: a:zi nem mondgya néki. dég, hádgy békét nekik.

Mire való tudomány ez?

Erre, hogy Isteniől megh tiltatott ébsközökkel, magunknak akar minémű nyavalyából való megh szabadulásra, ne éllyünk, hanem, váriunk Isteniől, függünk az ő akaratyától, jól tudgya ő s:ent Felsége, mikor, mi módon czendeseicze, vagy vegye el röllünk, az mely ostorát ighaz itüleitől az bűnéri réánk boczánya. Ezi sok példákkal az s:ent írásból megh bizonyíthatnám, de tudván hogy az hívek el hitűek, nem kételkednek ebben, nem toltóm az időt azoknak élő számlálásával.

II: Mely kegyes és irgalmas az Vr Isten azokhoz, kik ő hozzá térnek, innen meg tanulhatyuk, nem ugy czelekeűk mint az emberek, kik ha más felebaráttyoktól meg bánatnak, soha haragiokat nem enyhít meg, hanem mind örökké haragosnak, avagy ha

megenyhődnek is, nehezen. Nem ollyan az Isten, *non irascitur in perpetuum*, né u haragúik mind örökké aзи mondgya David, sőt még h haragiában is iudó fellege könyörültni: ezért mondgya Habacuk Prophéta:

Abac. 3

O Iehova in commotione irae tuae misereri recorde re Oh Iehova Isten az te haragodnak fel indulásában emlékezzél meg h könyörületességédől. Sőt az örökké való Istennek könyörületességé, minden Atyának Anyának könyörületességét és szeretetét fellyúl haladgya, azért mondgya Esaiásnál ó maga Isten: *si dixerit Sion, dereliquit me Iehova, oblitus est mei Dominus: An oblivisci potest mater infantis uteri sui ut non misereatur illius? Etiam si obliviscetur, ego tamen non obliviscar.* De. Ha ugy mond,

Esa. 49

ezt mondgya az Sion, el hagyot engemet az Iehova, el felekezett én rollam az Véc. Ezen módom: Vallyon, az Anya el felekezhetik az ó mehének gyümölcszéről hogy ne könyörüllyön azon? De még ha az el felekezneki is, én Isten te rollad oh én népem el nem felekezem. Az Prophétánál másut meg h így szól: *In momento irae abscondi faciem meam*, egy sem pillanásig való haragomban el rejtetem az én orizámat, de örökké való irgalmam

Syrac. 2.

masságomból teád tekintetnem. Syracides is aзи mondgya: *Respicite in praesentia et in saecula, & videte, quis fiduciam in Deo collocavit & puer*

dote

PRÆDICATIO

Core suffusus est: quis enim timuit, & relictus est
 quis invocavit. & non exauditus? Nam miseri-
 cors & clemens est Dominus. Tekintetek az
 régi el mult időkre, és lássatok, kiczoda az,
 ha Istenben bízot, és el hagyattatot volna?
 Kiczoda az ki ötet sejtte, és meg gyaláztatot?
 Kiczoda az ki ötet segítségül hitta, és megh
 nem halgattatot? mint ha mondaná, senki z
 meri, úgy mond, az Vr, irgalmas, könyörű-
 lő és kegyes. Ezért mondgya Moysesnél is: Exod 32
Vidi ego miserias populi mei, & descendi e Cælo
ut per te Moyses, liberem eos. Láttam én, az én
 népemnek nyomorúságát, és azért lőttem alá
 az éghből, hogy te általad Moyses megh
 badiczam őket. Itt is hasonlóképpen látta-
 uk czelekedni, ő haragut meg, ő veri az bű-
 néri, de Isten ő bánnya meg, ő könyörűl ray-
 tok, azért mondgya az Propheta: *Pœnituit*
Deum mali, & dixit Angelo percutienti, sufficit
hunc, meg báná úgy mond, Isten az gonoszi,
 az gonoszon penig nem valami gonosságnak
 czelekedetis, mely Istenben ninczen, hanem
 az bűnietést érti, és monda az czapdoso An-
 gyalnak, elég, badgy béket nékik.

De itt ilyen kérdést vagy ellenvetést tő-
 moshatnál és mondhatnál:

Mi-képpen kel ezt értenünk, Ellenvetés
100.
 holott az mondgya az Propheta, megh

báná, ugymond, Isten az gonoszt, s^zéré vagy illiké Istenhez az bánás, mely mint egy változónak modgya, holott, ő maga azt mondgya az Isten, *Ego Deus & non mutor*, én Isten vagyok, és meg nem változom, ha pedig az mit egy^{sz}er végez vagy czelekedik, azt megh báná, változás e^stnék ő benne és nem volna Isten. Sz. Pál is azt mondgya, hogy, *dona Dei sunt amittenda*, az Istennek aiaⁿdeki meg báná nélkül valók. Annakfelelte, az Isten semmit tudatlanságból nem czelekedik, hanem, mindenekei, az ő el végezet decretomából, ránczából, mert ő előtte, az elmuliak és jóvendők s^zinién olyak mint az jelen valók.

F. Vagy nagyon hogy ő felségében ninczen változás, mind azon által, az s^zent írás Istenről úgy szól, hogy mikor Istenről szól, s^zabia magát az emberi erkölts^zhoz és értelméhez, mert az Isten az ő természetiben az emberi elme megh nem foghatja. Emberi mód s^zerénti s^zól azért az írás Isten felől, hogy az ember inkább e^stsébe vegye mit akar Isten az ő czelekedetiben. Mint példának okáért, az Isten lelki állati, ninczen s^zeme, s^záia, keze, lába, mind azon által, az írás mind ezeket Istennek tulajdonítja, mellyekkel az ő mindenható erejét, hatalmasságát, bölcselőségét, &c. íeleni: Erről mondgya s^zent Agoston: *Deus totus oculus est, quia omnia videt, totus manus est*

Malac. 3

Rom. 11.

August.

PRAEDICATIO.

aut est, quia omnia operatur, totus per est, quia ubiq; adest. Az Isten egészen mind szem, mert mindent lát, egészen mind kéz, mert mindent meg czelekezik, egészen mind láb, mert mindenűr ielen vagyon. Így emberi mód szerint mondattatik Isten meg bänni hogy az emberi teremtetie, meri lánya azoknak gonosságokat, annak-okáért el végezte hogy meg büntesse az bünéri. Hogy peniglen itt, az Samuel Propheia azt mondgya, hogy meg bánta Isten, hogy az népre az dög-halált boczáította, ezt is emberi mód szerint kel érteni, mert az Isten, mint egy bänködnék azon, hogy annyi sok ezer embereket őlt volna meg mint bintén, mikor az Arya veri az ő fiait, nem hogy abban gyönyörködnek, hanem hogy az bünt gyűlöli benne, s-nem akarja el bennvedni. Annakfelette, holott azt mondgya az Angyalnak, *sufficit*, elég, hadgy békét nekik, azzal akarja ielenteni hogy az büntetést meg rövidíti, és inkább akar könyörölni az népen, hogy nem őket tovább büntetni, erről mondgya tehát David: *In momento ire abscondi faciem meam*. Egy szempillantásban való haragomban el fordítottam az én orzámot, de örökké való irgalmassagomból térd tekintettem.

K. Miért Isten illyen kegyes és irgalmas?

Nem

Nem azért, mint ha mi az érdemlenők
 vagy hogy Isten az bűnben gyönyörködne
 és nem gyűlölné, hanem, hogy ezzel az ő ke-
 gyelsségével, idővelével, irgalmasságával, in-
 kab magához érdeklene, és vonna minket,
 hogy az ő Fiát az közbenjáró Vajelus Chri-
 stust, kiből és ki által mi hozzánk megher-
 gessétek, igaz hűvel magunkhoz kapczol-
 lyuk, mert ez az ő kegyelssége, és irgalmassá-
 ga, nem néz, és nem tartozik az hűtölenek-
 re, hanem csak az poenitentia tartókra, és
 Hebr. 11 gaz hitűvekre: *Mert, impossibile est placere*
Deo sine fide. Lehetetlen hogy senki hűtö-
 kő: Isten előtt kedves lehessen, másut meg az
 Kom. 14 mondgya: *Quicquid non est ex fide peccatum*
est. Valami hűtölkől vagyon bűn az.

Miczoda itt az tanulság?

Még azoknak is, kik ugyan az bűnben
 élnek, sőt hűtölenek volnának, mely haszná-
 dolog legyen, az iókkal, Istenlélőkkel, társos-
 kodni, edgyűlenni, és lakni, innen meg
 tanulhatjuk: mert avagy, még azok is, az
 iókra nézve megh tartoztatnyak magokat az
 gonosságnak czelekedetűtől, avagy az iókra
 nézve, Isten azoknak büntetéselekeiis el halá-
 tyá, el veszi, és meg kegyelmez nekik. Példá-
 erre az Abraham, kinek eledezésére és kö-
 nyörgésére, Isten az egész Sodomának Ge-
 morrhanak, megh kegyelmez vala, ha

Gen. 19.

Vagy

PRAEDICATIO.

egy ezek ői igazán talál vala is bönnet: azért
 monda Isten, *si decem iusti erunt non perdam*
ur. Az E Mathe Evangelista is azt monda
 gyá, hogy *propter electos decurtabuntur dies afo*
litionis, az választottakra nézve meg rövidite
 nek a büntetésnek es nyomorúságnak nap
 ai. Igyekezzünk tehát mi kereszténynek, henn
 k, kegyesek, jámborok lenni, és jól élni,
 hogy az Istennek haragját es büntetését, henn
 gy orszagunkról, nemzetiségünkéről, nem
 kintvén az bűnben élőknek, és az ő benn es
 jenek: vakmerőképpen ellene járóknak má
 voltakat, fordítsa el, es kegyelmezzen meg há
 melyre fehélyen az mi kegyelmez Istenünk.

Szent Fiáért, az V Jhesu Christusért,
 Szent Leikének általa,

Amen.

TIZEN.

T I Z E N
E G G Y E D I K
P R Æ D I C A T I O.

Vers. 16. Az Urnak Angyala per-
nig, al vala, Isebusæus Arcunának
Szüröje előtt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Z P O G A N Y B Ő L C Z
Cicero így szól egy irás-
ban: Omnes, quorum in alte-
rius manu vita posita est, sepi-
us illud cogitant, quid possit il-
lius in dictione ac potestate
sunt, quam quid debeat facere: Mindenek,
ugymond, gyakorta az arról gondolkodnak,
mit czelekedheik az, kinek hatalma és biro-
dalma alatt vadnak, hogy nem mint mit kel-
lene czelekedniök, kívánképpen az kik más
keze alatt vadnak. David, Országával id-
tudgya, mint Istenfélő Király, hogy az Isten
kezében élete, Isten hatalmában és birodal-

más

mában vagyon, lánya menyí fok ezer ember
 nek holtának el orságából, lánya azt is sígon
 dolkodik felőle, hogy ha Isten nem könyös
 el rayra, Jerusalemler felet immár az Angyal
 ti nyuitot kézzel, fel vont és fel emelt kardal
 és még tovább igyekezik az czapdosásban,
 de mindazonáltal Isten meg tiltja az Angyal
 és nem engedi tovább menni, mint ez előt vas
 b tanuságunkban meg hallák az keresztye
 nek. Most immár az verekedő és Isten
 akarattából czapdoso Angyalnak állapot
 át ielenti meg az Prophecia, mellyet ezekben
 foglalom bé.

I. Holtt és miczoda helyen látta David
 az Istennek Angyalát?

II. Miczoda állapotban látta az Angyalát?

III. Mint viselte David magát az An
 gyalalárván?

I. Holott és miczoda helyen lát
 ta David az Angyalát?

Azt mondgya az Prophecia, hogy az Ie
 sáfæus Arcunanak büröie felet, az égh alatt
 az föld felet.

Miczoda ember vóltez az Iebu
 sæus Arcuna?

Ennek, nem csak egy neve vala, *nyolc* *Miszol.*
 irásban nevezterik Ornánnak, niholt Ar
 niás

niasnak, nihult Arcunanak. Er penigh pö-
gány nemzetből való vala. Iebusæus nem-
zeiből: az mely nemzet David Király előtt
Jerusalem lakia vala, s azok között mara-
dot vala ez még, mikor az többi el törölték,
azok között is nem utolsó ember vala, sőt
lebesége, hogy, még Jerusalemben városát is,
meg ismervén, az Iehovát igaz Istennek len-
ni, ki az Sidó nép mellett mindenőt hadakoz-
ni ellenfeji ellen, ez adta volt David Kir-
álynak kezében, ez pogányból kereszténynek
lében, Davidnak kedves emberévé, sőt még
Istennek is kedves, s ez az oka, hogy Isten-
nek haragja is ennek haylékánál, ezúrinél

ezendefedik meg, és sűnik meg az dög har-
lál. Sőt ez hely volt az is, mellyen Abraham
az ő fiát Iszakov meg akarta vala áldozni,
hogy így, az Istennek paranczolatját bétöl-
vén, annak hamvát az széllel futatná. Ez hely
volt az is, holott Iacob álmodt látta, és az la-
torja az égből alá nyúl, melynek egyik ré-
sfe az eget, másik az földet érné. Kinek fo-
gain ő hozzá az Angyalok alá, s fel járnak
vala, és az kinek felső részén az Isten állana.
Vide Lyzanum. Ez az sűrű volt az is, mel-

4. Cron. Isten az David általi építte, az holott az ue-
3. Reg 6 tán Salamon által az Templom is építeték.
Végezetre, önnön maga is az élő Istennek
fia az Vr Iesus Christus, sok csodaietelekkel,
és tanításokkal ez helyet meg ékelté, sőt, az

emberi nemzetnek váltságára is, azt írják,
 az irai magyarázó Doctörök között némely
 nek, hogy ezen az helyen adta áldozatra ön-
 ön magát, ki által, az Istennek kegyelme is,
 akaratnyával egyetemben mi reánk járma-
 nek, nem külömben mint Davidra is, meg-
 intetven az dög-halálban való bűntelést.

Miért kel ezeket értenünk?

Ennekokáért, hogy az fenti Pál mondás-
 nak igaz voltát innen meg tanulhassuk, ki
 azt mondgya hogy: *omnia olim typicè fiebant,* 1 Cor. 10
 mindenek régen példaképpen lésnek vala,
 helyeknek váltságára immár mostan tellyes-
 tülk bé. Abrahámhoz az Istennek kegyelme
 áldozatában az ő fiában jelentetik meg, ki az ő
 az Izsákot meg áldozni ez helyen akaria va-
 ra, ug, mi hozzánk is az ő fiában az Ve Ies-
 us Christusban, ki ez helyen adta magát az
 áldozatra, az Istennek kegyelme és jó akaratnya
 által és jelentetik meg, ebben véteték el rola-
 nek az ő haragja, ebben békéllék meg, mi
 reánk, ezért mondgya önnön maga is. *Hic*
filius meus in quo complacitum est mihi. Matt. 3

II. Itt föl az Istennek kegyelme Iácobra
 a laytorian alá, ezenképpen az Iesus Christ-
 usban föl mi reánk az Istennek Angyali ál-
 lal való őrizése, *merit Castra metantur Angeli* Pfal. 37
 H Domine

Domini circa timentes eum, az Istennek An-
gyali tábori járnak az őtet féltők környűl az
mondgya David, ő maga is azt mondgya
Zach. 9. az Vr Isten, *Castra metor ego, cum Angelis meis*
circa virum timentem me: Tábori járok en, a
én Angyalimmal az engem féltő ember kör-
nyűl

III. Itéppiti Salamon az Templomot,
melyben igiri az Isten meg halgatni azokat,
valakik őtet abban segítségűl híják: azon-
képpen az Iesus Christus az, ki mint egy ó-
rókké való Istenfégnék sátorá, és Templomá,
Ioh. 3. hogy minden valaki őtet látja el ne vesztien,
Ioh. 1. hanem örök élete légyen, sőt hogy ebben, és
ez által halgatja megh Isten minékünk kére-
sűnket és könyörgésűnket. Ez által lakozik
Isten mi közűnk, mint sents Pál mondgya.

IV. Ité ezen helyen sűnik Isten meg An-
gyala által való czepdosatub is, büntetésűl és
veresűgtűl, az dűgh-halálúul, mert mikor az
Angyal tovább akarna menni, ité ültja megh I-
sten, s azt mondgya: *Sufficit, quiescere sa-*
manum tuam. Elég, sűntessed, vagy tartozial-
fad megh az te kezedet, mellyel ő felsűge pé-
dázatni akará, az ő mi hozzánk iövendű-
ben való nyugodalmár. Ité Istenűnk hát mi-
nékünk az Vr Isten, ki minden időben az ő
ismeretűre vezérli az embereket, hogy űdvű-
zűllyenek. Nem hadta, és nem engette ő
Felsűge semmi űdűben az embereket, az ő il-
metű

meret nélkül meg fogyatkozni, noha niha
 mint egy látót meg homályosodni is, hog
 az emberek magok menthetik magokat legye
 nek, hanem az ő üdvözítő tudományát nyil
 vánfággal praedikáltatta, és niha ugyan péld
 ák által is meg jelentette: *Vult enim omnes* 2 Tim. 2. 10
homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis
 pervenire, az mondja sicut Pál, mert akara
 ta, hogy mindenek üdvözüllyenek, és az is
 gasságnak ismeretire iussanak. Mint sicut
 azért, az búza magh, az polyva közöt meg
 marad, mellyet az fél ki válafr, így az I
 stennek istia igye, az hamis tudományok kö
 zöt, mellyet mikor ő felségének tezik ki nyi
 lakoztat, de mindenestől nem hadgya meg
 eludni,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Minémű állapotban látta Da vid az Angyalt?

Nem csak önnön maga David látta az
 Angyalt, hanem látták az Iebuseus Arcuná- 1 Chr. 21
 nak fia is, és az Daviddal lévő Seniorok Vés
 nek is, és hogy az ő kezében egy éles ki vont
 ór volna, mellyel Ierusalemre fenyeget, hogy
 őket akarna immár ölni.

5-Nem ölhetne vólna Isten azo kat fegyver-nélkül meg?

Ebben ez bűntetésben Isten nem bukólkös
 őt fegyvernélkül, mint ha annélkül, az nek

pet megh nem büntethetné: hanem 1. ez
fegyver, csak *symbolomia*, vala az Istennek az nép ellen való haragiának jele,
bizonyosága, hogy így David, még ieiben is
ismerné megh, mint bánnya. és utállya Isten
az bünt. s bünteteilen sem hadgya. Azért

August.

mondgya sient Agoston is: *Nihil coram Deo
tam abominabile est quam peccatum.* Ninczen
Isten elöu semmi oly utálatos mint az bün.

Crysof:
hom. 66.

Chrysofomus is azt mondgya: *hoc est omnia
omnium longè gravissimum,* minden sulyos és
nehéz terheknél nehezeb, mely emberi Isten
haragiában hozza, büntetés alá eyti, és az ö-
rök kárhozatra veti. 2. Ez külső jeggyel I-
sten Davidot reventeni akarta, hogy ez utá-
sónesed legyen, és az büntől magát tudgya
még tartoztatni, holott látta az Istennek har-
ragiát még az külső fegyverben is, 3. Akarta
Isten ezzel az embereket tanítani, hogy ne
ünnelnek, látván az fegyvert, az dög halál,
történeiből valónak lenni, hanem Isteniöl.

Minémű vólt ez az látás?

Ez az Angyal, hogy mindenek szem-
látára szolgálja az Istennek, míg az bosszút-
lásnak vagy büntetésnek ideie tartot, valósi-
gos testes vót fel magára: testi szemmel látta
tos, mely ebből rezik meg, hogy nem csak ő
maga látta David, hanem egyebek is látták.
Mert még az Angyalok is testes vehetnek fel
magok

magokra, hogy láthatók legyenek. Ez pedig
 azért lőtt, hogy mind David, mind Aream,
 az ő fia Daviddal lévő vének ezekbe vegyék
 hogy az Isten haragfítt az bűnert és megha
 aria bűntetni az népet érte.

III. Mint viselte David magát az Angyalt látván?

Három rendbéli czelekedeteket, Davido
 nak, nem csak magának, hanem az velle va
 Véneknek, és az többinek is talályuk, az
 históriában, nem csak itt, hanem másutt is,
 az holott ez Historia meg írva vagyon, ugy
 mint, az első Chronica könyvben.

Először, hogy az verekedő Angyalt lát
 ván fel fegyverkezének, és ki nyujtot kézzel
 kardal lenni, le borulnak mindnyáian az
 földre.

Miért czelekezik ezt?

I Mert meg reutennek meg ijednek. 2. Ez
 azt jelentik, az ő Isten előtt való magok megh
 alázását. Az miképpen olvassuk hogy cze
 lekedtenek, Ezechiel, Daniel, és több tennek
 is, kik ismerték az ő erőtlenségeket, és hogy,
 ha Isten igaz ítéleti szerént akar vellek czeles
 kedni, meg nem állhatnak. Erről mondgya
 David: *Si iniquitates nostras observaverit Do
 mine, quis poterit stare.* Ha az mi álnokfagins

kat meg tartandod Vram, ki álhat te előtted
 meg. Az Birákról írt könyben is így ölt:
 Judic. 13 *Morietur quia vidimus Angelum Domini,* megh
 halunk mert láttuk az Vrnak Angyalát.

Miért kel ezt meg értenünk?

Ennek-okaért, hogy mi is amaz bölcsé-
 nek mondása Herent *γνώσις αἰσχροῦ, nosce teipsi-*
fiam, magunkat ismerjük megh bűnösöknek
 lenni, és Isten előtt megh alázván magunkat
 borullyunk le. Miért? 1. mert, nem valami
 drága ezüstből aranyból valók vagyunk, ha-
 nem bűnös magból. 2. mert ez az mi te-
 stünk is kiiben most kevélykedünk *szeggeknek*
eledele lében, *quid superbit terra & cinis,* mi
 kevélykedik ház az föld és hamu. 3. mert az
 író birónak séké eleibe kel állanunk, holott
 minden czelekedetinkről, így kevélységünk-
 ről is számot kel adnunk. Alázd meg tehát
 aryámfia magadat, és boruly le az te kegyel-
 mes Istened előtt, hogy jóvendőben az szám-
 adásra is bátran elő álhas: mert ha ezek az
 mint hallod, az Istennek haragiának csak
 jeleit látván is le esnek, mint lében az dolog
 az léletnek napján, holott megh az égheti
 föld is rőtnek.

Másodszor, azt írta az Prophéta, hogy
 David, mind az velle való Vénekkel egye-
 temben, az Istennek Angyalát látván, gyász-
 ban

an öltöznek. Az gyász ruha, abban időben
 azoké vala, kik az ő bűnöktől meg rőttenvén
 bánarnak és somoruságnak, síralomnak ad-
 gyák vala magokat. Példa Dávid, kinek Isten
 akaria venni halál által, síra, somorkodék,
 és gyász ruhában öltözvén bé hamvássa önmagát.
 Christus is azt mondgya Capernaum felől, hogy, *si Tijri & Sidonis illa fesset signa qua in Capernaum*, ha Tijrusban és Sidonban azokat iötte volna az czodákat, mellyeket Capernaumban, sákbán és hamusban öltözvén poenitentiát tartottanak volna. Isten is David, mihelyen hallya, érti, hogy Isten megh akaria döghalállal venni Országát, gyászban öltözik. Utiq. Így czelekedik az Ninivébéli Király is, halván hogy Isten negyven napra Ninive Városát el akarná vetíteni, ha poenitentiát nem tartana, mind ő maga, udvara népe, sőt az egész Város gyászban öltözik, és bé hamvássa magát. Az mi nemzeiségünk akkor gyászol, mikor Vra, felesége, gyermeki, Anya, Annya, rokona, nemzeisége meg hal, de nem lát senkit, hóg bűnén való somorkodásból vonna valaki gyásfit magára, mint David, sem Országának, Nemzeiségének, pusztulásán, rablásán, nyomoruság, éhség, fegyver, döghalál alai való bán, és büntetetésén, gyásolna valaki nem szabad. Hallod hogy az régi időben, az ő

nyomorúságokon való bánatnyokai, somoruságokai, külső bizonyfaggal idők nyilvánvalóvá, kevesen avagy ugyan nem találhatnak most olyak, hanem, ám bátor raboliya az elenség egy felől, ám bátor regnállyon az eltség, dög halál, esik, iáik, robzodik, réfegeskedik, buiálkodik, bitkozódik, átkozódik most affelől az ember, mellyel geriebb inkább haragját Istennek, hogy nem engedte.

Aug. in Apud Deum enim, non tam valet mensura temporis, quàm doloris: non abstinentia tam ciborum, quàm mortificatio vitiorum. Isten előt ninczen annyi haszna az üdőknek mértéklésnek, mint az bánatnak, somoruságnak, és az poenitentia nem áll, az ételnek meg sünétségben, hanem az véteknek el távoztatásában, az imandgya sient Agoston.

Harmadsor. Iávan Dávid az velle vólókkal, az Istennek Angyalai, az poenitentiaában inkább inkább mégyen elő, és buzgo könyörgésre adgya ki magát, és meg czendesedik az büntetés. Melyből mi is intetteünk hogy mikor az Istennek ostorát raytunk lássyuk, buzgo könyörgésre adgyuk magunkat, mely mind mi magunkért, semind másokért legyen, mert, Oratio iusti apud Deum multum valet, az igaznak könyörgése Isten előt nagyot használ. Erről mondgya sient Agoston:

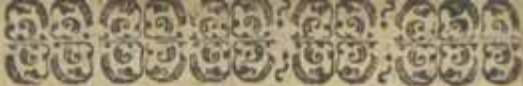
Aug. in is: Oratio si iusta, pia casta fuerit, celos penetrat, vacua non redibit: Ha az könyörgés igaz kegyu

kegyes léfien, az eger által hatnya, őrefen vísz
 ta nem tér, sőt mennél nagyobb az nyomoru-
 sag, az nyavalya, annál buzgobbak legvünk
 mi az könyörgésben Erre int értani ő ma-
 ga is az mi údvözítők minket maga példá-
 jával, ki mikor látná hogy ez világ, és az ő-
 dög ellene támadna, háromszor leborulván,
 buzgósággal könyörögh az ő mennyei fiát
 Atyának. Erre int amaz özvegy Affonyi-
 állatnak példái is, kinek mikoron az hamis
 bíró igazán nem akarna tenni, eluntarván
 végére az affonyiállat sokszor való járásával
 és kérésével, mond az hamis bíró: *Et si De-
 um non timeo, nec quenquam revereo, tamen qui
 molestiam mihi exhibet vidua vindicabo.* Noha
 Isten nem félek, és senkivel semmi nem
 gondolok, mind azon által, mivel hogy el-
 untaroz az affonyiállat, bősűt állok érte.
 Sokkal az Isten ki irgalmas kegyelmes, csak
 az mi nyomoruságink idején ő hozzá buz-
 go könyörgésünk által folyamunk, meg hal-
 gat, és meg csendesít vagy elvesít rollunk az
 büntetés: Kinek fiát Fiával és fiát Leb-
 kével, legyen diczirei, tisztesség,
 most és mind örökké,

Mar. 16.
 Luc. 17.

Amen.

mitos az ...
... világi világi ...
... az igaz ...

T I Z E N K E T T Ö D I K P R Æ D I C A T I O.

Vers. 17. Es monda David az Jese-
bovanak mikoron latta volna az
Szegelyt, &c. *ki aranyt vagyis vala-
melyet az Istennek szentelték, az
az Istennek szentelték, az Istennek szentelték.*

Chrylost
super
Matt.

H R Y S O T O M U S

Doctor így szól egy
írásában. s mond: Pro se
orare necessitas cogit, pro alijs
autem fraterna charitas exigit:
dulcior ante Deum est oratio,

non quàm necessitas transmittit, sed quàm fraterna
caritas commendat. Maghæri embernek kö-
nyörgeni az szükség kényszeríti, máséti penig,
az atyafíúi szeretet indítja: kedvelleb Isten
előt az könyörgés, mellyet az atyafíúi szeretet
commendal, hogy nem az mellyet szükségből
czelekešik. David látta Istennek haragját
és büntetését az népen, sánnya, s inkább akar-
ta az

PRÆDICATIO.

Is az népről el vonni az Isten ostorát, és haragját, magára: mellyet hogy végben vihessen magát, miképpen alázza meg, vévén észbe hogy még tovább akar Isten Angyala menni az büntetésben, ez elői való tanúságunkban meg érinték az keresztyének, rövideden elő fiamlálhad.

Itt immár mostan ez Historiának utolsó avagy negyedik részének második izikkele kövekezik, melyben Davidnak könyörgése Istenhez irattatik meg: holott ez izikkeleket magyarázzuk meg.

I. Miképpen vallya magát bűnösnek lenni láttuk?

II. Hogy hogy menü az népei büntetésnek lenni?

III. Miképpen kéri Istent, hogy az népről magára térítse büntetését?

I. Miképpen vallya David magát bűnösnek?

Az fent Ambrus Doctor azt mondgya: *Qui se accusat, et si peccator sit, iustus esse incipit, quia nec sibi parcat, et Dei iustitiam confitebitur.* Az ki magát bűnösnek vallya, bátor bűnös legyen: is, mind azon által igaznak itélnek, meri magának sem kedvez, - hisz Isten igazságáról is vallást tésien. David vétekezik, - nem hárogatya az ő vétkei sem egyre, sem másra, mint Adám ezelkedék hogy Evára az ő

az ő felelősségére Isten előtt hársítá, Eva ismét az
 ördög: hanem, mind azoknak hallomára
 kik velle vadnak vallást tésien, s azt monda-
 gya: *Ego sum Deus qui feci, ego egi iniquè, ego
 numeravi populum.* Én vagyok Isten az ki vét-
 keztem, én czelekedtem hamiságot, én
 számláltam meg az népet.

Miczoda itt az tanuság?

Mikor Isten minket, vagy magunkat,
 házunk népét, vagy országunkat, nemzeisé-
 günket az bűnéri ostoroz, vér, sállyon min-
 den magába, és magát vádollyá ne más-
 mert úgy vagyon, hogy nem mindenikünk
 él czegezős vétekbén, de azért, ugyan bűnös-
 lők vagyunk, ezer résszel sem czelekedgyük

Luc. 17. vanna ióllánk: *Servus autem sciens voluntatem
 Domini & non faciens, poená dignus est.* Az
 mely szolgál az ő Vrának akaranyát tudgya ér
 nem czelekedési, méltó az büntetése. Senki
 nem mondhattya, *purum est cor meum à peccato,*
 tiszta az én szívem az bűntől. En is, te is,
 más, harmad is okaí vagyunk az Isten harag-
 iának, büntetése, valahol penigh Isten is-
 tállyá az bűnt, ot veri, mindenikünkben is-
 tállyá penig. *X* Az mint David czelekedik,
 úgy czelekedgyünk mi is: *Ego sum qui peccavi
 vi, ego sum qui iniquè egi, én vagyok az ki vét-*
keztem, én vagyok az ki álnokságot czele-
köd,

kedtem, sőt az mint az Poëta mondgya: *En adsum et veniam confessus crimina posco.* Ihon jelen vagyok, és bűneimet meg valván bocsánatos kérek, ezt mondgyuk, és bűneinkről vallást tegyünk. El hidgyók minden kétségnélkül, hogy mint Davidnak és az népnek, úgy minékünk is kegyelmes lében az Ur Isten, az mint Szent Iános mondgya: *Fi-* 1. Ioh. 2.
delis et iustus est Dominus ut remittat nobis peccata si confiteamur. Hű és igaz úgy mond, az Ur, hogy megh bocsánnya minékünk az mi bűneinket ha meg vallyuk: Erről mondgya az Poëta-ís:

Dignior huic venia est qui se peccasse fatetur,

Quam qui delicti se negat esse reum.

Méltob annak bűne bocsánnya az ki

meg vallya bűnét, hogy nem mint az ki tagadgya magát bűnösnek lenni. Az penigh hazud és ninczen igazlag abban, azt mondgya Szent Iános, holott az bölcz Salamon mondása szerénység. Ninczen senki az ki azt mondhatná, *purum est cor meum à peccato,* tiszta az én szívem az bűntől. Senki tehát, mondom, mikor Istentől oszoroztatik, mást ne vádollyon, másra az nyomoruságnak és bűntelenségnek okát ne hárogassa, hanem magára, mert ninczen senki az emberi nemzet között, kiből Isten fel nem találja az okát, az hol penig találja, ott bünteti. Ezt kellene az minden embernek de kiválképpen az

Magi

Magisztratusoknak czelekedni az mit David.
De bizony, most örömeft máfra háriinyak az
bűnt az emberek ha lehet, és magokai iám
boriinyák.

II. Hogy hogy menti az népe
David büntelennek lenni?

Meg tetzik, hogy az David Király, sienn
Isténfelő, Fejedelem, tudgya azt is, hogy az
Fejedelem, az Király, az Vr. semmi, ha Or
sága, népe, szolgálja, aiatta valók nem léssnek,
Sienn, mint az Pástor az juh és nyáj nélkü
láttya hogy igen fogy országában valo népe
az dög halál miatt, sánnya, és örömeft el sál
lísnak, hollok az dög halált: Azért menti ő
ket, hogy nem véikelek. *Et* azért mondgya
Hec autem oves quid fecerunt? Ezek penig az
juhok mit czelekedienek? mint ha monda
ná, ebben az népnek megh sámlálásában
Vram,¹ ezeknek ssegényeknek semmi bűnök
ninczen, kérlek azért ne ostorozd őket, ne
büntessed, hanem ved el róllok haragoda
s. csapásodat sünntessed meg. De az David
nem vési vala azt esébe, hogy noha ebben
az népnek sámlálásában nem volna véikek,
mind azon által sok külömb külömb egyéb
véikekkel az Istent meg bántották vala, mel
lyekért ez ideig noha nem, de most akarja
őket meg büntetni. Ilyen argumentoma va
gyon itt az Davidnak,

PRAEDICATIO.

Az kik iuhok, azoknak pástioroknak
 kellenni. Ezek iuhok. Annakokáért pástioroknak
 kellenni. Ísmét. Ha pástioroknak
 kellenni, vagy telés pástiorok vagy én:
 De te vagy Vr Isten pástiorok. Azért nem
 én vagyok. Ha pedig te vagy Vram pástiorok,
 f. te is vagy, szükség hogy meg bánnyad
 ket, megh rövidül az ostori raytok. Ha
 pedig én vagyok pástiorok, vagyok is te u-
 nnad Vram, mert engemet eleikben ádítál.
 ket én bírodalmomban atad, így is tehát
 állik hogy róllok el vegyed az bűntelést, és en-
 szám állítsad, mert ezek ez dologban ártat-
 anok. Kértheinéd:

K. Nem de az David itt az Isten-
 nek nem szabéregulát, avagy,
 nem tanítjaé David Istent mit
 czelekedgyék?

Sem nem tanítja, sem regulát nem szab,
 gy mint ki mindent tud, mindent ért, és
 nekének tanításánélkül nem szükségködik:
 nem, az ő könyörgésében való buzgósága
 őtet erre hogy így szóljon: Vr Isten ne
 teld ezt az népet, és az te haragodat ne
 fad sokáig ő rayta, mert ebben az miért
 lgyed bűntel, ártatlan.

Miczoda innen az tanúság?

Csak ez, hogy ha Isten raytunk nem kö-
 nyörül,

nyórul, és ha az Christus érdemeiért nem akar minékünk meg kegyelmezni, mindnyájan méltok vagyunk az örök kárhozatra, mert ő sient felleget minden napon, sőt minden órában és szempillantásban oly vétekekkel büntyuk meg, mellyekért, ha igaz itélet szerint akarna velünk czelekedni, el kellene veünk. mint ezi sok irásokkal bizonyíthatnok, de nem törtöm azoknak elő bámlálással az úddó, de kegyelmes és irgalmas ő felleget, nem czelekezik mi velünk az mint érdemlenők. *Iustus iudicis Deus nocentes, & misericorditer salvos peccatores.* Igazán iteled Ur Isten meg az bűnösöket, és irgalmason szabadít meg és könyörül az bűnösökön, az mondgya sient Bernhardus.

Bernhard.
Lectia. 57

III. Miképpen kéri Istent David, hogy az népről magára szállítsa az büntetést?

Az 1. Chron: 21. így szól: *O Iehova Deus mi, sit quæso manus tua in me & in domum patris mei, & in populum ne sit plaga.* Oh Iehova, én Istenem, legyen en raytam az te kezed, és az én Atyámnak házán, és az népen ne legyen czapás. *Iustus azi mondgya: sit manus tua contra me, & contra domum patris mei, legyen az te kezed én ellenem, és az én Atyámnak háza ellen.* Az mellyekben kért Isten az

zon, hogy az ostor az népről el vegye, és ő
ná, s a ny házanépére terítse, őket büntesse,
mert ő az ki vétkezet, ő czelekedre az bünt,
mellyel haragiát Istennek fel indította, de az-
ert ezt ugy czelekedsi David, hogy látod
megh az nyomorúsághnak büntetésnek ide-
néis az Istent, ő Istenének nevezi és mond-
gya.

Mit kelitt meg tanulnunk ?

I. Mikor nyomorúságokban vagyunk
az mi elmélkedésünk két felé teriedgyen ki.

Először az Istennek igaz íületire, mely
valahol az bünt találja, nem szenved el, ha-
nem megh bünteti. Erről való elmélkedésre
int az Szent Gergely Doctör, mikor így föl:

ta res tuas gubernas, ut nunquam memoris iudicij
Del tibi excidat. Vgy igazgassad minden
dolgaiddat, és ugy viseljed, hogy soha az I-
stennel íületiről el ne felekezszél. De mind
azon által, csak az bűnben megh ne marad-
gyunk, bátor álljuk ő Szent Felségének az bűn
ellen haragiái is, ugyan bátorisággal ő hoz-
zá menoyunk azért folyamni, az ő irgalmas-
ságához járulni. Azért mondgya si. Ago-

ston: *Non est quo fugias à Deo irato, nisi ad eius*
miseriordiam. Ninczen az megh haragut I-
sten elői hova futnod, hanem csak az ő irgals-
masságához. Látod itt is David büntettetik
az népben, mind azon által, az Istent ő Isten

nének
nének
nének

Gregor.
in mora.
lib. 32

Aug. in
Psal. 34.

7. Műve
mely, az
nem
hova

nének mondgya és vallya lenni, akarván mutatni, hogy az nyomorúság idején sem akar az Istennek kegyelme és jó akarattya felől kértelkedni. Így czelekedik az Iesus Christus is maga is az emberi nemzetért való fienvédésnek idején, így böllytva megh az ő mennyei fiént Anyát mondván: *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti.* Én Istenem, én Istenem, miért hagyál el engemet. Így az fiént Iob is, kit noha sok nyomorúságok iántorgatnak vala, de mind azokban, kétségben nem esik, hanem ezi mondá: *Etiam si me occideris, in te sperabo.* Ha megh ő is engemet, még is te benned bizom. Mert valaki kétségben esik, el kel annak vesni, mint az bölcz Isidorus mondgya: *Perpetrare flagitium est mors animae, sed desperare est descensus ad inferos.* Bűnt és vétiket czelekedni az léleknek halála, de kétségbe esni, pokolra való alá szállás. Mint hogy pedig az Davidnak atya házának, és népének, minden méltósága, Davidért vala, ha David más, ismét le vettek, és büntetnek, nem lehet bossúságára az nékiek. Nem vétkezik hát David ebben, hogy nem csak magára kívánja az népről Istennek büntetését, hanem, magával egyetembe Anya háza népére is.

Isido. de
summo
libro.

II. Innen megh tanulhattjuk, és itt az David példáiából mint egy időrből előlé-
ben

en adatik, minemőnek kel lenni az Isten
 jó fejedelemnek. 1. Ollyanak, az ki, az ő
 alata való néphez, id indulattal, id akarat
 egyen. 2. Az ki, az ő alata való népert
 annak megh maradásaért Istennek könyör
 ógiön. 3. Az ki, az ő alata való népnek
 nyomorusághában örömet akar részesülni.
 Ettől mondgya megh az pogány bölcz Ci-

Cic. 1 de
legibus

terois: *Est ei eua Respublica commissa est, ne-
 cessaria oratio et sapientia, qua regat populos,
 qua stabiliat leges, qua castigat improbos, &c.*
 Az kire, ugy mond, tibi bizáttatol, sükse-
 ges annak az könyörgés, és az bölczelésgh,
 az kivel biria az népei, mellyel törvényeket
 rendelleyen, és az gonoskokat megh senicze.
 Másut isméri azt mondgya: *Hi qui Rempubli-*
cam tuebuntur, proprium munus est, ut intelligat
se gerere personam civitatis, debereq; eius digni-
tatem et decus sustinere: Az kik tibi visel-
 nek, azoknak tibi, hogy megh érczék,
 hogy az egész város képét viselik, és hogy
 annak méltóságát és tisztességét hordozzák.
 Ezt czelekesi David, ki im érte nagy in-
 dulattal, nagy jó szeretettel vagy on az ő alata
 való néphez. Annak felette, buzga-
 sággal könyörög Istennek érte. Sőt im
 hon az nyomorusághában is részes akar ve-
 lenni, s azon kéri az Isten, hogy inkább
 vegye el azokról haragját büntetését, és for-

Cic. 1 of
ficiozum

dieza ő réája. Eregy most berelmes A
 nyámfia, íárd el az egész világot, vizsgál meg
 az Vrakat, Fejedelmeket, hól találod fel, ki
 ez David Királyt követné ebben az dologha
 ban, ki az népnek nyomorúságában akara
 na rébesülni, avagy kérné Istent azon, hogy
 az közönfeges népről az ostort, az büntetést
 el vennie, és ő réája fordítaná. Bizony
 nem talális Atyámfia, sőt inkább az mostani
 Vrak, Nemeltek, Fejedelmek, az begény
 népet gyűlölik, nyuzzák, fosnyák, kegyetlen
 segetraytok czelekefnek, csak hákálát ha
 íát hadgyák, míg adhat, idő addigh, ha nem
 adhat, tömlőizőzik, kénnozzák. Illyetén
 vala régen amaz Severus Imperator is Ro
 mában, ki felől az kegyetlensegéret azt mon
 douák: *Melius fuisset nunquam nasci, quam*
propter crudelitatem, in tartara proijci. Job
 völi vólna soha sem sületteini, hogy nem
 az kegyetlenfegh miat pokolra vettetni. Bi
 zony, most is soknak közzülők, job vólna
 nem sületteini, hogy nem élni, mert az ke
 gyetlenfegh miat az öröcké való pokolra. É
 kénra mennek és vettetnek. Annakfelett,
 hól vagyon az Vr, Fejedlem, Király, ki
 látnál hogy az népnek megh maradafént,
 forgalmatoikodnek, és hallanád hogy Istent
 könyörgése által megh lálná, mint David
 czelekefik: bizony ninczen, csak ki ki ma
 ga hasznát keresi, ha penigh czelekefi is, ab

Severus
 Alexan.

in is az magha hátnát nézi inkább, hogy
 em az fegény kölfége: örömett megh tart
 k ok amaz mondást: *Proximus egomet mis*
 , közeleb az ing az dolmánál. Végeze
 e, hól vagyon az is, az ki azon igyekeznek
 gy vagy könyöröggével, vagy miképpen
 vohatná az fegény népről az Isten harag
 t, büntetését, és magára vonná. Sokkal
 inkább nem találz ilyen, sőt ha mi felelem,
 vagy haborusagh csamad, surnak idestova, ki
 degen orfághban megyen előtte, ki hegyek
 lözzé borul, ki Kastélyában, erős váraiban,
 városiban, az holot illi hogy megh marada
 t: azonközben az fegény nép elik torká
 ban, rabfágában az idegen népnek. Avagy
 a könyörögk is, könyörögk csak az maga
 megh maradásaért, nem viselvén gondot az
 fegény népnek megh maradására. Kevesen
 adnak azért, avagy ugyan ninczenek ole
 yanok most mint David, az kinek látod mi
 nemű nagy gondgya vagyon az fegény néps
 t, is akarattal vagyon hozzáok, könyörög
 retek, kéri Istent azon is, hogy az büntetés
 t vegye róllok, és ő magára adgya. *Vr*
 Isten, mi kegyelmes Istenünk, támash
 mostis ilyen fejedelmeket, az te f.
 Fiadert, az *Vr Iesus Christus*
 ért, Amen

T I Z E N
HARMADIK
P R Æ D I C A T I O.

Vers. 17. Legyen kerlek az te ke-
zed ellenem, es az en Atyam bas-
zanese ellen, &c.

Aug. in
Enchir.
cap. 95

Z S Z E N T A G O-
ston Doctor az bü-
nöknek büntetése felől így
éöl, s azt mondgya: Mi-
tissima omnium pœnarum erit
eorum, qui præter peccatum,
quod originale contraxerunt, nullum insuper ad-
diderunt: Minden büntetéseknél, könnyeb-
 azoknak büntetések, kik az eredendõ bûnõn
kivül semmi bûnt nem czelekedtenek. Ninc-
zen penigh az eghesi világon az az ember,
mert senki el nem távoztathatja, hogy be-
sédében, írásában, tekintetében, vagy e-
gyébképpen minden naponként ne bûnkez-
tek.

zék. David sient Király, i-*Prophetas*, de
ihón az eredendő bűnön kívül, melyben
magát fogantatottnak mondgya lenni, mely-
is nagy vétkeket czelekefők, nagy czapósi, és
bűnteiés is boezát Isten az népre éreue, az
mint megh ériéd, mellyet sán David, keles-
regy az népnek fogyatkozásán, és döggh ha-
lál miai való kevesedelen: mint alázia le-
gyen azért az bűnteiés alai megh magái, és
miképpen könyörgöt Istennek, ez eiót való
ánufagunkban megh hallák az kereztyének,
elöl Samlálhanya rövideden az okos Tania
ió: Most immár csak imez egy kérdést lássuk.

Miczoda az oka, hogy David
az döggh halálnak kezdeiben így
nem könyörgöt, hanem akkor
ostán, mikor az Angyalnak
kezében, láttya az éles
fegyvert?

Megh selet ez kérdésre Chrysofostomus
Doctor, mikor így föl: *Putabat in principio* Chryso-
David, ut & ipse moreretur in peste. Azt illi stomus
vala David az döggh halálnak kezdeiben,
hogy ő is megh halna: *sed cum videt Deum*
ibi propitium esse, & alij quam plurimi cadunt:
de mikoron látya, hogy Isten ő néki megh
kegyela

kegyelmezett, és egyébeken sokan elhullanak,
 elhalnak, elkeseredvén az népnek nyomor-
 rúságán, szívének fájdalomából indul ez kö-
 nyörgésre, mely beszédekben megh jeleníti
 Chrysothomus okát, miért nem könyörgök
 így előben David, mint az után. Ilyen
 indulatúnak kel tehát lenni az jó fejedele-
 nek az ő népéhez, hogy ha kívánják meg-
 életét se fánya érettek le tenni. Ilyetén in-
 dulat volt az Iesus Christusban is, ki azt
 mondgya szent Iánosnál: *Animam suam ponit*
pro ovibus, az ő életét le teszi az juhokért, mert
 ő jó pásztor. Szent Pál is azt mondgya,
 hogy *vult anathema esse pro populo*, átokká a-
 kar ő az népet lenni. Másut ismét az
 mondgya: *Impendam et expendar pro anima-*
bue vestris. En örömet költök, és magamat
 is adom si érettek, mert én felelté igen szer-
 retelek titeket, si lássatok ha engem szerettek.
 Moyses is látván Istent megh haragudni az
 népre, nagy szomorú és keserves így szól: *Si*
Domine illis non remisisset, dele me de libro vite.
 Ha Vram nékik megh nem bocsátandá,
 törőly ki engemet az életnek könyvéből.
 Nem mondgya ám David azt, hogy keves-
 seb kár száz parazi pornak elcsni, hogy nem
 énnékem mint az mostani Vrak és Fejedele-
 mek között némellyek czelekedének, kik az
 segítségnek nyomorúságát és veszedelmét

ezek semminek tartják, és csak magokra vágyon inkább gondgyok, kedvesb előlük az nyúlzó agár, azi hizlallya, paplanoságyra fekteti, jobbságyát penigh nyuzza, fojsya, el annyira, hogy csak hajja, fakála maradj az nagy inségben ségének, nem gondollya azi hogy ő magais az után Vt, az után él.

Annakfelette, David híjpuísa, képe az Iesus Christusnak, ki nem csak meg hőlt mi éretünk, hanem ugyan meg is váltott minket. Nagyob volt hát Christusnak az ő indulattya, az ő népéhez, hogy nem Davidéban: mert Christus ellenfégiéért hőlt meg, mint *sent Pál* mondgya, David penigh jószágért, országért, jó akaróért és jó tevéőért ki van meg halni. Ionában is külömb indulat volt, mert mikor látná hogy lsten az Ninivébélieknek meg akarna kegyelmezni, bannya, nem ugy mint David, ki az büntetésen bänkodik inkább, s azon kéri lsten hog meg kegyelmezzon, és az büntetést el állítsa, de Ionást lsten ez indulatért igen meg fedditi ilyen ellenverés támad. Mondhainád:

Mivel hogy David vétkezet vala, ő néki kel vala is az dõghalál által büntetvni, mint ő maga is vallya, miért hát hogy sok ártatlanok sénevedik az büntetés

Az Sidsók is ezt mondgyák vala: *Patres nostri comederunt ueram acerbam &c.* az mi Anyáink önk meg az savanyu szőlőt, és az mi fogunk vástot meg belé. David vétkszik, és az népet veri az Isten, holou az Propheciánál meg vagy on írva: *Anima que peccavit ipsa morietur*, az mely lélek vétkszik az halyon meg. Ha az Anya hűtöden léhen, méltó hogy pokolra vetessék, ennek hűtödenlége nem árt az fiúnak, ha az fiú, jó, jámborúl, kegyetlen él: Es miképpen hogy az fiúnak jámborsága nem szolgál üdvölségére, az hűtöden Anyának, így az Anyának hűtödenlége nem árt a fiúnak. Mind ezekkel ellenkezik, ez, hogy Isten Davidnak büntetés veri az népet dög halálal.

F. Nem mondgya Isten az, hogy az ártatlanokban meg bünteti az másoknak vétkét, sem hogy más embernek vétkéért egyébeket büntessen, mert az az Istennek igazságához lemmiképpen nem sér holou az az paranczolatban is az mondgya, hogy: *Visitabo iniquitatem patrum in tertiam & quartam generationem, in his qui me oderunt: Az Anyáknak álnokságokat meg látogatom az fiúknakban, harmad és negyed iziglen, de azokban az mondgya, kik engemet gyűlölnék.*

Báior

PRÆDICATIO.

Bátor némelyek Annyok méhében hallyanak meg is, de ugyan ninczenek azért bűn nélkül, holott bűnben vagyon fogantatások mint David mondgya maga felől is. Es noha az David ióságábéliek, nem vétkesíték vala az népnek megh ísml'áltatásában. mind azon által fok vétkesekkel lsteni megh bántottuk vala, mert az békefegh ideien, lsten ellen nagy testi bátorságra adták vala magokat, es az lstennek jó iereményeiért nem lőnek haláts adók. Annakfelette, noha lsten Davidot az dög-halállal nem bűnteti nyilvánfaggal az néppel egyűt, mind azon által, ő sem dőrei az bűntesitől, hanem fok külsőmb külsőmb fele ostorai vadnak es bűntesit lstennek rayai is. Mert, nagy sábeci furdalmas boczát lsten reá az dög halálnak ideien, mikor az Angyal lánya fegyverei kézzel állanél annyira hogy csak meg nem hal felében a. Sok jó emberitől fosáya meg lsten Davidot az dög-halál által, kik neki főkfegének ideien nagy fegifeggel lehetnek vala, nem marad hát lárod edes Anyámfi David is bűntesiten. Hogy pedig az dög-halálban ő maga el nem esik, megh nem hal, ez csak lstennek irgalmasságából vagyon, nem valami David fentfegéből. Ne mondgya hálstenki hogy ártatlanul másnak vétkéiert bűntesitnek, csak Christus az egyedül, ki másnak bűntesit viselte.

Felelet.

Máfordik felelet. Valamint kel tenni az

büntetések között, kétféle azért az büntetés, egyik testi és idő szerinti való: az más lelki és örökké való. Ez máfordik büntetésnek nemével úgy mint, az örökké valóval, tenki Isten másnak bünteti nem büntet, hanem miképpen hogy, az mint az Prophetia mondgya: *Iustus fide sua vivit*, az igaz, az ő maga hűi által él, üdvözül, egy ember sem, más hűi által, azonképpen tenki másnak gonofságáért, hiótlenségeért el nem vét. De az első büntetésnek nemével, úgy mint, az idő szerinti való és testi büntetéssel, gyakran meg szokta az embereket másnak büntéért büntetni, kiváltképpen, ha azoknak gonofságokban részesek lőnek, vagy hasonló vétkekben azokkal részesülnek, vagy az fiak az Anyák vétkeiben. Példa erre Saul, kinek hiótlenségeért az ő maradéki is megh büntetnek. Így Achábnak vétkei is Isten megh bünteti az ő maradékiban, Eli Papot hasonlóképpen fiaival egyetemben. Sokszor vagy on az is, hogy az Vraknak vétkeiért, az többágyokat bünteti Isten, mint itt is Davidert az népet. Így kel azért érteni, az ellenkező locufokat, holott azt mondgya Isten: *Visitabo iniquitates patrum in filijs*, meg látogatom ugys mond, az Anyáknak bűnökfakat az fiakban, tudni illik, ha az fiak, az ő Anyóknak

nyom.

PRAEDICATIO.

nyomdokát az álnokságban, gonoszságban követik: de ha nem követik, hát, *anima que peccavit ipsa morietur*, az mely lélek vétkezik az büntetetik. Ur Isten mi kegyelmes Istenünk, kegyelmez meg minékünk Szent Fiadért az Ur Iesus Christusért, és ne fizet érdemünk bűnént,
Amen.

TIZEN.

T I Z E N

NEGYEDIK

P R A E D I C A T I O.

Vers. 18. 19. 20. *Mene hemglen az*
szelvé Gád Davidhoz azon napon, *es*
monda neki, *Deo confitemini.*
noha ott állott illenék az felet

Aug. in
 sermon.

P R A E D I C A T I O. Oranti est

subsidium, Deo sacrifi-

ficiam, demonibus flagellum,

Az könyörgés annak az ki
 könyörögh segítségére va-
 gyon, az Isten előt kedves áldozat, az ördö-
 göknek ostor avagy büntetés, azt mondgya
 kent Agoston. S noha penig az David kö-
 nörgése is használa, mert az Isten meg halgat-
 ván, meg kegyelmeze az népnek, el vévén
 az dögh halált rólla, mint ez előt való pra-
 dikatióban meg hallák az keresztyének, repe-
 te breviter: Mind azon által, az mint Isten

Gád

Gád Propheta által megh mondotta neki az
 áldozatot, mellyel abban az időben élnek
 vála sem hadgya hátra, hanem az Areunak
 főűiet bizonyos árron megh veszi, az Gád-
 nak inrése szerént, és azon áldozik Istennek,
 szőlakat adván, hogy haragiát az népről el-
 lönte, miút itt ez Caputnak negyedik részé-
 nek utolsó izikkeleiben megh íteni az Pro-
 pheta. De mi ez lezkeben két izikkeli ma-
 gyarázzunk meg.

I. Honnan indittatik Gád erre hogy
 Davidhoz megyen?

II. Miért paranczolja Isten Davidnak
 hogy, az Areunak főűien ezinállyon oltárt
 ott áldozzék, nem másfel?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Honnan indittatik Gád hogy Davidhoz megyen?

Mikeppen hogy akkor, mikor Isten az
 őg-halált az népre bozátá, ugyan ezen
 Gád Propheta mezt vála Davidhoz, inteni
 hogy az népet meg ne fámláltassa, de nem ő
 magául, hanem Isteniől bozátatván. 1.
 Chron. 21. ugy mostan-iz, nem ő magául,
 hanem Isteniől bozátatván megyen, mert
 im ugyan nyilván mondgya az Propheta,
 hogy vers. 11. *Verbum Iehovae factum est ad*
ad, az Iehovának fáva lón az Gádhoz. Ez
 enig azért lótt, hogy mind az törvének,
 I. mind

ſ. mind az Evangéliomnak, az az, mind az Iſten haragiának és bűnteiéſének, ſ. mind kegyelmének azon egy Prophecia lenne ki hirdetője. Ezen Prophecia által hadgya és paranczollya Iſten Davidnak, hogy fel mennyen az Moria nevű hegyre, és ott az Arcunak ſőróien olárt építvén áldozzék azon. Ez az Iſtafűs penigh miczoda ember lő legyen, odéb ſellyeb arról bővebben ſollonunk, ha ſonlatos képpen az Arcuna is: moſt arról többet nem ſólok.

Miczoda itt az tanuſag?

Czak ez, : Nem ſabad ſenki nek követſéget, ſem egyéb iſtet magától fel venni, ki valiképpen az mennyei, vagy Iſteni és űd vőſſéget dologban, hanem várion Iſtentől, *omnis enim vocatio à Deo eſt*, mert minden hívatal Iſtentiől vagyon: Gád Prophecia hogy Iſtentiől hívatarik és boczatarik Davidhoz követſégen, ha Iſtennek idő tetteſe hogy tégodet valami iſtire emellyen, cőkőzi is miat mely által el hñon, és ugy lēben kedves fogatanos haſnos, máfok előt is követſéged, ha vad, mert az Iſten ad annak *efficaciat* fogatanosſágot, mint Moyleſnek Pharaoh előt, az Apoſtaloknak ez világhi Fejedelmek előt, Gádnak David előt, és így lēben az is, hogy nem mondgyák az ſem máfok, ſem Iſten, *Currebant & ego non mittebam*, ſuinak vala én en nem boczatom vala. Tób tanuſagokat

Exod. 3.

en dolog felől odéb fellyeb, az vers. 11. 12. 14. &c. magyarázatyában lás, és mayd en lezikkének második izikkelében is hals 112.

I. Miért paranczollya Isten Dauidnak, hogy az Arcuna bürűjén zinallyon oltárt, és ott áldozzék, nem mafut?

I. Mert abban az údöben nem vala fia ad akarkinek is Isten akarattya és paranczolatya kívöl sohult oltart építeni, hanem csak az holott Isten paranczollya vala, Deut. 2. Exod 20.

II. Akaria Isten Dauidnak meg murata, holott akaria az Salamon által az Tems lomot építeni, csak itt, tudni illik, az *Terza*
Historia
novissima
in quo J. I. de an
te Templum
à Salomone
2. Paral. 3.
feiret et
huius distal
à Deo
ut videt
vers. 4.
Moria hegyén, az holott Abraham is az ő fia Isáákor Istennek paranczolatyára meghakaria vala áldozni.

III. Noha Dauidnak ott kel vala áldozni, az holott az Istennek sitora vala, melyen az frigynék ládáia tartatos, az penig abban az údöben vala az Gibeonban: mindzon által, az Istennek sient emberi, érte Istennek akarattya, gyakran áldoznak vala e magas hegyeken, mint Dauid is ezelekesük. Az Isten paranczollya Dauidnak, hogy Arcuna bürűjén áldozzék, ki pogány

hemből való vala, hogy meg mutaná ezze az pogányokat is kész volna az ő kegyelmé be venni, és ismeretire hozni.

Sok helyek voltak az Sidószágban hol ott áldoznak vala, ugy mint, az Gilgal, Silo, Nob, Gibeon, &c. de ezeket David hátra hódgya, és az Moria hegyén áldozik.

Méltojé ez czodára?

Nem, mert az Illyes Prophéta ideieben is voltak sok aszsonyállatok, de azért azok közzül Isten Illyest nem küldi egyébhez, hanem az Sareptabéli özvegy aszsonyhoz. Valának sok poklosok Elifaeus ideieben, de csak az Naaman Syrus gyógyvannak meg. Az Christus ideieben is sok Aszsonyállatok voltak, de éggjkel is az mi idvözitőnk olyan szép disputatioi nem indit, mint az Samariána Aszsonyállattal. Mind ezek példák az pogányoknak, Istennek ismeretire és az idvősségre való hivatallýokat. Látod itt is David az óltárt, (mely árnyéka vala az Christusnak, Hebr. 13.) az Arcuna sűrűien éppiri, mellyel az pogányoknak Isten kegyelmében való bé veiteléséi akaria jelenteni. Azt is akaria meg mutani, hogy az nyomorúságok csak az Christusnak kedvéért, (ki ez óltár példázói) vételeznek el mi róslunk. Innen vagyon ez is, hogy az Arcu
pának

ának fiai, és háza népe lányák az *legyveret*
 Angyal, de az Sidók nem. Mijs, kik por-
 anyok valánk, lányuk az Istennek kegye-
 sét az Christus Iesusban, de az Sidók meg-
 most sem lányák, mert ő magok könyörög-
 nek azon, hogy az ő fiokon legyen az Chris-
 tusnak vére, nem vévén ebbekben az mit Sz.
 Peter mond: *hogy authorem vite trucidatis*
judæi, az életnek adóit meg öltétek ti Sidók.

Mit kel itt megh tanulni?

Hogy az Isten, az ő Angyalát nem Da-
 vidhoz, hanem Gád Prophetához boczát-
 tya, és ő általa akarja akarattya megh ielen-
 tetni, ezzel ő bent fellege az Ministeriumnak
 dignitását, méltóságát akarja commendá-
 ni az Egyházi főlgálatnak, kik által akar ő
 fellege minket az ő akarattya tanítani.

K. Miért hogy Isten, avagy ő
 maga eköz-nélkül, avagy An-
 gyalá által nem tanit minket, ha-
 nem főlgákat, Tanítókat válast-
 arra, s-azok által tében minket
 bizonyóssá akarattya fe-
 löl?

F. Ezt az Isten bizonyos okokért ezé-
lekebbi, mint itt is Daviddal.

Elsőször az emberekhez való Ió akaratú-
mutatása ebben megh, mikor az emberek
közzül oly személyeket választ, kik Istennek
képét viseltyék, hogy azok legyenek Istennek
mint egy vicariussá, és tolmácsai, az mi űd-
völtségünknek ki hirdetői. Es ezzel ő felsé-
ge, akaria amaz Szent Pál mondásának igale-
sége, melyben minket az Apostol Templum
Dei Istennek Templomának mond, confir-
málni, erősíteni. Mert az Tanítók által
mint egy *sancta sanctorum*ból ad minékünk
Böszöret és feleletet, ezért mondgya hát Mala-
chias *cap. Labia sacerdotis custodiunt scientiam*. Az Pápnak aiaikai őrizik az tudomán-
t.

Másodszor, mikor ő Senti felsége az em-
berek által, kik még mi magunknál is mayd
őgy teizenék, hogy aláb valóknak láttatná-
nak lenni, ieleni és hirdetni ki az ő akarat-
tyát, int ezzel, az alázatosságra és akaratyá-
hoz, befédéhez való engedelmességre. Ha
Isten ő maga állana nekünk, és beféllene
velünk, nem volna czóda, ha mindgyárásit
engednénk neki, és hinnánk befédének, de
ki volna az, az ki az ő ielen létiére, és favára
megh állhatná, megh nem törtenne? Senki
bizony

bizony ninczen, holott az égh és föld is róte
 gh ő előtt. Erre való képest, mondgya
 vala megh az Sidó nép is az puftában Moys
 nek : *Ne loquatur Dominus nobis : Ne solum*
 yon az Vrmé nekünk, hanem te Moyses,
 mert megh kel halnunk. De mikor, az el
 retet porból, sárból teremtetet ember köze
 tül támaszt oly embereket, kik által tanítani
 akar, és velünk állani, ha annak hiszünk, és
 engedünk, akkor mutatjuk megh, és ítéjük
 nyilván valóvá, hogy sellyük ő bent felségét,
 holott megh csak az ő követinek is helyt ar
 dunk és halgatjuk őket.

Harmadkor, akart Isten ő bent felséghe
 zzel inteni minket az Anyasúi beretere, mi
 kor némelleyeket az emberek között választ
 erre, hogy másoknak Tanítóia legyen, az
 többi ísmét, hogy azoktól hallják és érzék,
 tanulják az Istennek akarattát, hadgya is
 paranczollja: Mert ha mindenek mindent
 re elégfegetek volnának, és egnék is az má
 siknak szolgáláuya nélkül nem fűkölködnék,
 így az Anyasúi beretet megh nem maradhat
 ná. Holott azért, tudja Isten, hogy iob és
 hasznosab esköz ne legyen az ministeriume
 nál, az Egyházi szolgálainál, akarta hogy les
 gyen. És ezek az okai, mellyekre képest ő
 felsége, nem maga esköz nélkül, sem Angya

és által, hanem arra választatot semmilyek és alakart az emberekkel, mint itt az David dalis Gád által, állani, akarattya megh is menteni.

Miczoda ezekből az tanufág?

I. Az Egyházi szolgáltnak méltóságának és hasznos voltának mi volta adatik itt előnkben tanufágul, mely-nélkül Isten senkit nem akar idvözíteni, mint ennek igallaga megh tetzik az Szent Pál Romabélickhez írt levelének cap. 10. Meg böczöld hát ember az Egyházi szolgálator, ugymint, ki Istentől az éghből való, Ephes. 4. Esaias is bizonyíghat tésben arról, hogy az Istennek idő kedve vagyon ahoz az néphez, kiknek prédikátorokat ad, mikor így szól: *Speciosi sunt pedes annunciantum pacem*, hogy igen tekintetsek és sépek azoknak lábok, kik az Istennek való békelességhet, és az Istennek kegyelmét hirdetik. Az Szent Mathenál is azt mondgya Christus, hogy, *inutilis est mundus absque luce*, hiában való, hasontalan ez világh, az vilagosságh-nélkül, így az prédikator nélkül is. Szent Lukácznál is azért mondgya: *Qui vos audit me audit, qui vos odit me odit*. Az ki titeket szeret, engemet szeret, az ki titeket megh utál, engemet utál megh. Megh ne utáld, megh ne vesséd hát atyámfia az Tanító, az Egyházi rendet, hanem megh böczöld

Mat. 12.

Matth. 5

Luc. 10

lyed, tudván hogy Istenről való, és az ő akaratnyát az által ielenti megtenéked.

II. Im hallod, Gád Propheta mit czelekedik, az dög halálnak idején, vagy reggel volt az, vagy délben, vagy este, Davidhoz megyen, és az mit az Angyal mond néki, Isten fiavával végben vísi. David is mihelyén hallja az Angyal fiavát az Propheta által, azt czelekedési, mindigraft az Moria hegyén Oltárt építi, áldozik. Ebből inerte nek az Egyházi bölghák, hogy valami Isten hágy, mond nékik azt czelekedgyék: az Fejedelmeknek, Vraknak, kösszghnek az Istennek akarattját ki hirdessék, ki mondgyák. Az Fejedelmek és az kösszgh ismét az Istennek Tanuói által való fiavát halgaszák, és örömeit mint David engedgyenek néki. De különben vagyon most az dolog, mert az Vrak, Fejedelmek, sőt még csak az begény kösszgh is, oly Tanuót akar tartani, ki ne fedgyék, ne dorgallyon, hanem inkább bizelkedgyék, és kedvek férénti szölyon.

III. Erred Arcunának conditioját, Alapattját. Király ember volt, fő ember, mind azon által kössző hivatalul sem foghta megh magát, sőtöt csinált, czeleketet &c. az minémő hivatalban megh az Patriarchákat is olvassuk hogy foglalják magokat. Megh vagyon írva, az Birákról írt könyvben, hogy mikor Gedeonhoz ment az Istennek Angyala

Act. 22

Arcus
Kaspar

Judic. 16

Zion
1. 10. 16

gyala, buzát széplet. Honnan meg tanulhas-
 sítjuk, hogy megh az fő emberekhez is hozzá-
 iók illik az külső munka. Veleznek házi-
 azok, kik ha mi méltóságban kaphatnak vagy
 egy kis tisztaság nyakokban, el hiszik mago-
 kat, és az dolgot ségyenlik, hanem inkább
 rébeségnek, iobzodásnak, hivalkodásnak,
 adgyák magokat, mellyeket isten utál, hol-
 kévannya ő felsége és akaria, hogy az ember
 külső tisztességes hivatalban foglalja magát,
 mert az megh egészségére is főgál az ember-
 nek.

IV. Ha Areuna azért adia magát külső
 fő hivatalra, dologra, mert minden iobzaga-
 tul, gazdaglátul az mint értik némelylek,
 megh fosztot vól, mint úkok hadakozásis
 deien lenni. (de ez értelem nem lehet helyes,
 mert David ő néki semmi iobzágát el nem
 vőtte vól) Ebből arra intetünk, hogy iob-
 zágában, kazdaglátában, hatalmasságában,
 senki ne bizzék, mert gyakorra az iókis, mint
 binten az gonoszok ségéségre iurharnak, és
 é contra, mint iriák Dionysius Tyrannus se-
 lől, ki az Királyi méltóságból le vettiet, és
 Corinthusban mesterségre, hogy iuralomért
 bérért, fizetésért gyermekeket tanítaná illet
 legyen.

K. Mit kel czelekedni, ha vala-
 mellyikünknek így lésen dolga?

PLAEDICATIO.

Elsőször az Istennek gondgyaviseleste által magunkat ajánlanunk, meg emlékeztvén arról hogy ha az madarakra, és házunk házára gondgya vagyon, sokkal inkább az emberekre.

Másodszor, meg emlékezzünk arról, hogy minékünk kínosunk, időágunk az égben vagyon le tértvén, holott sem az moly meg nem ési, sem az lopok el nem lopták, erre viseljük gondot.

Harmadszor foglalyuk magunkat valami külső tisztességes hivatalban, mely által magunknak és házuk népének táplálást naponként berezünk, mint ez Arcuna, és Gedeon is czelekedienek: mert valaki házas népére gondot nem visel, pagány nálaláb való és hitetlen azt mondgya Szent Pál. Ve Isten mi kegyelmes Istenünk, az te gondviselő lefedet nyuirtz ki rajtunk, Szent Fiadért, Szent Leikednek általa.

Amen.

ráfra: kezeit az munkára, és magát egészen
 hogy az paranczolatyát végbe vegye. Da-
 vid meg mutatya igazán való engedelmesse-
 gét, mert mibelyen megh hallya és éri Gad
 Propheta által Istennek akarattya, hogy ez
 az ő akarattya, hogy az Moria hegyén olárt
 építsen, és ott áldozzék, s meg'űnik az I-
 sten haragja, semmit nem kélk, semmit nem
 mulat, hanem el megyen Arcunához, hogy
 az ő sűrűjét pénzen meg vegye tőlle, és ott I-
 stennek paranczolatya szerent olárt építsen
 és áldozzék, melyről ez előt való praedikatio-
 ban hallál, *repete breviter.* Most immár
 álluk,

Miképpen Davidnak bollandt A-
 reuna, és mint kínálta meg mind
 sűrűjével, s mind áldozatra való
 barmokkal?

Az *írta* az Propheta hogy mikoron A-
 reuna látta volna Davidot hozzá menni, ki
 megyen eleiben, s meg kérdi, mi okon men-
 ne ő hozzá szolgáláshoz Király lévén. David
 meg ientí hogy azért, hogy meg vegye tőle
 az sűrűt, mert ugy érte volna az Prophé-
 tától, hogy ha ott olárt építene és áldoznék,
 az dőgh-halálban való büntetése es ostora I-
 stennek meg'űnnék. Mellyen Arcuna mibelyen
 lyen

Igen ért, mindigárást kési engedni, és nem csak az fűrűt, hanem, mind barmokat, és keret, fát, és valami fűkészes az áldozatra, pénznélkül, ingyen néki igiri, csak az Istennek haragia és büntetése szálljon el az népről. Ez értelme ez mostani lezékenek: Semmi nehézség és homály ninczen az igikben, lássuk az Istennek leike minémű tanuságokat adgyon elönkben ez igikből.

Tanuságok.

I. David képe az ió Fejedelemnek, Arcuna az ió iobbágnak. David az Gád Prophéta fiavának engede, és el mēvén Arcunához, okát mondgya írásnak, hogy tudni illik, megh akaró iölle venni az fűrűt, Isten tisztességere, hogy ott olári éppisen könyörögjön Istennek hogy az ő haragia czenedfedgyek le. Ebben mondom, az Davidsnak kegyessége tetzik meg, hogy nem akaria erővel Arcunanak fűrűiet el venni, oknélkül sem, hanem bizonyos okát mondgya, hogy tudni illik Isteni akaria ott megh engedtelni. Holott, ez mostani Fejedelmek, Vrak, és Nemeselek feddetteinek, kik még hollani sem akarnak az fegény iobbágya!, mint porokkal, hanem előlők is el úzik, el kergetik, és íaságát öröksségét, hatalommal, erővel el veszik torkok verve. Igen mondgyák hogy . . . nem

PRAEDICATIO.

nem akarok iórvéntelen semmit czelekedni,
 de más felől az iórvény tévőknek megh íze-
 nik, hogy ugy czelekedgyenek, hogy az ióra-
 vényben az Vrat, vagy Affiont meg ne séra-
 ezék. Az miu penigh az segény iobbágytul
 erővel, iorkok verve el vesnek, azzal őket
 nem olalmazzák, hanem, magokra, felesz-
 gekre, fiokra, leányokra, lovokra izifrázzák,
 ebekre, agarakra költik, házokra éppítik, há-
 éhel meg halna iobbágya: is nem gondol vele-
 le. Ez illyetenekről az Habacuk Propheta Habacuk
 azt mondgya, hogy, az az kő mely az az ióra-
 helyben vagyon: is fel kiált: Habacuk
Et edificanti urbem cadibus humanis: Iay ano-
 nak, az ki ember vérrel éppit várost, iay ano-
 nak az ki engemet ide rakator. Az gerenda
 is az házban így kiált: *Et stabilienti urbem in*
iniquitate, et multiplicanti non sua. Iay az ki
 Várost hamisságból éppit, iay az ki nem az
 övéi szaporitja. Meg állad hát ha Vr, Kir-
 rály, Nemes ember vagy, az segény iobbá-
 gyét, se más idegenét, erővel hatalommal,
 iorka verve el ne ved, mert az lében az te há-
 zadban meg emésítő iúz, mely még az te sa-
 ládotat is, ki igazán gyűtöttél meg emésíti,
male enim parva male dilabuntur, az hámis
 gyűteménnek, hamissan kel el vesni. Nem
 czelekedte ám Dávid azt látod,

II. Innen meg tetzik az is, hogy az keresiyeu embernek szabadsagos az adás és vétel. Ihon David, bizonyos árron vésti megh Arcunatul az Moria hegyén való sűrűt, Arcuna is néki adgya. Olvassuk hogy még az régi keresiyeu nek közöit is szabadsagos volt, ióságokat örökségeket el adni, s venni, de nem olvassuk hogy azért Istentől feddettettek volna. De azért, az adásban és vételben amaz közönséges regulát tartották, s meg is kel tarrani. *Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris*, az mit magadnak nem kívánst, mással se czelekedgyed. Így czelekedék Abraham, így Iacob, így Ioseph, &c. Ezért mondgya s. Ambrus: *Regula iustitiae manifestata est: quod a vero non declinare virum bonum deceat, nec damno afficere quenquam, nec rei suae dolo annektere aliquid.* Az igazságnak regulaia nyilván való, hogy nem illik az jó embernek az igaztul el távozni, sem valaki meg károsítani, sem az ő ióságát czalárdssággal saporítani. *Cassiodorus* ezt mondgya: *Aurum vel divitias per bella quaerere nefas est: per maria periculosum: per falsitates operum probrium: per agriculturam licitum. Honestum vero est lucrum, per quod nemo leditur, & iuste acquiritur.* Aranyat gazdagságot hadakozás által keresni nem szabad: az tengeren veszedelmes: czalárdsság által gyalázatos: sántaság által

Matt. 7.

Gen. 17

Gen. 44

Ambros.

Cassiod.

által szabadfagor. Tisztelleges nyereség pör-
 nig az, mely által senki meg nem sértetik, és
 igazán szeretik. Mind nagy, s mind ki-
 zsin vételben adásban az igazságok kel hát
 meg gondolni, nem kel senkit megczalni,
 mert az Ispás lében, mellyet Isten ilis.

III. Mikor éri Areuna, hogy azért az
 zaria az ő sűrűit David meg venni, hogy I-
 rent engesztelje ott megh haragiából, azt
 mondgya az Propheta, hogy nem csak az
 sűrűt, de mind barmát és mind egyebeket,
 valamellyek az áldozatra tartoznának neki
 enged. Ebből ez mostani iobbágy ember-
 nek dorgálatnak, kik nem hogy többet ad-
 nának Vroknak, még az Isten tisztelgének
 gyámolítására is, de az mivel tartoznának
 azt is, nehezen és czalárdul adgyák meg, az
 mi legaláb való azt adgyák.

IV. Areuna, azt mondgya az Propheta
 a, hogy nem csak azokat adgya Davidnak,
 mellyeket kér, hanem könyörög is, hogy
 kedves legyen áldozatya Istennek előtte, az
 miképen psal. 20. az nép is czelekezik Da-
 vidéri. Honnan megh tanulhattjuk, hogy
 úgy kel Feiedelmünket szeretünk, hogy nem
 csak engednünk kel nekik, hanem könyör-
 gögünk is érveük. Jeremiás is arra inti az
 Babyle

Esa. 29.

2 Tim. 2

Babylonbéli Királyeri könyörögiének; merthely *in pace illorum est pax vestra*, az ő éleitekben és békefégekben vagyon az ii megmaradástok. Szent Pál is azt mondgya: *Orate pro principibus*, könyörögjétek a fejedelmekért: nem csak az keresztyén fejedelmekért penigh, hanem még az hitetlenekért is, az mint Salamon is könyörög az pogányokért.

K. Mit kel könyörgésünkben nékik kívánnunk?

F. Az mit Salamon kíván és kér vala Istentől az pogányoknak. 1. Hogy az Isten őket az ő ismeretire vigye, világosítsa meg hűben Lelkével, és tértsé meg őket. 2. Hogy őket igazán tiszteljük, féljük. 3. Hogy megismervén őket, az ő búkólkódó szegényinek minden jóval lehessenek, mely jó tereménnyel által halgathassák az Istennek igéjét, fentől, jól lehessenek. Ezeket kel tehát kívánnunk, és így kel az kegyetlen, Istentelen fejedelmekért könyörögni, de leg inkább az keresztyénekért tartozunk könyörögni.

V. Arcuna az ő példáiával, az Isten szílemre, és az Atyafiúi szeretetre int és tanít, ki mihelyen hallja, hogy David azon igyekezik, hogy az Istennek haragját az népéről szándélcze, mind jószágával, adományával.

al, czelekedéssel segíni, csak hogy az nép Exod 13
 maradhasson megh. Így czelekedék Moys-
 es: is, ki inkább akar az életnek könyvéből az
 népért ki örökölni. Így Christus is, ki az ő Iob. 10
 életét adá az ő iuháért. Ideghenek most az
 emberek felelte ighen az Anyasúi szeretetől,
 hogy annijra, hogy, nem hogy felebarátjának
 megh maradásaért valamit adna az ő
 véből, de inkább az magaiét szaporítaná más
 felebarátjának kárával.

VI. Holot David látja azt, hogy A-
 reuna oly indulattal vagyon, kés mindenét
 adni az Isten irhességére, nem veszi tőlle in-
 gyen. sem erővel el, hanem bizonyos árron
 vésti megh tőlle. Az Vrak, Fejedelmek,
 Nemes emberek tanítanak, és internetek
 ebből. miképpen, és hogy vífellyék magosa-
 kat az ő iobbagyokhoz, így mint David.
 Mert az jó Fejedelmek, nem Tyrannusnak
 nem fene vadnak kel ám lenni az ő iobb-
 agyához, hanem pasztorinak. Innen vagyon
 hogy, mikor Tyberius Czászárt intenek az ő
 bárán, hogy az sommit az adót, őregbittené
 az ő iobbágyja. mond: *Boni pastoris est ton-
 dere pecus, non deglubere.* Az jó pasztorhoz
 illik az iuhot megh nőrní, nem el nyelni,
 nem megh emésztieni. Nagy bűn az begény
 népet fölötéb, mód kívül megh szarizoltatni.

nyuzni. Most lányuk, csak hajít sakálts
hadgyák, torka verve el veszik az mie va
gyon. Elégghé, biriad ez ideigh essez, a
ide, nem tied. Illyen vala az Achab, k
nem csak el véve az Náboih fölőiet, d
magát is megh öleté.

VII. Holott azt mondgya David: *Non offeram Domino gratuita holocausta.* Nem áldozom Istennek ingyen való áldozattal. Tanulljuk megh, mely nagy véték, ha Isten praedából, ragadományból; hamissan gyúytóiból szolgállyuk: ha mit az ő tisztessgére szíat ighaz kereshményünkől adunk, báton kevés legyen: is, kedveseb, hogy nem min sokat az hamisból. Ezert mondgya az bölcz:

Prov. 3.

Honora Iehovam de substantia tua. Et de precipuo totius proventus tui: Tiszteljed az Iehovát az te idősgodból, és az te idővedelmednek lávából adgy ő néki. Esafás is azt mondgya,

Est. 60

hogy nem kedves az az áldozat, mely ragadományból áll. Ismét az bölcz:

Eccl. 34

Non placent altissima oblationes impiorum, maclat filium coram patre, qui offert sacrificium de pecunijs pauperum. Nem kedves Istennél az hitődeneknek áldozatnyok, az Anya elől látarik megh ölni az, az ő fiát, ki az segényekéből áldozik. Megh lássad hát, usurából, ragadományból, hamissan gyúytóiból, ne adgy az segénnek.

Papnak

PRAEDICATIO.

Papnak, és egyéb Isten tisztességére való do-
 bghban is, mert nem kedves Isten előtt, de
 bönitentiát tartván, ha mit az űegénél ha-
 missan el vőuél, adgy megh neki, az miképe-
 pen Zachæusis czelekedék, mint az Euan-
 gista írja. Sait igaz keresményedből ada-
 kozzal, az űegénnek, s mind az Isten tiste-
 lggére, azt veszi Isten jó neven, az kedves ő
 előtte, és két annyi ad érette. Melyre
 segéllyen minket az mi Istenünk
 űent Fiaért, Amen.

Almimó jogaból kell az, ha...

nos, sive exerceat proventus, sive arguat inquisi-
tos: diversis diversa exhibens, sicut filios diligit
universos. Oh id Anna Anyafui feretet,
mely akar az erőteleneket táplálgassa, akar az
örögeket gyakorollya, akar az nyughatatlan-
nokat dorgallya, mindenekhöz sabván ma-
gát, mint fiait mindeneket ugy fereti. Ez
az Anyafui feretet vísi, és inditja az keresi-
tyéneket, Istenhöz egy másért való könyör-
gésre is, kiválóképpen penigh az Fiedelmekért,
kiknek megh maradásokban áll az
népnek megh maradása is, az mint az Da-
vidert könyörögh az egész keresityénség. Psa-
20. az mint az előt való tánuóságban is az
Areuna könyörgé Istennek azon, hogy Da-
vidnak áldozattya legyen kedve ő előtt, és
áldozattya bé vevén, kegyelmezzen megh
az népnek, és vegye el róla haragiát, mint
arról az előt való praedikatioiban bővebben
hallának az keresityének.

Immár ez mostani tánuóságunkban,
mely ez Capurnak leghe utolsó izikkele, em-
lekezik az Prophecia, az Areuna főúrúienek
bizonyos árron való megh vételéről, Davids
nak áldozattyaról, és az Istennek haragiának,
és az dög halálnak az népről való el vételéről.
Lássuk azért mostan imez három izikkeleket
rövideden.

I. David, mennyi sómán és árron veszi meg az sűrűt?

II. Honnan ismeri David azt, hogy az Isten haragja meg a czendefedet?

III. Miért nem áldozik David az Gibeonban, holott az Istennek frigyének ládája vala, hanem az Arcuna sűrűen.

I. Mennyi sómán, és árron veszi David meg az sűrűt?

Külömb-
böző ér-
telmek
az sűrű-
jének ár-
ta felől

Külömbkülömbféle értelmek vagyora erről az írás magyarázó Doctöröknek. István látod, Samuel Prophetia azt mondgya, hogy ötven sicluson vötte David azt az sűrűt Arcunatul. Másfel penigh 2. Chron. 21. azt mondgya, hog hat száz siclus aranyon vötte. Ez két locusst így conciliállyák az írás magyarázók, s azt mondgyák némellyek, hogy, az sűrűért, ökört, és egyéb áldozatra tartozókért adoi ötven siclust. Az kerért penig melyben völi az sűrű és házért, és ezekhez tartozókért, holott annakutánna Salamon által az Templomot Isten építtette adia az hat száz siclust, és így hát nem ellenkezik ez két locus egymással.

Némellyek ebben vadnak az sententiában, s azt mondgyák hogy adoi David ezekért ötven siclust: de látván David, Arcunának

hanak idő akarattyaí és adakozó voltát, ő is idő
 sántából, mint egy aítandekon adia néki az
 hat száz siclust, mely somma férént íésen F.
 240. két száz negyven forintot, mert egy sic-
 clus íésen. d. 40. sárénis forintot. Mely-
 ből az idő ki, hogy hármely iobbágy az ő fólu-
 des Vrához, vagy Feiedelméhez sárkéségének
 ideíén, *liberalis adakozó, nem veszi el jutala-
 mat, gratta enim gratiam parit,*

Némellyek megh azt mondgyák hogy,
 mint hogy az Templomnak mely azon az
 helyen éppíttetik vala közónségének kellett
 lenni, közónségen is kellett meg vétetetni az
 tízen két nemzetiségtől, és így mindenik
 nemzetiség adót ötven ötven siclust, és az tí-
 zen két Nemzetiségnek kellett adni hat százat,
 ebben az senteniában voltanak az Sidók
 közzül némellyek.

Némellyek, úgy mint Emannuel Tres-
 mellius, így sáról felólle: *Aream cum toto loco
 emit sexcentis siclis: boves autem, emit quinquaginta siclis.* Az sárúrú ugymond, az egész hely-
 lyel egyút vótte meg hat száz sicluson, az ók-
 róket pedig ötven sicluson. Ezeket csak az
 zért sárámlályuk elő, hogy megh érczék azt,
 hogy az mint az Prophecia mondgya, nem
 tróvel, hatalommal, hanem bizonyo: árron
 L 4 vótte

vőtte meg Dávid az fűrűt, mellyen őltári épő
pítet és áldozot, s engedélte meg az Isten har-
ragiát, példái adni akarván az idő Fejedelmek-
nek ne czelekednének törvéntelenül az
szegény népen semmit, mint időb sellyeb
arról szólottunk többet.

II. Honnan ismerte David hogy az Isten haragja le czendesedik, és meg akar kegyelmezni az népnek ?

Az mint 1. Cron. 21. írva vagyon, elő-
ször az David Istennek könyörgőt és segítség-
gűl hitta Istent, s kérte azon hogy az ő áldo-
zatya kedves legyen ő előtte. Az után kö-
nyörög, hogy Isten tegye bizonyossá őtet,
hogy az népnek megh akar kegyelmezni, és
az dőgh-halált az népről el akarja venni.
Miglen David ezekben foglalna magát, az
zonközben azt mondgya az Propheta 1.
Cron. 21. hogy az éghből tűz száll alá, és az
áldozatot tellyességgel megh emészti, mellyet
David látván el hitte hogy az Isten megh ke-
gyelmez az népnek, és az után, ugy áldozik
hálaadó áldozattal. Kettő hát itt az áldozat,
egyik engedélő, másik hálaadó. Effele pé-
ldákat találunk többeket is az szent irásban
Mert megh vagyon írva hogy az Abelnek
áldo-

Áldozattya is kedves volt Isten előtt: mert az
 régi időben áldoznak vala ökrökkel, juhok-
 kal keizkékkel, és Isten előtt való kedvessege-
 nek bizonyágára az égből úz száll vala alá reá-
 iok, és meg emésti vala az áldozatokat, s ab-
 ból ismerik vala meg hogy kedves Isten előtt.
 Gen. 15. Az Abrahamnak Isten igiretet tőn
 az Chanaán földé felől, melyben akarván
 confirmálni paranczoló hogy áldozatot tén-
 gyen, és nézze meg hogy az égből úz száll le
 és meg emésti az áldozatot. Ezek után, mi-
 kor az tizenkét nemzetségből, az Levi nem-
 zetséget akarná az Papságra választani, vá-
 lastá az Ároni, kinek meg is paranczoló I-
 sten hogy áldozzék mint magáért, s mind az
 népért, melyre az égből úz szálla és meg e-
 mésti melyből meg ismerie Áron, hog ked-
 ves volna az ő Papsága Isten előtt. Az bírák:
 Iudic. 64
 rol írt könyvben, az Gedeonnak áldozattya-
 ra is úz száll, és meg emésti. Az Illyesnek ál-
 dozattya is hasonlatosképpen mikoron
 2 Reg. 18
 disputálna az Carmelus hegyén az Báál Pap-
 sáival. Így itt is az David áldozattyaival
 1 Cro. 23
 czelekedik mint meg vagyon írva: 1 Cron. 21.

Miczoda itt az tanuság?

Holott az David áldozattya Isten az
 égből úzet boczár, mellyel meg mutatá az
 ő áldozattya kedvesnek lenni. Ezt czelekedé

az mi vigasztalásunkra, hogy mi-ís el hidegyük és vigasztaljuk magunkat azzal, hogy ha mikoron mi-ís nyomorúságunk idején ő hozzá folyamodunk, meg halgat minket. 1. megh akarja jelenteni, hogy miképpen az égből le bucsátatot íz, meg emésti az áldozatokat: így az égből le állott Iesus Christus az, ki az mi bűneinket meg eméstevén, meg tiszt és meg mosogat. Nem ok nélkül tehát hív minket magához, ezt mondván: *Venite ad me omnes, iövetek én hozzám mindnyáian és nyugodalmot találtok én nálam az ti lelketeknek.* 3. Tanítani akar minket, honnan kellyen minékünk az mi bűneinknek el vétele után üdvösségünket várunk, nem mi magunkban, meri bűnösök vagyunk, mellyért el kellene vesnünk, hanem onnan fellyül az égből Istentől.

II. Tanoljuk megh, holott az Samuel Prophéta azt mondgya, hogy az Moria hegyén óltári éppit David az Iehovának: nem szabad hát óltári, Templomokat éppíteni az Szenteknek, és egyéb terempeket állatoknak, mint az Romajak czelekefinek Márianak, Péternek, Pálnak, Cathalinnak és többeknek Templomokat éppitvén, és nekik tisztelvén.

K. Ezzel ez külső áldozattal engesztelteje David meg Istent?

Szent

F. Szent Pál igazadgya, hogy az külföldi áldozatokkal Isteni meg engedtelheini, hogy pedig it azt mondgya, hogy meg engedtelhetet Isten, az nem egyébért lótt, hanem az Iesus Christusért, kit David ez áldozattal példázot, sőt minden áldozatok ótet példázáka vala, mert az Isten csak az ő fiáért az Iesus Christusért, ki mi éteudők áldozot, kedvez, és engedelletik meg.

III. Miért nem áldozik Dávid az Gibeonban, holott az Istennek fátora, és az frigynek ládája vala?

BEU Cluj Central University Library Cluj

Noha ezek akkoron az Gibeonban valának, de külömb külömb üdöben, külömb külömb helyeken volának. Miért penigh hogy David oda nem ment és ott nem áldozot, hanem az Moria hegyén, lótt azért, mert nem szabad vala oltárt építeni és áldozni egyébért, csak az holott Isten paranczollja vala, Davidnak penigh az Propheta által Isten hadta vala, hogy az Moria hegyén az Arcunanak fűrűlén czelekedgye ezt. Annak felette, meg akarta Isten Davidnak jelenteni és mutatni, mely helyen akarná Salamon által építtetni az Templomot, ezen tudni illeik az Moria hegyén, holott Abraham is az ő fia Iffákot akaria vala meg áldozni. Har-

TIZENHATODIK

madfior, az Arcanának példáiával, megh akar mutatni, hogy az pogányokat is kész volna ő fent felsége kegyelmébe be venni, ezek történetek meg. Mondgyák ezt is okának, hogy Dávid az Angyalnak látására meg ijedet, megh rémült volna, úgy annyira hogy lovára sem ülheret, és tovább nem meheret, azért kellett ott áldozni: de ez fententia nem bizonyos, hanem kíváltképpen való paranczolatya vólt Istennek.

Mit tanulj itt meg?

I. Mely könyű Istennek csak szavával is az Angyalt meg tartoztatni, és az nyavalyákat az néptől el venni meg érhettyük: így most is könyű ő fent felségének az mi nyavalyáinkat rólunk csak egy szavával is el venni, az miképpen az Centurionnak szolgálóinak példái is ezt bizonyítja, kit az Christus csak szavával gyógyá meg. Math. 8.

II. Az Fejedelmeknek, és az közönfegyér népnek is, ha az közönfegyér nyavalyákat el akariuk rollok venni, miu kellyen ezeketekedniek innen megtanulhatjuk. Először penitentiát tartzanak, az penigh miiben állyon, odéb fellyeb arról bővebben láthat: annakutánna könyörgésnek adgyák magokat, mert mi nyavalyások árvékká maradtunk,

egy-

PRAEDICATIO:

egyebet ennél nem tudunk tenni, kérnünk
kell őtet, hogy az ő fiának érdemeiért hal-
gasson meg minket. Harmadszor, életün-
ket, erkölcsünket jobbiúsuk, az ő Szent Igjé-
hez rendellyük, mellyeket ha czelekedünk, el-
hídigyük hogy az ő haragja meghazendese-
dik mi rajtunk, és az nyomoruságokat el-
vébírollunk, és elébbeni jó állapotunkat ör-
gömünkre megadgya: Mellyet engede-
gyen Szent Fiáért, az Vr Iesus Chris-
tusért, Szent Leikének általa,
Amen.

FINIS:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Handwritten text at the top of the page, partially illegible.

NYOMTATTATÓ:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M. DC. XXII.

Handwritten text in the left margin, including the word 'Cuma' and other illegible words.

ERŐSÍTŐ
MUZEUM
KÖNYVTÁRA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

he patetibus
-
Cite de
Alte curia hominibus
Licit quia
Sicut sunt

BCU Cluj / Central University Library Cluj